

YENİ ÇAĞ

- **B. Penomaryof: Oktobr Devrimi: Sosyalizm-komünizm çağı**
- **E. Salim, T. Babiler: Anti-emperyalist cephe ve halkların ilerlemesi**
- **Suchahyo: Endonezyada «Yeni düzen»**

BÜYÜK OKTOBR SOSYALİST DEVRİMİNİN 50. YILI KUTLANDI

Oktobr Devrimi ve sosyalist dünya sistemi

KOMÜNİZM SAVAŞI KAHRAMANLARI

Oktobru terennüm eden adam
Ataş devrimcinin ardından

ÖZEL SAYFALARIMIZ

Devrimin yüzüncü yıldönümü münasebetiyle
TEVFIK FİKRET'i anıyoruz

12 (125)
1967

İS VE SOSYALİZM PROBLEMLERİ

B u s a y ı d a :

Boris Panomaryof

SBKP Merkez Komitesi Sekreteri

Ticani Babiker

Sudanlı gazeteci

Emin Salim

Ürdünlü gazeteci

TÜSTAV

Oktobr Devrimi: Sosyalizm ve komünizm çağının başlangıcı

Boris Ponomaryov

SBKP Merkez Komitesi Sekreteri

Yirminci yüzyılın 1960 yılları zirvesinden bakıldığında, Oktobr devriminin uluslararası karakteri daha da açıklıkla görülmektedir. Oktobr devrimi her bakımdan insanlık tarihinin daha yaşamadığı bir dönüm noktası oldu. Sosyalizm çağının başlangıç tarihi Oktobr ile atıldı. Lenin, Oktobr'un tarihsel yerini şöyle tanımladı: «Kapitalizmin ve onun izlerinin yok edilmesi, komünist düzenin temellerinin atılması, şimdi başlayan dünya tarihinin yeni döneminin muhtevasını vermektedir.» SBKP Merkez Komitesinin «Büyük Oktobr Sosyalist Devriminin 50 yılı» tezlerinde halkımızın açtığı kahramanlık yolunun bilançosu çıkarılmakta; yeni toplumun kuruluşunu yönetirken partimizin kazandığı tarihsel tecrübeler, yurt içinde ve dünya çapında sınıf düşmanlarına karşı yürütülen savaşta elde edilen tecrübeler genelleştirilmektedir.

Bu yeni dönemin karakterine en başta damgasını vuran, Oktobr Devriminin insanlık toplumunun gelişmesine yeni bir yön vermesi ve tarihin ileriye doğru akışını hızlandırmasıdır. Oktobr Devrimine evrensellik kazandıran, yalnızca Rusyanın ulusal çerçevesi içinde değil aynı zamanda uluslararası ölçüde de olgunlaşmış olan bir ödevi ilk kez çözmesidir. Devrimin zaferi, kapitalizmin sözümona «şeylerin doğal bir düzeni» olarak sarsılmazlığı efsanesini yıktı, böylece kapitalizmin ebediyen sürüp gitmeyece-

ğini ve sosyalizmin onun yerini almasının tarih gündemine geçtiğini gösterdi. Ekim Devrimi toplumsal ilerlemenin olgunlaşmış gereklerini en eksiksiz olarak her yönüyle bütün dünyada dile getirdi. İşte bunun için Ekim Devrimi sosyalist dünya devriminin yolunu açtı ve onun daha da gelişmesine temel oldu.

Yarım yüzyıl içinde dünya devriminin zaferlerle dolu gelişmesi toplumsal ilerliğin yeni güçlerinin yaptığı etkinin doğrudan doğruya bir sonucudur ve bunun kaynağı Ekim Devrimi olmuştur:

- İşçi sınıfı ilk defa olarak iktidara gelmiş ve gerçeğin devrimci dönüşümünde kendi tarihsel hegemonyasını devlet gibi güçlü bir cihazla yürütme olanağını kazanmıştır. Böylece uluslararası proletarya başlayan dönemin merkezinde bulunan tayin edici güç olduğunu kesinlikle doğrulamıştır;

- Bütün ilerilik güçlerinin savaşçı öncüsü dünya komünist hareketi yeniden doğarak bu dönemin en kudretli politik gücü olmuştur;

- Ekim dünyanın her yanında ezilen sınıfların ve ulusların muazzam yığınlarını etkin savaş yolunda uyandırmış ve onları kurtuluş akımına çekmiştir;

- Marks, Engels ve Leninin dehasıyla hayal olmaktan çıkıp bir bilim haline getirilen komünizm yaşayan bir gerçek olmaya başlamıştır. Sosyalizm ideolojisi bütün dünyada önüne geçilmez bir şekilde yayılma yoluna girmiştir.

Bütün bu etkenler, 50 yıl içinde yerküremizin çehresinin temelinden değişmesinde kesin bir katkıda bulunmuştur. Bu kısa zaman içinde erişilen en önemli devrimci başarılar şunlar olmuştur: Sovyetler Birliğinde sosyalizmin kuruluşu ve Komünist toplumun kuruluşuna geçiş; sosyalizmin ilk ülkesi, faşizmi kesin yenilgiye uğrattıktan sonra Avrupalının öteki ülkelere ve Asyada gerçekleşen sosyalist devrimler; sosyalist dünya sisteminin doğuşu ve Kübada devrimin zaferi; dünyada kuvvet oranında sosyalizmin yararına temelli değişikliklerin olduğu bir dönemde geçen ve sosyalizmin etkin desteğiyle sömürge imparatorluklarını yıkan ulusal kurtuluş devrimleri, dünya siyasetinde özerk bir etken durumuna gelen ve önder bölümü de sosyalizme yönelmiş olan 70 ten fazla genç millî devletin doğuşu.

Ekim devriminin başlattığı sosyalizme yönelen hareket, çağdaş tarihin değişmez bir kanunluluğudur. Emperyalizmin hiçbir oyunu ve hiçbir karşı saldırısı; Mao Tse Tung gurubunun anti-leninist politikalarıyla doğruduklarına benzer ve geçici sapmaların hiçbirisi bu kanunluluğu hükümsüz kılamaz.

Sovyetler Birliğinde komünizm kuruculuğu kardeş partilerin birçok defa belirttikleri gibi, dünya devrimci dönüşümü ortak cephesinde en önde gelen hattı teşkil etmektedir. Bu kuruculuk, Ekim devriminin başlattığı eserin devam ettirilmesinde, dünyada bugünkü toplumsal gelişmenin kudretli bir amili olarak etkisini göstermektedir.

Sosyalizm Oktobr'un başlıca kazancı

Oktobr, toplumun prensip bakımından yeni bir örgütlenme şeklinin doğuşunu ortaya koymaktadır. Tarihte ilk defa bir sınıf, tarihi gelişmeye çalışan insanların çıkarlarına uygun düşecek şekilde bilinçli olarak düzenlenen bir süreç karakterini verebilecek durumda olan bir sınıf, kendi kaderini kendi ellerine almıştır. Bu anlamda prensip bakımından önem taşıyan bir gerçek şudur ki, sömürden ve sömüreenden arınmış bir toplumun üretim araçlarında özel mülkiyet olmaksızın varolabileceği ve başarıyla gelişebileceği pratikte ispat edilmiştir. Oktobr devrimi düşmanlarının bütün kehanetleri boşa çıkmıştır.

Büyük Oktobr'un teşvik ettiği muazzam tarihsel işin başlıca sonucu bugün açıkça görülmektedir. Bu sonuç, Sovyetler Birliğinde ve öteki sosyalist devletlerde komünist uygarlığın temellerinin atılmış olmasıdır. Bunun karakteristik çizgileri başka başka gelişme aşamalarında bulunmakta ve elbette her bir ülkede birçok ayrı özellik taşımaktadır. Ama bunlar artık günlük hayatta belirginleşmiştir ve ortak sosyalist idealin hayatta gerçekleşmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

Sovyetler Birliğinde meydana gelmiş ve yürürlükte olan *sosyalist ekonomi*'nin bütün spesifikleri, ülkemizde sosyalizmin kuruluşunun somut özelliklerini yansıttığı gibi, sosyalist toplum ekonomisinin genellikle geçerli karakteristik çizgilerini de taşımaktadır.

Sosyalizmin ekonomisinin *tain edici karakteristik çizgisi*, üretim araçları üzerindeki toplum mülkiyetidir, ve bu, üretimin işçi sınıfı yararına, bütün halk yararına gelişmesinde toplumsal denetim için geniş olanaklar sağlamaktadır. Toplumsal mülkiyet, halk ekonomisinin oranlı olarak ve bunalımsız gelişmesini önleyen özel mülkiyetin kısıtlamalarını ortadan kaldırmaktadır. Toplumsal mülkiyet, bileşik bir halk ekonomik kompleksi olarak ekonominin bilimsel bir biçimde planlaştırılması olanağını vermekle kalmamakta, aynı zamanda bunu objektif olarak da gerektirmektedir. Objektif kanunların her çiğnenmesi, iradeciliğe dayanan her «sıçrama», ekonomik hayata düzensizlik getirir ve eninde sonunda ciddi ekonomik tepkilerle cezasını bulur.

Sosyalist ekonomi 50 yıl boyunca olağanüstü yaşama yeteneğini ispatlamıştır. Doğuş harbinin, sosyalizmin bir tek ülkede kurulması güçlüklerinin doğurduğu en büyük çaba devrelerinde, sosyalist ekonomi, ülkemizin dayanıklı kalmasına yardım ettiği gibi faşizme karşı şiddetli savaşlar sırasında da ülkemize yardımcı olmuştur.

Sosyalizmin ekonomisinin *ikinci karakteristik çizgisi*, üretimin artış hızının çabuklaşması, üretim güçlerinin yüksek bir gelişme düzeyidir. Marksistler bunu her zaman, kapitalizmin yerini alan yeni toplum düzeninin çok önemli ve zorunlu bir âlâmeti saymışlardır.

Ülkemiz, sosyalizmin endüstriyel-teknik temelini büyük bir ölçüde yeni baştan yaratmak zorundaydı. Tecrübelerimiz gösteriyor ki, belirli ekonomik önşartlar ve doğru bir politika varolduğu takdirde yeni toplumsal ilişkiler böyle bir temel in tarihsel bakımdan kısa bir zaman içinde kurulmasına imkân vermektedir. Lenin'in, «sosyalizmin devâsâ güçlere sahip olduğunu bütün dünyaya canlı olarak, göze çarpar delillerle göstermek» diye belirttiği özlemini biz gerçekleştirdik. Sosyalizm kapitalizme üstünlüğünü, ekonomik gelişme için sürekli olarak yüksek bir hız sağlayarak ispatlamıştır. Sovyetler Birliğinde 1929–1966 yılları arasında sanayi üretiminin yıllık ortalama artışı % 11,1 iken, buna karşılık A.B.D. de % 4, İngiltere ve Fransada % 2,5 olmuştur. Ülkemizde milli gelir devrim öncesine kıyasla 33 misli; sanayi üretimi 66 misli, bu arada makina sanayii üretimi 500 mislinden daha fazla artmıştır. Bu, nitesel bir değişmedir; proletarya devriminin zaferi olmaksızın yapılması mümkün olmayan devâsâ bir ileri adımdır.

Sosyalizmin ekonomisinin – gene aynı şekilde tecrübelerle doğrulanmış olan – *üçüncü karakteristik çizgisi*, emekçilerin maddi ve manevi ihtiyaçlarının kabil olan en yüksek ölçüde karşılanması ve geliştirilmesinin en önemli itici güç olmasıdır. Sosyalizmin kendisi ihtiyaçları şekillendirmekte ve geliştirmekte, bunların manevi muhtevasını gittikçe derinleştirmektedir. Heps i birlikte toplumu meydana getiren formların ihtiyaçlarının en akılcı karşılanmasını sosyalizm sağlamaktadır.

Böylece sosyalizm üretim için tamamen yeni düşünce ve ahlâk güdül eri getirmektedir. Sosyalizmde yapılan işe göre paylaşma ilkesi geçerlidir. Sosyalizm insanın insan tarafından sömürülmesi olanağını bile ortadan kaldırmakta; çalışan insanın yüzyıllar boyunca uğrunda savaştığı sosyal adâleti, bizim koşullarımız altında erişilebilen sosyal adâleti pratikte yaratmaktadır. Toplumun, kolektifin ve kişiliğ in çıkarlarını en iyi bir şekilde birbir iyle bağlayabilmek ve toplum içinde gerçek inancıl ilişkileri geçerli kılmak için ortaya temel çıkmaktadır. Yapılan işe göre ödeme ilkesi ne kadar şaşmaksızın uygulanırsa, bu, moral güdünün gelişmesine o derecede fazla yardım eder. Bugün uygulanmakta olan ekonomi reformunun önemli bir görüntüsü budur. Sosyalizmin bu ilkesinde maddi ve ahlaki teşvik birbir iyle organik olarak bağlanmaktadır.

Marksist-Leninistler, yapılan işe göre ödeme ilkesinin tarihsel bakımından geçici karakterde oluşunu görmektedir. Bizim son hedefimiz komünizmin ihtiyaca göre paylaşma ilkesinin zaferidir. Nevarki buna geçiş ancak üretim güçlerinin ve toplumsal bilincin çok yüksek bir gelişme düzeyinde mümkün olabilir. «yapılan işe göre» ilkesinin her türlü küçümsemesi hattâ şimdiki koşullar altında bunun bir kenara atılması, her türlü acelecilik topluma ciddi zararlar getirir; sosyalizm uğrunda yürütülen savaşa marksist-leninistçe yavaşmanın doğrudan doğruya reddedilmesi olur.

50 yıl içinde sovyet insanların maddi ve kültürel ihtiyaçlarının karşılanmasında da muazzam ilerlemeler sağlanmıştır. Olayların birçoğu engeller çıkarmasaydı şüphesiz bu alanda çok daha ilerde olabilirdik. Uzun yıllar boyunca ülkemiz dünyada tek bir sosyalist ada idi. Emperyalizmin vurucu güçlerinin iki büyük istilâsına karşı koymak zorunda kaldık. Saldırganlığın püskürtülmesi ve bunun ardından halk ekonomisinin yeniden kurulması yirmi yılımızı aldı. Şimdi Sovyetler Birliği kendi ülkesinin ve bütün sosyalist dünya sisteminin güvenilir bir şekilde savunmasını sağlamak için, emperyalizmin saldırgan güçlerini dizginlemek için büyük masraflar yüklenmek zorundadır. Biz bir termonükleer dünya harbinin çıkmasını önlemekle önemli bir uluslararası yükümü yerine getiriyoruz. Sovyet halkı bunu, kendisine hiç te ucuza malolmadığı halde, bilinçli olarak üzerine almaktadır. Emperyalizmin varlığıyla bağlantılı olan bu verimsiz giderlerin kısıtlayıcı çerçevesi ortadan kalkar kalkmaz halkın hayat düzeyinin ve kültür düzeyinin yükselmesi için ne denli olanaklar çıkacağı bu bakımdan anlaşılır bir şeydir.

Ülkemizde sosyalizm kurulurken elde edilen tecrübeler, toplumun devrimci dönüşümünün karmaşık bir süreç olduğunu ve bu süreç boyunca temelli ayrışım ve ciddi çözüm gerektiren yeni sorun ve ödevlerle karşı karşıya kalındığını göze çarpar bir şekilde göstermiştir. Halen sosyalist ülkelerin çoğunluğunda, sosyalist ekonominin yönetim şekillerinin mükemmelleştirilmesi için; bütün dünyadaki bilimsel-teknik ilerleme, çağdaş uluslararası işbölümü ve sosyalizmin toplumsal bir formasyon olarak eriştiği gelişme düzeyinin gereklerine uygun olarak mükemmelleştirilmesi amacıyla büyük işler yapılmaktadır. Birçok sosyalist ülkede – bu arada Sovyetler Birliğinde de – yürütülen ekonomi reformu bu hedefe hizmet etmektedir.

Ekonominin mükemmelleştirilmesi alanında partimizin yürüttüğü çalışmaların anlam ve amacının özü, sosyalist toplum üretiminin veriminin azami derecede artırılmasıdır; sosyalist düzenin üstünlüklerinden azami derecede yararlanmaktır; ve sosyalist ekonomik yönetim prensiplerinin, yani demokratik santralizm, planlılık, ekonomi muhasebesi, maddi ve manevi güdülerin bütünlüğünün yaratıcı bir şekilde uygulanmasıdır. Bütün ağırlığıyla belirtmek gerekir ki, şimdi uygulamakta olan ekonomi reformu – türlü tenkitçilerin iddiaları zıddına – planlama ilkelerinde bir gevşetme demek değil, tam aksine planlamayı kuvvetlendirme ve mükemmelleştirmedir, komünizm kuruculuğu için elverişli koşulların yaratılması demektir.

Karşılıklı sosyal ilişkiler ortamında da 50 yıl içinde derin dönüşümler oldu. Oktobur'un yolundan gidilerek sömürücü sınıfların keskin sınıf savaşları tasfiye edildi, insanın insan tarafından sömürülmesi ortadan kaldırıldı. Ülkede sınıf antagonizmaları geri gelmemek üzere sona erdirildi.

Toplumsal yönetici sınıfının, işçi sınıfının karakteri temelinden değişti. Sayıca gücü kat kat arttı, meslek bilgisi ve genel eğitimi muazzam ölçüde

yükseldi. İşçi sınıfı yeni bir sosyal-ekonomik formasyon kuruculuğunda yolundan saptırılmayacak bir şekilde ilerlemektedir. İşçi sınıfı, nihayet her türlü sınıf duvarlarının ve başkalıklarının ortadan kaldırılması uğrunda, böylece sınıfsız bir toplum kurulması uğrunda en çok ilerlemiş sınıf olarak etkisini göstermektedir.

Sosyalizm köylüyü temelinden değiştirdi. Sovyetler Birliğiyle öteki sosyalist ülkelerin tecrübeleri çürütülmez bir şekilde ispat etti ki, köylü kendisini özel mülkiyet bireyciliğinden kurtarabilecek, küçük bireysel özel işletmecilikten büyük kollektif sosyalist işletmeciliğe geçebilecek, sosyalizm ve komünizm kuruculuğunda tam değerinde ve etkin bir güç olabilecek yetenektir. İşçi sınıfıyla köylünün ittifakı hakkındaki büyük Leninci fikrin ısrarla gerçekleştirilmesi, köyün sosyalist dönüşümünde olduğu gibi bütün toplumun sosyal ve politik bakımdan sağlamlaşmasında da kudretli bir araç olmuştur.

Sosyalizm kuruculuğu boyunca yeni bir aydın, halk-aydını yaratıldı. Çıkarları köylü ve işçinin çıkarlarından ayıramayan halkaydını, bütün yeteneklerini, bilgisini ve kabiliyetlerini yeni toplumun kuruluşunda seferber etmiştir.

Oktobr'un yolundan gidilerek Sovyetler Birliğinde kafa ve kol işi arasındaki, şehir ve köy arasındaki antagonist zıtlıklar kesinlikle ortadan kaldırılmış ve bu da aralarındaki esas başkalıkların giderilmesi için önşartları yaratmıştır.

Oktobr'un yolundan gidilerek, toplumsal enerjinin büyük ölçüde ziyan edilmesine sebep olan ve tarihsel gelişmeyi duraksatan milli ve ırkçı ezgi ve düşmanlığın kökü tamamen kurutulmuştur. Sosyalizm, daha önce ezilen ve haklarından yoksun bırakılan milletlerin ekonomi ve kültürlerinin serpilip gelişmesi koşullarını yaratmış, onlara kendi devlet idarelerini kurma olanağını vermiştir. Yüzyıllar boyunca beslenmiş olan milli egoizm yoğunlaşan ilişkiler sonucunda başarıyla giderilmekte, herbir milletin ve milli topluluğun ulusal özellikleriyle geleneklerine karşı saygı artmakta, halklar arasında dostluk ve anlayış duygularıyla sosyalist enternasyonalizm duyguları kuvvetlenmektedir.

Çok milletli sovyet devletinde sosyalizm ve komünizm kuruculuğunda edinilen tecrübeler gösteriyor ki, milletler arasında yakınlaşma için emekçilerin hergün ve temelli olarak enternasyonalist bir eğitim içinde bulunmaları; milli peşin hükümlere karşı ve sosyalist devrimin zaferi ile otomatik olarak kaybolmayıp milletler arasında işbirliğini ciddi olarak engelleyen burjuva nasyonalizmi kalıntılarına karşı barışmaz bir savaş yürütmek gereklidir. Milli duvarların aşılması ve emekçiler arasında enternasyonal kardeşlik bağılığı ancak bu yolla sağlanabilir.

Oktobr'un yolundan gidilerek dünyanın ilk sosyalist ülkesinin 50 yıllık tecrübeleriyle ispatlandı ki, sosyalizm okuma yazma bilmeyenlerin olmadığı bir toplum, kültür ve eğitimin yüksek düzeylerde bulunduğu bir top-

lumdur. Daha önceki yüzyıllar boyunca insanlığın maddi ve manevi gelişmesiyle ortaya çıkarılmış olan bütün değerleri benimsemeden yeni, sosyalist bir kültür yaratmanın tasavvur edilemeyeceği pratikte ispatlandı. Bu değerler insan aklının hazinesini yaratmakta ve bu hazineler sosyalist toplumsal ilişkiler sayesinde en geniş halk yığınlarına açılmaktadır.

Oktobr'un yolundan gidilerek toplumla insan arasındaki antagonizm ortadan kaldırılmıştır ve her yönüyle gelişmiş bir kişiliğin doğması için koşullar yaratılmaktadır. Sosyalist toplumsal ilişkiler mükemmelleştiği ölçüde insanın manevi dünyası zenginleşmekte ve genişlemektedir. Halkın içinden, işçi köylü ve emekçi-aydın saflarından üstün bilim, teknik ve kültür temsilcilerinin yükselmesi de bunu göstermektedir.

Sovyet toplumu varlığının 50 yılı boyunca *gerçeğin sosyalist dönüşümü âlet ve vasıtalarını denedi*.

Oktobr devrimi hazırlıklarında, sosyalizm ve komünizm kuruculuğunda edinilen tecrübeler, *komünist partisinin yönetici, ilham verici ve seferber edici rolünü* bütünüyle ortaya koymaktadır. Gerek muzaffer Oktabr Devriminin hazırlıklarında, gerek sosyalist ve komünist kuruculuğun yürütülmesinde tayin edici rolü oynayan komünist partisi olmuştur.

Sosyalist devrim teorisinin emperyalizm döneminde uygulanmasını, parti işleyip hazırlamıştır. İşçi sınıfını ve köylünün geniş tabakalarını devrimin gerçekleştirilmesi yolunda parti seferber etmiştir. Yeni, sosyalist toplumun kuruluşu bilimini, parti işleyip hazırlamıştır. Parti, her bir tarihsel aşamada, hem sosyalist kuruculuğun başlıca ödevlerinin ve hem de emperyalist güçlerle harpçi çarpışma döneminde çözülmesi gereken ödevlerin teorik temellerini göstermiştir. Leninizm muhaliflerine karşı, – troçkistlere, sağcı oportünistlere, nasyonalistlere karşı – kararlı bir savaş yürütülmüş ve bu leninci fikirlerin teoride ve pratikte zafere ulaşması için kaçınılmaz bir ön şart olmuştur.

Sovyet toplumunun 50 yıllık tarihi inandırıcı bir şekilde göstermektedir ki, sovyet halkı sosyalizm kuruculuğunda, komünist kuruculuğun ilerlemesinde bütün başarılarını partinin teorik, örgütsel ve politik çalışmalarına borçludur.

Bugün SBKP hemen de 13 milyon kişiyi sinesinde toplamaktadır. Ve parti Lenin'in vasiyetine uygun olarak bunların teker teker sıkı bir seçimden geçirilmesinden şaşmamaktadır. Bütün bunlar partinin sovyet halkından tam bir destek gördüğünü göstermektedir.

Sovyet iktidarı döneminde SBKP'nin eriştiği başarıların büyük ölçüdeki nedenlerinden biri de daha Oktobr'un zaferinden çok önce büyük Lenin'in önderliği altında partinin işçi hareketinde, bütün emekçiler arasında öncü rolünü sağlamlaştırmış olması ve Çarlığa ve kapitalizme karşı yürütülen ağır savaşlarda işçi sınıfıyla müttefiklerinin güvenini kazanmasıdır. Partinin faaliyetlerinde yığınlarla ilgili çalışmalar her zaman baş yeri tutmuştur.

Leninci partinin çalışmalarının önemli bir yönü, Ekim devriminin kazançlarının güvenle korunması uğrunda sürekli kaygı göstermesi olmuştur. İlk sosyalist devletin tarihi dış ve iç sınıf düşmanlarına karşı amansız bir savaşın tarihidir. Parti, komünistleri, bütün sovyet insanlarını her zaman Ekim'un kazançlarını savunmaya hazır olma ruhu içinde eğitmiştir.

Toplumun – partinin önder rolü temel alınarak – dönüşümünde en önemli araç sosyalist devlettir. Proletarya diktatoryasının mahiyeti, önemi ve fonksiyonu bakımından, demokrasinin ilkesel yeni bir gelişme kademesi olduğu tecrübelerle ortaya konmuştur. Bu demokrasi bundan önceki bütün demokrasi biçimlerinden temelinden ayırdır ve ezilen çoğunluk için bir demokrasidir.

Proletarya diktatoryasının hiç de yalnız yıkıcı değil, yaratıcı yapıcı bir araç olarak işlediği ve bu olumlu ilkenin proletarya diktatoryasının kendisine özgü olduğu eylemde gösterilmiştir. İşçi sınıfı diktatoryasının köylü ile işçi sınıfının ittifakını gerçekleştirdiği ve köylünün sosyalizm yoluna geçmesini sağladığı gerçeği, dünyada bütün ülkeler için ve en başta da köylü halkı olan ülkeler için muazzam önem taşıyan ve pratikte ispatlanmış bir gerçektir. Öte yandan, proletarya diktatoryasının varlığının tarihsel sınırları da devrimimizin gelişmesinde edinilen tecrübelerle gösterilmiştir: proletarya diktatoryası sosyalizm yolunda kesin zaferlere ulaşarak bütün toplumun politik örgütü haline dönüşür. Bütün halkın sosyalist devleti proletarya diktatoryasının eserini tamamlar, komünizm kuruculuğunda en önemli araçlardan biri rolünü oynar. Toplumu gayet ciddi bilimsel temeller üzerinde örgütlemek ve bunu her yönüyle yerine oturmuş bir organizma haline getirmek ödevinin çözümü sosyalist devlete düşer. Bu ödev başlıca şu doğrultularda çözülmektedir:

- Planlamayı, sosyalist ekonominin tamamen olgunlaşmış kanunlarına uygun düşen, mal-para-ilişkilerinden sosyalist toplumun çok önemli bir kanunluluğu olarak tamamen yararlanmayı sağlayan ve bilimsel teknik devrimin gereklerini gözönünde tutan yeni bir düzeye yükseltmek;

- Enformasyon akışını, komünikasyonu ve operatif yönetimi çağdaş bilimsel-teknik düzeyde örgütlemek; bunlar sosyalist ekonominin düzenleyici unsurlarını göze çarpar bir ölçüde güçlendirir ve halk ekonomisi planlarının zamanında ve tam olarak kurulup düzeltilmelerine imkân verir;

- Maddi, politik ve ideolojik yönetim vasıtaları ile güdülerini toplumun geliştirilmesi amacıyla ahenkli olarak birbirine bağlamak;

- Toplum hayatının bütün alanlarına kadro verebilmek amacıyla uzman eğitimi ve yetiştirilmesini mükemmelleştirmek, başlıbaşına bir düzen kurmak;

- Sosyalist demokrasinin daha da gelişmesinin önşartı olarak geniş bir anket ve değerlendirme sistemi uygulamak, sosyalist demokrasinin etkililiğini arttırmak ve daha bir sıra ilkesel tedbirler almak.

Komünizm kuruculuğunun bütün ödevlerinin çözülmesi, sosyalist demokrasinin olgunlaştırılmasıyla, kendi kendini idarenin yeni şekillerinin geliştirilmesiyle sıkı sıkıya bağlantılıdır.

Bütün bu sorunlar, parti programında, SBKP'nin XXIII. Kongre kararlarında ve Merkez Komitesinin son yıllarda komünizm kuruculuğu ile ilgili sosyal-ekonomik sorunları incelediği plenumlarında belirtilmiştir. SBKP'nin 1964 ekim plenumu partinin hayatında önemli bir olay olmuş, yeni aşamada partinin rolünün daha da büyümesine katkıda bulunmuş, parti hayatında leninci normların ve kolektif yönetim ilkesinin şaşmaz bir şekilde uygulanması uğrunda partinin gösterdiği sarsılmaz iradeyi onaylamıştır.

SBKP'nin geride bıraktığı 50 yıl, toplumun sosyalist dönüşümünün ne kadar karmaşık bir eser olduğunu göstermiştir. Lenin der ki: «...bu, tarihte eşi olmayan yeni bir eserdir, kitaplara bunun hakkında hiçbir kayıt geçmemiştir.»

Lenin Rusyada devrime başlamanın, onu sona erdirmekten, sosyalizmi kurmaktan çok daha kolay olduğunu belirtmişti. Lenin bu sözleriyle şunu demek istiyordu: sosyalist devrim aslında ekonomisi geri kalmış ve gerek emperyalist harplerle gerekse yabancı istilâlarla büyük ölçüde zarar görmüş bir ülkede, halkının ezici çoğunluğunu köylülerin ve küçük burjuva tabakalarının yarattığı bir ülkede zafere ulaşmıştır. Devletimiz emperyalist devletler dünya sisteminin tümüyle uzun zaman boyunca tek başına karşı karşıya kalmıştır. Ortaya şu şıklardan birini seçmek zorunluğu çıkmıştır: ya bilinçli olarak hayat seviyesini sınırlamayı göze almak ve kahramanca çabalarla en kısa zamanda güçlü bir ekonomi kurup kendi savunma gücünü sağlamlaştırmak; ya da gericiliğin birleşen kuvvetlerine ezilmek. Burada geçerli olan, ne bahasına olursa olsun zaman kazanmaktır. Bu ise son derece kısa bir zaman içinde Sovyetler Birliğinde sanayileşmeyi ve kolektifleştirmeyi gerektirdi ve ülkemizde sosyalist kuruculuk sorunlarının çözümünde bir sıra özgül yöntemler ortaya çıkardı.

Geçen 50 yıl içinde aşılın yol boyunca partimiz, halkımız, büyük zaferlerin sevincini yaşadığı gibi kayıpların, geçici başarısızlıkların ve yanlış hesapların acılarını da tanıdı. Stalin etrafında yaratılan şahsa tapma, belirli bir aşamada sovyet toplumunun gelişmesini zorlaştırdı. SBKP Merkez Komitesinin Ekim'in 50. yıldönümü tezlerinde de belirtildiği gibi bu şahsa tapma, bir insanın rolünün Marksizm-Leninizm ruhuna yabancı olacak bir şekilde büyütülmesinde, leninci kolektif yönetim ilkelerinden sapılmasında, sosyalist kanunluluğun ihlal edilmesinde kendini gösterdi. Bu sapmalar toplumumuza zarar verdi ama, ne sosyalizmin tabiatını değiştirdi ne de onun temel direklerini sarstı. Partinin gücü, sosyalist sovyet düzeninin gücü, burada kendini gösterdi. Bütün dünyada en geniş emekçi yığınları bunu Sovyetler Birliğinin gelişmesinin somut verileriyle göze çarpar bir şekilde görmektedir.

Sovyet halkının ilk keşif yolunda karşılaştığı engelleri aşmak için gösterdiği çabaların, katlandığı fedakârlıkların boşuna olmadığı genellikle bilinmektedir. Bunlar başka halklara yardım etmiştir ve sosyalizme çok daha az güçlükler içinde, daha kolay bir yoldan gitmeleri için onlara daha da yardım edecektir.

Oktobr'un yolunda Leninci partinin ve sovyet halkının aldığı sonuçlar sayesinde bugün komünizm pratik olgulara, gerçekte var olan bir topluma göre değerlendirilebilmektedir. Daha birçok şeyin geliştirilmesi, olgunlaştırılması gerektiğini biliyoruz. Birçok şey mükemmelleştirilebilir ve düzeltiler. Ama Oktobr devriminin ülkemiz önüne koyduğu başlıca ödev – sosyalizmin kurulması ve bir daha bırakmamak üzere yerini alması – başarıyla gerçekleştirilmiştir.

2.

Kapitalizmin sürüp gitmesi neye maloluyor

Antikomünizmin bugün sarıldığı başlıca tezlerden biri, şu iddiadır: toplumsal ilerilik açısından sosyal bir devrim yapmaya değmez, bu devrimler «çok pahalıya» malolur.

Sosyal devrimlerin şimdiye kadar yıkıntısız ve kurbandsız geçmediğini kimse tartışamaz. Bunun nedeni, devrimin antagonist bir toplumun ürünü olmasıdır. Nevarki, bu kurbanların sorumluluğunu taşıyanlar devrimci sınıflar değildir. Oktobr devrimi bunu çürütülmez bir şekilde ispatlamıştır. Uzun süren yurtdaş harbi gibi halkımızın çok pahalıya ödediği istilayı, abluklayı tarih ebediyen karşı-devrimin ve uluslararası emperyalizmin utanç hesabına geçirmiştir.

Bugün tamamen haklı olarak söyleyebiliriz ki: dünya sosyalist devriminin gelişmesinin bir kanunluğu, sosyalist kuruculuk yoluna giren her yeni ülkenin, bu amaç için gitgide daha elverişli koşullar bulması ve bu yolu – komünist partisinin doğru bir siyaset yürütmesiyle – daha az güçlüklerle karşılaşılarak ve daha az kurban vererek aşabileceğidir. Böylelikle her yeni devrim, aldığı sonuçların işçi sınıfı için, bütün emekçiler için ne kadar elverişli etkiler doğurduğunu nispeten daha çabuk gösterebilir. Sosyalist devrimin yapıcı muhtevası bugün artık kısa bir tarihsel dönem içinde ortaya çıkarılabilir. Oktobr devriminin uluslararası rolü bunda da gittikçe daha fazla tam olarak etkisini göstermektedir.

Ve buna karşılık kapitalizmin gelişmesinin bir kanunluğu da tarihinin her yılında her gününde kapitalizmin, gittikçe daha ağır kurbanlar istediği ve sömürülen ve ezilen milyonlara yeni yeni yoksunluklar ve acılar getirdiğidir.

Kapitalizm'in geçen 50 yıllık tarihi, ömrünü tüketmiş olan bu düzenin süregelmesinin, insanlığın geçmişte uğradıklarını gölgede bırakacak facialar getirdiğini göstermektedir. Bu zaman içinde halkların ödedikleri «ücret», onmilyonlarca insanın türlü harplerde ölmesidir; faşistlerin gazodalarında ve toplama kamplarında milyonların ölümüdür; ırkçılığın barbarlıkları, yığınla işsizliğin korkunç maddi ve manevi eziyetleridir; dünya halklarının kıtalar ölçüsünde çektiği müzmin açlıktır; gençliğin büyük kısmının darmadağın olması, bütün bir kuşağın manen yıkılmasıdır. Bütün bunlardan suçlu olan emperyalizmdir.

Geçen 50 yıl içinde insanlık emperyalist harp politikası ve militarizm politikası yüzünden, ilerilik güçlerine karşı silâhlı ezgiye gidilmesi yüzünden hiçbir şeyle ölçülemeyecek kadar ağır kayıplar vermiştir. Yalnızca ikinci dünya harbi elli milyon insanı yeryüzünden silip süpürmüş ve 28 milyonu sakat bırakmıştır. İkinci dünya harbinin verdiği maddi zarar 300 milyar doları aşmaktadır. Ama bütün bunlardan sonra da kapitalizm dış siyaset faaliyetlerindeki ana doğrultuyu değiştirmemiştir. Yeni bir dünya çatışmasının – füze ve çekirdeksel silâhların kullanılması halinde – milletleri yokedebileceği günümüzde bile emperyalist devletlerin dış siyasetinin temeli gene harpler hazırlamak ve yürütmek olmaktadır.

Birleşik Amerikanın, Kore Halk Demokratik Cumhuriyetine karşı harp için 15 milyar dolardan fazla harcadığını hatırlatmak yeter. Amerikan emperyalizminin Viyetnam'a karşı yürüttüğü alçakça saldırı şimdiye kadar 50 milyar dolara malolmuştur.

Silâhlanma yarışı yıldan yıla halkların sırtında gittikçe ağırlaşan bir yük olmaktadır. Barış döneminde silâh altına alınanların sayısı son elli yılı biraz aşkın bir devre içinde 5 katına çıkmış ve askeri masraflar 30 kat çoğalmıştır.

NATO'nun kurulduğundanberi yaptığı harcamaların toplamı artık 1.000 milyar doları aşmaktadır. Bütün dünyada silâhlanma harcamaları yılda 130 milyar dolara yaklaşmaktadır. Bu harcamalarla her yıl, Bhilai işletmesi gibi 100 büyük metalürji işletmesi kurulabilirdi. Yıllık askeri bütçelerin yalnızca beşte biri gelişmekte olan ülkelerin iç yardım kaynaklarıyla birlikte bu ülkelerde 10–15 yıl içinde açlığın, salgın hastalıkların ve cehaletin ortadan kaldırılmasına yeterdi.

Barış yıllarındaki askeri harcamalarla harp harcamaları son 50 yıl içinde halkların 3.500 milyar dolarını yutmuştur. Bu toplam bütün dünya ülkelerinin son iki yıl içindeki milli gelirlerinden daha yüksektir.

Bugün bilim ve teknolojinin başlıca güçlerini militarizmin kendine bağlaması, toplumsal ilerilik hesabına uğursuz sonuçlar doğurmaktadır. Pek çok bilim adamının yaratıcı dehası yapıcı işlerden uzaklaştırılmakta ve insanlığın zararına kötüye kullanılmaktadır. Dünyadaki bütün bilim adamlarının üçte bir kadarı yeteneklerini askeri işlerde harcamakta ve durmadan yeni yeni yıkım ve yok etme araçları bulmaktadırlar.

Daha 1913 yılında Lenin şunları yazmıştı: «nereye bakılırsa bakılıns her adımda, insanlığın kesinlikle hemen çözebileceği ödevler çıkmaktadır. Nevarki, kapitalizm bunun yolunu önlemektedir». O günden buyana insanlık toplumunun olanakları ölçülemeyecek kadar arttı. Ama bu zaman içinde kapitalizm, çözümü olgunlaşmış, bütün dünya halkları için hayati önem taşıyan ödevlerin önüne en başta militarizmin yardımıyla yeni muazzam engeller çıkartmıştır.

Oktobr'dan sonraki 50 yıl içinde kapitalizmin süregelmesi ile, sömürgelerde ve bağımlı ülkelerde yüz milyonlarca insanın çektiği eziyetler uzamıştır. Ezilen halklar Oktobr devriminden güç olarak özgürlük savaşına kalktıklarında emperyalizm, bu hamleye bir sıra yıkıcı sömürge harpleriyle karşı çıkmıştır. Binlerce ve binlerce insan ölmüş, sakatlanmış, evsiz barksız kalmış, şehirler ve köyler yıkılmış, ekonomi harab olmuştur. Ve, sömürge ve bağımlı ülkelerden zorla kovulan kapitalizmin geride bıraktığı izler işte bunlar olmuştur.

Bir sıra eski sömürgelerin tekeller tarafından soyulması bugün de süregelmektedir. Yalnızca eşdeğer olmayan mal mübadelesi yüzünden «üçüncü dünya» devletleri her yıl kapitalist devletlerle yürüttükleri ticarete milyarlarca dolar zarara girmektedir. Bunun yanısıra eski sömürge ülkelerinde adam başına besin maddeleri üretimi yıldan yıla % 1-2 azalmaktadır. Emperyalist devletlerdeki tekeller sömürgelerden sağladıkları kârlarını arttırdıkça, kurtulmuş ülkelerin halkları gene de yoksulluğun ve yüzyıllık gerikalmışlığın yükünü taşımağa devam etmektedir. Bu halklar, kapitalizmin Amerikada ve avrupada süregelmesinin «ücretini» kendi tecrübeleriyle bilmektedirler.

Geçen 50 yılın tarihi, batı ülkelerinin meşhur «mukaddes ittifak»ının bir efsane olduğunu gösterdi. 1919 ile 1939 yılları arasında sanayi bakımından gelişmiş kapitalist ülkelerinde greve katılanların sayısı 74 milyon iken, 1946-1966 yıllarında buna karşılık 262,9 milyona yükselmiştir. Bu dönemde grevlerin toplam sayısı da 165.600 den 285.900'e çıkmıştır.

Kapitalizm topluma muazzam ekonomik zararlar getirmektedir. Yalnızca işsizlik yüzünden Amerika, 1929-1966 yılları arasında 9,5 milyardan fazla iş haftası kaybetmiştir. Bunun yanısıra, kısa iş günleri ya da gizli işsizlik yüzünden uğranılan kayıpların bu sayıda dikkate alınmadığı da unutulmamalıdır. Kapitalizmin, kendi geliştirdiği üretici güçlerden etkili bir şekilde yararlanma yeteneğinden yoksun olduğu gittikçe açık olarak görülmektedir. İkinci dünya harbinden sonra üretimdeki bunalım niteliğinde gerilemeler her nekadar feci bir bunalım olan 1929-1933 yıllarının ölçülerini bulmamışsa da bu gerilemeler sık sık olagelmektedir. Üretim kapasitesinin sürekli olarak kısıtlanması göze carpar bir düşük üretim sonucunu doğurmaktadır. Bilindiği gibi örneğin A.B.D.'de bu yüzden 1953-1960 yıllarında ortalama 18,5 milyon iş yılı kaybedilmiştir.

Son 50 yılın tecrübelerinden görüldüğü gibi hakim sınıflar, sömürge toplumun ömrünü uzatabilmek çabasıyla büsbütün vahşice hakimiyet

metotlarına başvurmaktadırlar. Bu yöntemlerin en korkunç görüntü biçimi, 20.yüzyıl kapitalizminin doğurduğu bir ucube olan faşizmdir.

Vahşet ve zorbalık, emperyalist gericiğin kendine özgü olan sadizm, faşizmde büsbütün kutsallaştırılmıştır.

Günümüzde aşırı gerici gurup ve örgütlerin başlıca kapitalist ülkelerde giriştikleri komplolar, Batı Almanyada faşizmin yeniden başkaldırması, Yunanistandaki son faşist darbe, benzer bir darbenin İtalyada hazırlandığı hakkında 1964'te ortaya çıkarılan veriler, son yıllarda Lâtin Amerikada yapılan bir sıra «Goril» – hükümet darbeleri, Birleşik Amerikada «mecnunların» ve «atmacaların» etkinleşmesi, emperyalizmin kendine özgü olan «bütün doğrultu boyunca gerici» eğiliminin, Leninin işaret ettiği bu eğilimin, bütün insanlık için ciddi bir tehlike olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Emperyalizm, saldırgan askeri paktlar ve ayırıcı ekonomik topluluklar kurmakla, yeni-sömürgecilik politikasıyla, gerginlik yuvaları yaratmakla ve başka halkların içişlerine – askeri yoldan da – müdahalelerle, halklar arasındaki uluslararası ilişkilerin normal gelişmesini engellemektedir. Emperyalizm, anti-komünizm siyaseti yürüterek, sosyalist düzene karşı, çağımızın en ileri fikirleri olan komünistlerin fikirlerine karşı önyargıları besleyerek halklar arasındaki fikir ilişkilerine muazzam zararlar getirmektedir. Emperyalizm, ırk düşmanlığını ve milletlerarasındaki düşmanlıkları körükleyerek halkların arasını açmaktadır. Dünyanın büyük bir kesiminde kamu oyunu gangsterlik yöntemlerini politik reklamlarda uygulayarak ve yanlış bilgiler vererek parçalamaktadır.

Bütün bu sayılanlar, kapitalizmin varlığı yüzünden toplumun – maddi, manevi ve sosyal bakımlardan – ne kadar ağır kayıplara uğradığı, bütün insanlığın sosyal ilerlemesini kapitalizmin ne kadar duraksattığı hakkında bir yargıya varılması için yeterlidir.

Emperyalizmin insanlığa karşı işlediği en büyük ve en adi cürüm, Ekim Devriminin ilk günündenberi sosyalist topluma karşı yürütmekte olduğu gaddar ve kindar savaştır, silâhli ve silâhsız savaştır.

Yaşadığımız devir, kapitalist düzenin ortadan kaldırılmasını tarihin gündemine almıştır. Büyük Ekimbr'un başlattığı dünya sosyalist devrimi bu evrensel ödevi başarıyla yerine getirmektedir. Derim, kapitalizmin sosyal ileriliğe vurduğu zincirleri kırmaktadır. Ve gerçekten de tarihin kudretli bir lokomotif olarak etkisini göstermektedir. Sosyalist Ekimbr Devriminin sonuçlarıyla bunlar açıkça görülmektedir. Ekimbr Devrimi kapitalist gelişmelerin Gordios düğümler'ini kesip açmış ve ülkemiz halkına, insanlığın binlerce yıldanberi çözmeye çalıştığı sorunların pratik olarak çözümüne başlaması olanağını vermiştir. Bu yüzyıllık sorunların çözülmesinde yalnızca 50 yıl içinde muazzam sonuçlar aldık. Sovyet toplumunun iç gelişmesi bakımından artık, kurbanlar ve ağır yoksunluklar getiren çatışmalar geçmişte kalmıştır, artık açılmış bir konaktır. Kapitalizm dünyasına karşılık sosyalist düzenin tartışma götürmez üstünlüğü budur.

Devrimci güçler Oktobr dâvasını devam ettiriyorlar

Oktobr'un fikir ve ilkelerinin hayat gücü ve muazzam etkililiği bugün sosyal dünya devrimini ileriye götürmekte olan kudretli gerçek güçlerce geliştirilmekte olmasındadır. Bu güçler, sosyalist dünya sistemi, uluslararası işçi sınıfı ve ulusal kurtuluş savaşlarıdır.

Sosyalist dünya sistemi bugün çağın başlıca devrimci etkeni olarak belirmektedir. Sosyalist dünya sisteminin doğuşu dünya sahnesinde kuvvet oranını sosyalizm yararına, emperyalizme karşı savaşanların tümü yararına kökünden değiştirmiştir. Bu, Oktobr'un zaferindenberi geçen 50 yıl içinde dünya ölçüsündeki gelişmelerin çok önemli bir sonucudur.

Yalnızca sosyalist ülkelerin gelişme yollarının özelliği bile sosyalizmin milli zeminde derin kökler salmış olduğunu ve herbir halkın muazzam bir sosyal ve politik enerjisini yüzeye çıkardığını göstermektedir. Sosyalizm kuruculuğunda kazanılan tecrübelerin toplanması uluslararası bir karakter almıştır. Sosyalist ülkelerin kolektif tecrübeleri, dünyanın bütün devrimci güçlerinin değerli bir mülkiyetidir ve bundan böyle dünyadaki sosyal gelişmenin kudretli bir katalizatörüdür.

Sosyalizmin tek bir ülke sınırlarını aşmış olması ve dünya sosyalizmi ile dünya kapitalizmi arasında savaşın ilerlemiş bulunması sonucunda, gelişmiş kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı ile milli kurtuluş hareketleri için yeni koşullar ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra, marksist-leninist teorinin çıkardığı şu sonuç da tamamen geçerli kalmaktadır: devrim, herne koşullar içinde olursa olsun herşeyden önce ve en başta herbir ülkenin iç gelişmesinin bir sonucudur. Devrim, ne ihrac edilebilir ne de sun'i olarak dışardan zorlanabilir.

Günümüzün devrimci hareketleri, Oktobr davasının meşru halefidir, onu yeni zeminlerde ve yeni koşullar içinde devam ettirenlerdir.

Uluslararası işçi sınıfı günümüzde sosyalist toplumun gücü ile dünyanın bütün öteki ülkelerinin işçi hareketlerinin gücünü içine almaktadır. Bu yüzden, günümüzün temel sorunlarının çözümlenmesinde rolünün gittikçe artması mümkün olmaktadır. Sosyalist ülkelerin başarıları, işçi sınıfının tekelci kapitalden koparıp aldığı yeni ekonomik ve politik mevkiiler, Lâtin-Amerika, Asya ve Afrika ülkelerinde işçi hareketinin büyümesi, bütün bunlar uluslararası işçi sınıfını dünyayı kapsayan etkili bir güç haline getirmiştir. Kapitalist ülkelerin işçi sınıfının uluslararası duruma yaptığı etki artmaktadır. İşçi sınıfları, hükümetlerinin yalnız iç siyasetlerinde değil, dış siyasetlerinde de sözlerini söylemekte, giriştikleri eylemlerle hakim sınıfların manevra alanlarını kısıtlamaktadırlar. İşçi sınıfının bu rolü anlaşılmazsa o zaman dünyanın sosyalist olmayan kesimindeki durum kavranamaz. Emperyalizmin burçlarında – Fransada, İtalyada, Batı Almanyada, A.B.D.'de ve İngilterede – ve kapitalist dünyanın daha birçok devletiyle

kurtulmuş ülkelerde ilerilik davası ve halkların özgürlüğü için, gericiliğe ve saldırganlığa karşı yürüttüğü savaş, bütün dünyanın emperyalizme karşı yürüttüğü savaşa muazzam bir katkı olmaktadır.

İşçi sınıfının sosyalizm uğrunda savaştığı temel çıkarları en geniş halk yığınlarının çıkarlarına uygundur. İşçi sınıfının müttefiklerinin sayısının eşit görülmemiş bir ölçüde artması bundan ötürüdür. Bugün, köylü gibi gelecekte bir müttefik yanında, memurların aydınların, ve şehir orta tabakalarının göze çarpar bir kesimi sosyalizmden yana çıkmaktadır. Bu, sosyal devrim ordusunu büyümekte ve sosyal devrimin, somut durumun zorladığı biçimlerde yürütülmesi için önşartları yaratmaktadır.

Devrimci hareket türlü ülkelerde başka başka gelişme merhalelerinde bulunmaktadır. Bu da savaşta başka başka biçimler ve yöntemler gerektirmektedir. Ve biz bütün devrimci kollar Ekim'in yolunda gidiyor dedikimiz zaman, kısacası hepsinin Rusyada, Sovyetler Birliğinde olanı tekrarladıkları anlamı çıkmaz. Görüşümüze göre Ekim davasını devam ettirmek demek, Ekim'in fikirlerinden yön alarak ve onun öğretisini candan benimseyerek, Ekim devriminin dünya ölçüsünde ortaya çıkmış olduğu aynı uluslararası ödevler için somut yollar ve çözüm araçları bulmak demektir.

Milli kurtuluş hareketi dünya çapında güçlü ve etkin bir kuvvet haline gelmiştir. Bu kuvvet, kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve sosyalist dünya sistemi ile birlikte bileşik anti-emperyalist akımı yaratmaktadır.

Lenin, bir zamanki sömürge ve bağımlı ülkeler halklarının politik ve ekonomik kurtuluşları uğrunda, ve aslında emperyalizme karşı yönelmiş savaşlarının gelişmeleri sırasında belirli bir düzeyde gitgide daha çok anti-kapitalist bir öze dolacağını önceden görmüştü. Bugün biz, milli kurtuluş hareketleri bölgesinde bir sıra sosyalist yönelimli ülkenin nasıl doğduğunu, bunların nasıl derin sosyal dönüşümler yolunda gerçekçi adımlar atmış olduklarını görmekteyiz.

Bu ülkelerde sosyalizme yönelim, proletaryayı, köylüyü ve şehir ve köyün orta tabakalarını biraraya getirmektedir. Sosyalizmin, dünya ölçüsündeki gelişmede tayin edici güç olduğu günümüzün koşulları içinde bu ülkeler, işçi hareketleri henüz filizlenmekte olsa bile, kapitalist olmayan gelişme yolu üzerinden bir sıra ara merhaleleri aşarak sosyalizme ulaşabilirler. Milli kurtuluş hareketi, — ne özel biçimler alırsa alsın ve yoluna ne güçlükler çıkarsa çıksın — bugün dünyadaki genel devrimci dönüşümün bir parçasıdır.

Bütün bu sürecin birleştirici gücü dünya komünist hareketidir. Komünizm, proletarya enternasyonalizminin bayraktarı olduğu için bu rolü en yüksek ölçüde oynamaktadır.

Proletarya enternasyonalizmi her zaman somuttur. Karakteri, alâmetleri her bir tarihsel merhalenin özellikleriyle tayin edilir. Ekim devriminin zaferinden sonraki ilk merhalede, ilk işçi-köylü devletini savunmak ve korumak ödevi, o zamanlar birçok komünist partisinin belirttiği gibi en

öne geçti. Gerek işçi hareketinin uluslararası ortak çıkarları, gerekse bu hareketinin her bir kolunun çıkarları bunu gerektiriyordu. Çünkü Sovyet devletinin sağlamlaşması ve gelişmesi, sosyalizm uğrunda uluslararası savaşın sonucu etkileyen bir halkası idi (bir bakıma bugün de böyledir).

Yurtdaş harbinin ve yabancı istilâsının ağır yıllarında uluslararası proletaryanın «Sovyet Rusyadan elinizi çekin!» şiarı ile gösterdiği dayanışmayı halkımız şükranla anmaktadır. Sovyet halkı, geri kalmış, harplerle yıkılmış bir ülkeyi sosyalist bir büyük endüstri-kolhoz devleti durumuna getirmek gibi çok karmaşık bir ödevi çözdüğünde bu desteği duydu.

Sovyet komünistleri proletarya enternasyonalizmini hiçbir zaman tek yönlü saymamışlardır. Uluslararası proletaryanın yardım ve testeğini hesaba katmış olan SBKP için ülkemizde yeni toplumu koruma ve kurma işi hiçbir zaman bir mutlak amaç ya da partimizin bir iç sorunu olmamış, parti aynı zamanda bunda uluslararası yükümünü, bütün dünya emekçilerinin emperyalizme karşı savaşındaki ortak davaya katkısını görmüştür.

Fakat biz davanın öteki yönünü de hiçbir zaman gözden uzak bırakmadık, demokrasi, milli bağımsızlık ve sosyalizm uğrunda öteki ülkelerde savaşan savaşçılara elimizdeki araçlarla her zaman pratik yardımda bulunduk.

1940 yıllarının büyük anti-faşist harp döneminde proletarya enternasyonalizminin bütün yönleri bir noktada birleşti ve yüce ortak savaşta belirginleşti. Bunun sonucunda, dünya ölçüsündeki kurtuluş hareketini ve bu hareketin burcu olan Sovyetler Birliğini ezebileceklerini sanan emperyalizmin vurucu güçleri mutlak bir yenilgiye uğratıldılar. Sovyet komünistlerinin, sovyet halkının ve öteki ülkelerin komünistlerinin uluslararası tarihsel büyük eseri ile ikinci dünya harbinde insan uygarlığı faşist barbarlığından kurtarıldı; yerküremizde yeni sosyalist ülkelerle bunun yanı sıra sömürge zincirlerinden kurtularak yeniden ulusal doğuş ve sosyal ilerilik uğrunda savaşa kalkan bir sıra halklar topluluğu ortaya çıktı.

Enternasyonalizmin başlıca görevi, bugünkü merhalede bütün devrimci kolları bileşik bir anti-emperyalist akımda birleştirmektir. İnsanlığın geleceğinin eninde sonunda birçok bakımlardan bu ödevin çözümüne bağlı olduğunu söylemek mübalâğa olmaz.

Günümüzde enternasyonalizm,

– harbe ve emperyalizmin doğurduğu harp tehlikesine karşı savaşta başarıya ulaşmak için çok önemli bir şarttır;

– sosyalist topluluğu ülkelerinde yeni bir toplumun fiilen kurulması için kaçınılmaz bir önşarttır;

– sosyalist topluluğu, uluslararası proletarya ve milli kurtuluş hareketleri arasında sürekli karşılıklı destektir ve dayanışmadır;

– nihayet bütün ülkelerin emekçi yığınlarının ideolojik eğitimi için bir araçtır. Çünkü sömürge sınıfların kendi hakimiyetlerini sürdürmek için kullandığı milli çatışmalara ve ırk düşmanlığına karşı koyan enternasyonalizmin kendisidir.

Bugünkü durum uluslararası komünist hareketine özellikle büyük görevler yüklemektedir. Çünkü bu hareket proletarya enternasyonalizminin hem başlıca bayraktarıdır hem de başlıca güçlendiricisidir. Ve proletarya enternasyonalizmi uluslararası alanda gericilik ve emperyalizm kuvvetlerine karşı savaşın kudretli silâhıdır.

Günümüzün somut tarihsel koşulları içinde uluslararası komünist hareketinin birliğini sağlamlaştırma uğrunda gösterilen kaygı, proletarya enternasyonalizminin en yüce belirtisidir. Böyle bir birlik uğrunda, dünya siyasetinin ilkesel sorunlarıyla ilgili tutumların ahenkleştirilmesi uğrunda harcanan çaba marksist-leninist partiler arasında gittikçe kuvvetle kendini göstermektedir. 1967 nisanında yapılan Karlovy Vary konferansı bu eğilimin pekleşmesinde ve gelişmesinde şüphesiz önemli bir rol oynamıştır.

Bilindiği gibi uluslararası komünist hareketinin bütünlüğü, bütün ilerici güçlerin etkin bir eylem birliğini sağlamak için, emperyalizmin umutsuz karşı saldırılarını geri püskürtmek bakımından muazzam bir önem taşımaktadır. Komünist saflarının bütünlüğü, eylem birliği, milli bağımsızlık, demokrasi ve sosyalizm uğrunda barış güçlerinin tarihi taarruzlarının daha da kuvvetlenmesinin garantisidir.

Uluslararası komünist hareketinin gelişmesinde bugün ciddi güçlükler vardır. Ama amacına ulaşmak için 50 yıllık muzaffer devrimci tecrübeler gibi bir yardımcısı vardır. Uluslararası komünist hareketi o kadar olgunlaşmış ve güçlenmiştir ki, güçlükleri aşmak için yolunu bulacağına şüphe yoktur. Bu güçlüklerin aşılmasının bir anahtarı, en önemli yollarından biri, görüşümüze göre, marksist-leninist partilerin ortak çabalarının sonucu olarak komünist ve işçi partilerinin yeni bir uluslararası danışma toplantısına çağırılmasıdır. Bu danışmalarda, devrimci güçlerin bugün her zamankinden daha karmaşık ve çok yönlü olan dünya ölçüsündeki savaşının gidişi birlikte tahlil edilebilir ve tarihsel gelişmenin bugünkü olağanüstü sorumluluk yükleyen merhalesinde ortak ödevlerimizin çözülmesi için dünya komünizminin kollektif olgunluğu aracılığıyla en etkili yollar belirlenebilir. Şüphe yok ki, komünist hareketi bundan böyle de tarihin kendisine devrettiği görevin üstesinden geleceğini gösterecektir.

4.

Oktobr ve harp ve barış sorunu

Oktobr'un o zamanki bileşik kapitalizm dünyasında, sömürü ve ezgi dünyasında boyanivermesi geçen 50 yıl içinde sosyalizme öyle bir durum kazandırdı ki, tarihte ilk defa bizim çağımızda insanlığın bir dünya harbi kâbusundan kurtararak gerçekçi bir temele dayanabilmesi olanağı doğdu.

Marx der ki: işçi sınıfı, tarih sahnesine «sorumluluğunun bilincinde ve barışı getirebilecek yetenekte...» başına buyruk bir güç olarak çıktığını dünyaya ispat etmek zorunluğundadır. Rus işçi sınıfı bunu pratikte göstermiştir. Daha sonraları öteki sosyalist ülkelerin işçi sınıfları da, sosyalist olmayan dünyanın harp tehlikesine karşı savaş yürüten emekçileri de bunu göstermiştir. İşçi sınıfının çıkarının gerçekten barış olduğu, gerçekten sorumluluğunun bilinciyle halkların barış ve güvenliği davasını etkili bir biçimde koruyabilecek yetenekte olduğu bugün her zamandan daha aydındır.

Sosyalizm başlangıçtanberi, emperyalist harplerin doğurduğu zararlar-dan ve yıkımlardan insan uygarlığının kurtarılması bayrağını kaldırmıştır. • Oktobr devrimi, uluslararası ilişkileri, halkların çıkarlarına uygun düşecek çözüm yollarına yöneltecek nitelikte olan toplumsal güçleri ve maddi araç-ları meydana çıkarmıştır.

Partimiz ve Sovyet devleti emperyalizmin silâhlı iktidar tekeli-ni yıkmak için elinden gelen herşeyi yapmıştır. Bir an için Sovyetler Birliğinin ikinci dünya harbi arifesinde o zamanki uluslararası ölçüde erişilmiş olan teknik düzeyde gerekli askeri güce sahip olmadığı varsayılırsa, bunun yalnız ülkemizde sosyalizm için değil fakat dünyayı kapsayan tüm devrimci süreçler için ne sonuçlar verebileceği olanakları tasavvur edilebilir. Bir an için A.B.D.'nin günümüzde çekirdeksel silâh tekeli-ni elinde tuttuğunu varsaymak, bunun günümüzdeki devrimci kurtuluş hareketlerine ne kadar korkunç etkiler yapabileceğini tasavvur etmek için yeterlidir.

Bir sosyalist devletin doğması ile devrimci işçi hareketinin genellikle büyümesi ve millî kurtuluş hareketlerinin gelişmesi, bütün uluslararası ilişkiler düzeninde derin nitesel değişiklikler doğurmuştur. Eskiden emperyalistler halkların kurtuluş hareketlerini hiçbir şeyi dikkate almadan bas-tırıyorlardı. Oktobr'un zaferinden sonra durum değişmeye başladı. Emperyalizm elbette daha sonraları da saldırgan bir dış siyaset yürüttü. İkinci dünya harbinden sonra bile emperyalist devletler yirmiden fazla saldırgan harp çıkarttılar. Nevarki, bu harplerin bir bütün olarak sonucu, emperyalizmin daha önce erişebildiklerinden tamamen başkadır. Üstelik sosya-lizm ve öteki devrimci güçler öylesine kuvvetlenmişlerdir ki, emperyalizmin daha önceleri hesap vermeden harp yoluyla «çözdüğü» sorunların barış yoluyla çözümüne zorlanması olanağı doğmuştur. Sosyalizmin desteğini gören, sosyalist ülkelerce desteklenen halkların kurtuluş savaşlarının fır-tınası karşısında emperyalistler onlarca Afrika devletinin millî bağımsızlı-ğını tanımak zorunda kalmışlardır. A.B.D. saldırganları Viyetnam'da yeni yeni yüz kızartıcı yenilgilere uğruyorlar, sosyalist ülkelerin çok yönlü ve sürekli olarak artan yardımından ve bütün dünyanın ilerici güçlerinin aynı biçimde desteğinden emin olan Viyetnam halkının kahramanca direnişiyle karşılaşılıyorlar.

Nevarki emperyalizm tuttuğu köprü başlarını gönüllü olarak elinden bırakmak niyetinde değildir. Emperyalizm türlü manevralara başvurmakta,

yeni gerginlik yuvaları yaratmakta ve halkların kurtuluş hareketlerini boğmaya çalışmaktadır.

Sırası gelmişken bununla ilgili olarak Yakındoğu olaylarına değinelim. Genellikle bilindiği gibi Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye ve öteki Arap devletleri kendilerini sömürge boyunduruğundan kurtarmışlar ve emperyalizme karşı kararlı bir savaşa geçmişlerdir. Bu bölgede elindeki kilit noktalarını birbiri ardına kaybeden emperyalizm uzun zamandır önder arap devletlerinin bağımsızlıklarını ve sosyal ilerlemelerini sağlamlaştırmak yolunda yaptıkları hamleleri önlemek amacını güden planlar üzerinde durmaktadır. Emperyalist propaganda uzun yıllardanberi İsrail ile Arap devletleri arasında düşmanlık tohumları ekmektedir.

Yakındoğu anlaşmazlığını yalnızca araplarla yahudiler arasındaki milli çatışmaların bir sonucu olarak gösterme çabalarının gerçek davranışla hiçbir ilişkisi yoktur. Burada esas olan başta A.B.D. emperyalizmi olmak üzere uluslararası emperyalizmin İsraildeki hakim çevreleri kullanarak Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye ve öteki önder Arap devletlerinin ilerici idarelerini devirmek ve yeni sömürgeci koşulları bütün arap dünyasına kabul ettirmek yolunda bir denemeye girişmeyi kararlaştırmış olmasıdır.

Partimiz ve sovyet halkı Yakındoğu sorunları karşısında kararlı bir enternasyonalist tutum, sınıf bakımından tutum almaktadır. Biz İsrailin hakim çevreleri ile bu devletin emekçi yığınları arasında kesinlikle ayırım yapıyoruz. Aynı zamanda da ırkçı ve milli inhisarcı nasihatlarla karşı ve herbir halkın kendi bağımsız milli devletini yaratma hakkından yana çıkıyoruz. Sovyetler Birliğinin temelli dış siyaset ilkelerinden biri budur. Bu soruna başka türlü her yanaşmayı emperyalist güçler saldırgan eylemlerinin gerçek hedeflerini örtbas etme yararına durmadan kullanmaktadırlar.

Sosyalist devletlerin ve öteki ilerici güçlerin çabaları sayesinde saldırganlığın durdurulması, ateşin kesilmesi sağlanabildi. Ama durum karmaşıklığını korumaktadır ve İsrail saldırganlığının sonuçlarını daha çabuk gidererek Arap devletlerine barış, milli bağımsızlık ve sosyal ilerilik yolunda gelişmeleri için barışçı koşullar yaratmak uğrunda bütün barış güçlerinin daha büyük çaba harcamaları gereklidir. Anti-emperyalist cephe, saldırganı moral ve politik bakımdan suçlamak için, onu işgal ettiği bölgelerden çekilmeye zorlamak için, Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye, Cezair ve öteki Arap devletlerinin uluslararası durumunu sağlamlaştırmak için ve onlara gerekli olan başka yardımlarda bulunmak için bütün gücünü harcamak zorundadır. Emperyalist gericiliğin henüz anti-emperyalist cephe içinde ayrı ayrı kesimlerde geçici bir şekilde ağır bastırabilecek ve böylece de devrimci süreci kısmen frenleyebilecek kuvvette olduğunu Yakındoğu çatışması göstermiştir. Ama emperyalizmin bu kez de bu cepheyi yaramadığını ve Arap Doğusu'nda hedeflerine ulaşamadığını artık söyleyebiliriz.

Dünya sahnesinde kuvvet oranı sürekli ve değişmez bir ölçüde değildir. Bugün bütün uluslararası sorunların komünistlerin çaba gösterdikleri gibi

çözümlemesi otomatik olarak önceden tayin edilemez. Bunun birbirine ilişkin iki etkene bağlı olduğu gözden kaçmamalıdır: Dünya sahnesinde sınıf güçlerinin objektif guruplaşması bir etken; barış ve sosyal ilerilikten yana çıkan güçlerin politikalarının doğruluk derecesi de ikinci etkindir.

Sosyalizmin durumunun emperyalizmin aleyhine daha da sağlamlaştırılması için aralıksız çaba harcamak, sürekli olarak savaşmak gerektir. Bunu tayin edecek olan yalnızca Sovyetler Birliğinin füze ve çekirdeksel silâhlar gücü, yalnızca Varşova Antlaşması ülkelerinin askerî örgütünün olgunluğu değildir. Bu aynı zamanda bütün anti-emperyalist güçlerin etkin ve doğru tedbirler almasına bağlıdır.

Genel kuvvet oranı için önemli olan, sosyalist topluluğunun birliğinin ne kadar sıkı olacağı, bütün devrimci kolların eylemlerinin ne derecede ahenkli olduğudur. Unutmamak gerekir ki emperyalist strateji, sosyalist kampı içinden kundaklamak, ülkeleri birbirine düşürmek, devrimci güçler arasındaki fikir başkalıklarından yararlanmak noktalarından hareket etmektedir.

Devrimci güçler emperyalizmin stratejisine kendi politik stratejileriyle karşı çıkmaktadır. Bu stratejinin başlıca tezleri uluslararası komünist hareketinin program belgelerinde – 1957 ve 1960 bildirilerinde tanımlanmıştır. Bu tezler, devrim ve sosyal ilerilik güçlerinin gelişmesi uğrunda elverişli koşullar sağlamak, emperyalizm güçlerini bağlamak ve bir termönükleer dünya harbinin çıkmasını önlemek içindir.

Bu stratejinin başarısı gerek her bir devrimci kolun siyasetinin doğruluğuna ve gerekse onların öteki devrimci kolların durumlarıyla ahenkleşmelerine bağlıdır. Tecrübeler gösteriyor ki: komünistler hareketlerini ahenkleştirdikleri yerlerde emperyalist stratejiye karşı başarı kazanmaktadır.

Mao Tse Tung gurubunun bölücü doğrultusu hepimize onların sebep oldukları kayıpları gidermek gibi aktüel bir ödev yüklediğinden, birlik sorunu daha da acil olmaktadır. Bunun için Mao Tse Tung gurubunun bölücü faaliyetlerine karşı kararlı bir savaş yürütmek gereklidir. Emperyalizmin saldırganlıklarına karşı etkili bir şekilde çıkabilmek ve uluslararası güvenliği garanti edebilmek birçok bakımdan bu savaşın başarısına bağlıdır. Sovyet devletinin dış siyasetinin hedefi, SBKP XXIII. Kongresinde belirtildiği gibi şunlardır: Sosyalizmin ve komünizmin kuruluşu uğrunda öteki sosyalist ülkelerle birlikte elverişli uluslararası koşullar sağlamak; sosyalist ülkelerin birliğini ve bütünlüğünü, dostluğunu ve kardeşçe bağlılığını pekleştirmek; milli kurtuluş hareketlerini desteklemek ve geliştirmekte olan genç devletlerle çok yönlü bir işbirliği yürütmek; başka başka toplumsal düzenleri olan devletlerin barış içinde yanyana yaşamaları ilkesini ısrarla savunmak, emperyalizmin saldırgan güçlerine kesin darbeler indirmek ve insanlığı yeni bir dünya harbinden korumak.

Dış siyasetimizin bütün bu yönleri birbirine bağlı olduğundan gerek anti-emperyalist savaşın desteklenmesiyle barış içinde yanyana yaşamının

temelinden kundaklandığı yolundaki görüşü ve gerekse barış içinde yanyana yaşama ilkesini savunmakla anti-emperyalist savaşın zayıf düşürüldüğü görüşünü aynı şekilde yanlış buluyoruz. Bize göre, barış içinde yanyana yaşama uğrunda savaşla anti-emperyalist savaş arasında ayrılmaz bir bağlantı vardır.

Barış içinde yanyana yaşama, sosyalist ülkeler için amacın kendisi değildir. Barış içinde yanyana yaşama yalnızca onların çıkarlarına hizmet etmemektedir. Aynı zamanda kapitalist ülkelerde komünist partilerin durumlarının sağlamlaşmasına hizmet etmekte ve işçi sınıfıyla bütün emekçilerin çıkarları uğrunda yürüttükleri savaşta onlara yardımcı olmaktadır. Genç millî devletler, üretim güçlerini geliştirmek, kendi ekonomik potansiyellerini bir bütün olarak sağlamlaştırmak, sosyal ilerlemeyi emekçilerin çıkarına garanti altına almak ve yeni-sömürgeciliğin darbelerine karşı koymak uğrunda barış içinde yanyana yaşamadan başarıyla yararlanabilirler ve yararlanmaktadırlar. Bu ilke daha da öngörüyle ve kararlılıkla kullanıldığında, millî kurtuluş hareketleri bölgelerindeki ilerici rejimlerin otoritesini daha da artırır ve durumlarını sağlamlaştırır.

Emperyalistler yürüttükleri siyasetleriyle öncelikle barış içinde yanyana yaşama ilkelerini yozlaştırmaya çalışıyorlar. Bu arada Birleşik Amerikanın hakim çevreleri, kudretini küçümseymedikleri Sovyetler Birliğiyle ilişkilerinde bu ilkeleri tanıır görünüyorlar. Ama, bazı sosyalist ülkelerle ve kurtulmuş ülkelerle ilişkilerinde aynı ilkeleri uygulamaya yanaşmıyorlar. Partimiz böyle bir tutumu kesinlikle reddeder.

Son zamanlarda şu iddialar duyulmaktadır: Dünya ölçüsünde sosyalizme geçişin tarihsel bakımdan geri dönüşü olmayacağı açık olduğuna göre, günümüzde barış içinde yanyana yaşama ilkesi artık eskimiştir. Bazı nazariyeciler bu ilkenin şimdi devrimci sürecin gelişmesini önlemeye başladığını açıklıyorlar. Bu gibi açıklamalar ve «nazariyeler»in hiçbir tutarlığı yoktur. Bunlar yalnız dış görünüşte devrimcidir, ama özleri bakımından devrimci harekete zarar getirmektedir. Toplumsal düzenleri başka başka olan devletlerin barış içinde yanyana yaşamaları ilkesi proletarya ile müttefiklerinin kapitalizme karşı yürüttükleri sınıf savaşının gelişmesi için sosyalist olmayan ülkelerde sosyalizmin zaferi için hertürlü olanağı vermektedir.

Bilindiği gibi 1957 ve 1960 uluslararası konferanslarında bütün komünist partileri açık ve seçik olarak belirttiler ki, yeni bir dünya harbinden korunma uğrunda savaşmak komünistler için birinci derecede önemli bir ödevdir. Gene bilindiği gibi bu şiarın ortaya konması ve kararlılıkla uygulanması geri bıraktığımız dönemde yalnızca bir dünya harbinden uzak kalmakta değil, demokrasi, millî bağımsızlık ve sosyalizm uğrunda savaşan bütün sosyal güçlerin durumlarının sağlamlaşmasında da muazzam bir rol oynamıştır. Komünist hareketi, barış içinde yanyana yaşamayı dünya sahnesindeki sınıf savaşının bir şekli olarak almakla, tekeli kapitalizmin hakimiyetine karşı savaşta yığınların etkinliğinin artmasını sağlamıştır.

Buna karşılık barış içinde yanyana yaşama prensibinden vazgeçmek, yalnızca uluslararası durumu son derecede kötüleştirmekle kalmaz, yalnızca insanlığı her an bir termo-nükleer çatışmanın çıkması tehlikesi içinde bırakmakla kalmazdı aynı zamanda emperyalizme karşı, sosyal devrim uğrunda ortak savaşta komünist partilerinin birçok müttefiklerini kaybetmeleri sonucunu da doğururdu.

İşte bu yüzden marksist-leninistler «solcu»-radikal, maceracı isteklere karşı, her fırsatta atom silâhlarıyla tehdit etme isteklerine karşı, her anlaşmazlıkta düşünmeden bir dünya harbi rizikosuna girme çağrısına karşı çıkmaktadırlar.

5.

Marksizm-Leninizm – Dünyanın devrimci yenilenme teorisi

Partimiz ilk muzaffer proletarya devriminin, toplumun sosyalist dönüşümünün başına geçmekle muazzam bir tarihsel sorumluluk yükleniyordu. Bu sorumluluğun üstesinden gelebilmek, politik doğrultuyu her an doğru olarak tayin edebilmek için parti, dünya olaylarının tecrübelerini ve kendi ülkesinde yığınların tecrübelerini genelleştirip gerekli nazari sonuçları çıkarmak zorundaydı. Devrimin geleceği, çağımızda insanlığın ilerlemesinin teorik yönetimi ve ideolojik temeli olarak marksizmin otoritesi, bunun ne derece doğru ve gerçekleştirilebilir olmasına bağlıydı.

Teori artık doğrudan doğruya yeni gerçeğe şekil vermeye katılmakla yükümlüydü. Ve Lenin'in, partinin en seçkin düşünürlerinin cesareti ve devâsâ teorik işi burada bütün gücüyle kendini gösterdi. Sosyalist kuruculuk işlerinin örgütlenmesinde Lenin ve parti, geçiş dönemi gibi, işçi sınıfıyla köylünün ittifakı ve sosyalizmin zaferi için bu ittifakın önemi gibi, yeni tip devlet idaresinin geliştirilmesi, tarımda kooperatifler biçiminde birleşme, sosyalist sanayileşme, sosyalist milletlerin doğuşu ve gelişmesi ile çok halklı bir sosyalist devletin gelişme biçimleri, kültür devrimi gibi pek önemli sorunları işlediler. Partinin sosyalist kuruculukta ve daha sonra komünist kuruculukta yönetici ve yön verici güç olması ile ilgili Leninci öğretinin geliştirilmesi uğrunda muazzam çalışmalar yapıldı.

Bunun için biz tamamen haklı olarak diyebiliriz ki, Sovyetler Birliğinde sosyalizmin zaferi yalnızca sovyet halkının fedakârca çalışmalarının bir zirvesi, partinin politik ve örgütsel çalışmalarının bir zirvesi değil, aynı zamanda bilimsel sosyalizm nazariyesinin gelişmesinin bir zirvesi, yeni görüntüleri genelleştirerek devrimci pratiğin yolunu aydınlatmanın da bir zirvesidir.

Sovyet toplumunun komünizm kuruculuğuna geçişi, bilimsel teorinin rolünü daha da arttırmış ve partinin önüne yeni büyük teorik sorunlar

koymuştur. Bu sorunların işlenmesi, SBKP'nin XX, XXI, XXII, ve XXIII. Kongrelerinde, yeni parti programında ve Merkez Komitesinin 1964–1966 Plenumları kararlarında baş yeri almıştır. SBKP teorik olarak komünizmin maddi-teknik temelini yaratılmasının, komünist toplumsal ilişkilerin doğmasının esaslarını ve sosyalist demokrasiyi daha da geliştirmek, sosyalist milletler arasındaki ilişkileri olgunlaştırmak zorunluğunun esaslarını koymuştur.

Marksist-leninist partilerin kolektif çalışmalarının, günümüzün önemli sorunlarının işlenmesine büyük bir katkısı olmuştur. Bu sorunlar arasında, sosyalist dünya sisteminin doğuşu ve gelişmesinin kanunlulukları, sömürge olmaktan kurtulan devletlerin sosyal gelişme yolları, yeni tarihsel koşullar içinde sosyalist devrim teorisinin daha da geliştirilmesi, yeni bir dünya harbinden uzak kalma olanaklarından çıkacak sonuç ta vardır.

Biz, kardeş partilerin politik ve teorik faaliyetlerini komünist hareketinin ortak malı olarak, komünistlerin bundan sonra da büyük Ekim davasını devam ettirirken yeni yeni başarılarla erişebilmeleri için dayanabilecekleri kazançlar olarak değerlendiriyoruz.

SBKP uluslararası komünist hareketinde sürekli olarak fikir ve görüş değiş-tokuşundan yanadır ve marksist-leninist düşüncenin kardeş partilerde yarattığı iyi olan herşeyi devralarak bunlardan yararlanmak çabasındadır. Devrimci teoriye onların yaptığı katkısı SBKP, kardeş partilerin ortak teorik çalışmalarının bir parçası saymaktadır.

Komünist partilerinin hem politik hem de teorik alanlardaki özerkliği, marksizm-leninizmin geliştirilmesinde daha da artan olanakları ve tecrübeleri, teorik sorunlara uluslararası yavaşmadan sapmamaya daha kuvvetle dikkat edilmesini gerektiriyor. Sorunlara ancak bu biçimde yaklaşma ile marksizmin gerçekten dünyayı kapsayan devrim öğretisi olarak gelişmesi sağlanabilir. Ancak böyle bir yaklaşma, dünyanın neresinde olursa olsunlar, bütün devrimciler için devrimci öğretinin teşebbüslerinde bir yönetmen olmasına yardımcı olabilir.

Dünyayı kapsayan toplumsal gelişmenin geleceği, insanlığın geleceği marksizm-leninizm ile birbirine bağlıdır.

Şimdiki koşullar içinde bu geleceğin bilimsel-teknik devrimden ayrılmayacağı, bunun verdiği devâsâ olanaklardan ayrılmayacağı açıktır. Şurası da açıktır ki, ölçüleri muazzam derecede büyümüş ve gittikçe karmaşıklaşmış olan sosyal ve politik süreçler, 20. yüzyılın fırtınalı bilimsel-teknik ilerlemesinin insanlık hizmetine verilebilmesi için yeni teorik ödevlerin çözülmesini gerektirmektedir.

Dünyanın sosyalist dönüşümü ile bilim ve tekniğin devâsâ gelişmesi esasında birbirini tamamlayan iki devrimdir. Bu ne demektir? Eğer teknik devrim ve onun sonuçları muzaffer proletaryanın elinde bulunursa, bunlar işçi sınıfının çıkarlarına, emekçi yığınların, barış ve sosyal ilerliğin çıkarına hizmet eden muazzam bir güç olur. Teknik devrimin meyvalarından

tamamen yararlanılan sosyalizm, 20. yüzyılın ikinci yarısında tarihsel gelişmenin ana yolunu düzlemektedir.

Bilimsel-teknik devrimin muhtevası – üretim güçlerinin gelişmesinin azami ölçüde hızlandırılması – 20. yüzyılın sosyal devriminin başlıca ödevine tam uygun düşmektedir. Böylece her iki devrim esasında bileşik ve önlenemeyecek olan süreci, eski uygarlığı yadsıma yeni bir uygarlığı, komünist uygarlığı yaratma sürecini yansıtmaktadır.

Artık sosyalist toplum bir sıra ülkede bilim ve tekniğin çağdaş kazançlarından yararlanarak Marx ve Engels'in açıkladığı ilkeyi gerçekleştirmek üzere doğru yolda yürümektedir. Bu ilke şudur: «herbirinin serbestçe gelişmesi, hepsinin serbestçe gelişmelerinin şartıdır».

Özet olarak: Oktobr Devrimi bütün insanlığa ne getirdi?

Genel olarak buna şöyle cevap verilebilir:

– İki kıt'aya uzanan dev bir ülkede, Sovyetler Birliğinde sosyalizm zafere ulaştı ve komünizme geçiş başladı.

– Üç kıt'ada 13 ülkede daha sosyalist devrim zafer kazandı; bu ülkelerin çoğu sosyalizm kuruculuğunda kesin başarılarla ulaşılar.

– Sosyalist dünya sistemi, Oktobr'dan sonraki en büyük tarihsel kazanç olan, günümüzde devrimci güçlerin en sağlam burcu kuruldu.

– Bir zamanki sömürge ve bağımlı ülkelerin halkları dünya sosyalizminin ve devrimci işçi hareketinin desteğiyle emperyalist boyunduruğunu kırıp attı, sömürge imparatorluklarını yıktı ve bağımsız gelişme yoluna girdi; bunların önder bölümü sosyalist yönelimi benimsedi.

– Oktobr devrimi ve öteki muzaffer sosyalist devrimler, kapitalist ülkeler proletaryasının kendi günlük çıkarları ve son hedefi uğrunda yürüttüğü savaşın koşullarını önemli derecede etkilediği gibi onların demokrasiyi geliştirme uğrunda ve sosyalizmin zaferi için yürüttükleri savaşta önemli başarılar kazanmalarına yardım ediyor.

– İlk sosyalist ülke olan Sovyetler Birliği, faşist köleleştirme tehlikesinden insanlığın kurtulmasında baş rolü oynadı, bir sıra halkı yokolmaktan kurtardı. Faşizmin yenilmesi, halklara karşı zor kullanılmasına, halkların özgürlüğüne ve bağımsızlığına darbeleri indirilmesine karşı genel bir nefret havası yarattı ve devrimci hareketin bütün dünyada daha yüksek, yeni bir düzeye ulaşmasına katkıda bulundu.

– Sovyetler Birliği, Sosyalist dünya sistemi ve uluslararası devrimci işçi hareketi, bir nükleer harpten korunmada kesin rolü oynamaktadır. Ve dünya harplerini toplum hayatından tamamen silip atmak için yürütülen savaşta başlıca güçtür.

– Oktobr'un yolunda geçen 50 yıl, sosyalizm fikirlerinin geniş ölçüde insanlık bilincine girip yerleşmesine katkıda bulundu; marksizm-leninizm'i çağımızın fikir hayatının merkezine oturttu ve milyonlarca emekçinin sosyal adaletin zaferine besledikleri inancı kuvvetlendirerek, onların bu ülkeye erişmelerinin kendi ellerinin, kendi akıllarının ve kendi iradelerinin bir eseri olacağına onları inandırdı.

Bütün bunlarda, Oktobr'ın insanlık tarihine katkısının kaybolmaz önemi görüyoruz. Ve bugün, 50. yıldönümünün arifesinde bütün inancımızla Lenin'in öngörüyle söylediği şu sözleri tekrarlayabiliriz: «Komünizmin zafere ulaşmamasına imkân yoktur. Zafer komünizmin olacaktır.»

Biz sovyet komünistleri gibi öteki ülkelerin komünistleri de Oktobr Devriminin jübilesini haklı olarak bozulmaz enternasyonal kardeşliğin bir sembolü, Oktobr davası ve fikirleri etrafında bizleri birleştiren sadakatın bir sembolü saymaktadırlar.

Devrimci 50 yılın marksist-leninist partilerce genelleştirilen tecrübeleri muazzam bir ideolojik-politik güçle doludur ve şüphesiz marksizm-leninizmin ölümsüz fikirlerinin bütün ülkelerde daha da yayılmasına hizmet edecek, proletarya enternasyonalizmine, tümüyle dünyanın sosyalist dönüşümü davasına yeni zaferler kazandıracaktır.

Emperyalizme karşı olan bütün güçlerin birleşmesi arap halklarının ilerlemesi için tek yoldur

Emin Salim, Tıcani Babiker

İsrailin saldırısından evvel, birkaç hafta boyunca, emperyalist propaganda İsraili, Arap komşularının saldırı eylemlerinin kurbanı olarak gösteren bir kampanya yürütmüştü. Buna yeryüzünün çeşitli yerlerinde, genel olarak, Amerikanın saldırı politikasına karşı koyan bazı demokratik çevreler bile aldanmıştı. Bu çevreler Yakın Doğu krizinin bir Arap-İsrail çatışması olduğunu ve İsrailin kendini savunmak için harekete geçtiğini zannettiler. Şimdi artık daha az insan inansa da, masal halâ etkisini göstermekte ve saldırı için fazladan bir bahane rolü oynamaktadır. Kamu oyunun aldatılmasından maksat, herşeyden önce Yakın Doğu krizinin gerçek karakterini gizliyerek, Amerikan emperyalizminin rolünü ve niyetlerini maskeleyerek ve aynı zamanda Arap halklarını milletlerarası dayanışmadan geniş ölçüde mahrum etmektir.

Emperyalistlerin ve İsrailin propagandalarına göre, kriz Birleşmiş Milletler birliklerinin çekilmesi ve Akabe körfezinin İsrail gemilerine kapanması üzerine başlamıştır. Halbuki bunu İsrailin, Haziran ayından önce, Ürdüne ve Suriyeye karşı saldırı hareketlerinde bulunduğu gerçeği olduğu kadar, İsraildeki yönetici çevrelerin, Kahire hükümetinin gerekli ölçüleri almasından evvel yaptıkları harpçi beyanatlar da yalanlamaktadır. Eşkol ile Dayanın gazetelerde çıkan ve şimdi gizlilik perdesine bürünen beyanatları ve birçok deliller, saldırı ile ilgili gayet titiz hazırlıkların, en azından bu yılın başında planlanmış olduğunu göstermektedir.

İsraildeki siyonist yönetici çevreler, 1948 yılından beri, emperyalistlerin Arap ülkelerine karşı yıkıcı eylemlerinde daimi olarak maşa rolünü oynamışlardır. Ve bunu yaparken, ~~tabii ki~~ kendi yayılma hedeflerini de gözönünde bulundurmuşlardır. Esasen bu çevreler İsrailin sınırlarını Fırat ve Nil nehirlerine kadar genişletme niyetlerini de gizlemiyorlar. Arap aleminin milletlerarası önemini küçükmek mümkün değildir. Bunu bilhassa zengin yeraltı kaynakları, hayati önem taşıyan hava ve denizyollarının düğüm noktasında bulunmasının verdiği stratejik durum ve üç kıtaya yakın olması sağlamaktadır.

Uzun yıllar boyunca Arap meseleleri Londranın, Parisin ve Vaşingtonun kontrolü altında bulunmuştu. Fakat son 10 sene içinde menzara süratle değişti, çünkü 13 Arap Ülkesi siyasi bağımsızlıklarını elde ettiler. Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye ve Cezayir sosyal ve ekonomik bakımdan köklü değişiklikler yapmak yolunu tuttular ve milli hayatlarının düzenlenmesinde önemli başarılarla ulaştılar. Bu ülkelerde elde edilen başarılarıdaki çekiciliğin ve sosyalizmin yükselmekte olan itibarının etkisiyle, Arap alemini güçlü bir halk devrimi hareket kapladı. Bu hareketin amacı sömürgecilerin hakimiyeti altında bulunan bütün arap topraklarını kurtarmak, yabancı askeri üsleri tasfiye etmek, bağımsız bir dış politika izlemek, yabancı ve yerli sermayenin hakimiyetini ortadan kaldırmak ve Arap aleminin kaynaklarını, bu ülkeler halklarının refahı ve ilerleyişi uğrunda kullanmaktır. Genişleyen ve savaşçı eylemleri gitgide artan bu hareket milletlerarası devrimci süreçte önemli bir yer aldı.

Öyle bir durum meydana geldi ki, emperyalizmin dünyanın bu bölgedeki hayati çıkarları ciddi bir tehlike karşısında kaldı. İşte Arap alemindeki devrime karşı birbirini kovalıyan saldırı hareketlerinin sebebi budur. Arap feodallerinin ve kapitalistlerinin de çıkar ve imtiyazları teplike karşısında kaldığı için, emperyalistler bu zümrelerle birleşerek Arap devrim hareketini yoketmeye niyetlendiler. Esas darbe de, bu hareketin Yakın Doğudaki başlıca başarılarına, Birleşik Arap Cumhuriyeti ile Suriyedeki ilerici rejimlere yöneltildi.

Devrimci hükümetleri, hükümet darbeleri ve suikast tertipleriyle yıkmak için, ardarda denemeler yapıldı. İlerici rejimlerin tecrit etmek, diğer ülkelerdeki devrimci hareketleri ürkütmek ve ileri ve emperyalizm aleyhtarı güçler arasında birlik sağlanması uğrundaki gayretleri dinamitlemek için, komünizm düşmanlığı yolu seçildi. Çeşitli Arap ülkelerinde demokrasinin sınırlandırılması, devrimci partilerin yasaklanması, devrimcin liderlerin katledilmesi ve baskı kampanyalarının uygulanması hususunda, değişik oranlarda başarılar elde edildi. Emperyalistler ve onların maşaları, müslümanlığı bayrak yapmak yüzüzlüğünü de göstererek, «İslâm Paktı» kışkırtmalarıyla dünyanın bu bölgesindeki bütün gerici güçleri birleştirmek, «ılımlı» hükümetleri kendi saflarına çekmek ve böylelikle devrimci rejimleri kuşatarak, yoketmek ümidine kapıldılar.

Fakat bu yılın başlarında, emperyalistlerin Arap devrimciliğine karşı bir mukabil taarriz sağlamak denemelerinin iflâs ettiği, gözle görülür hale geldi. Arap alemindeki devrimci hareket, hem de bütününü ile, elde ettiği başarıları koruyabildi. İlerici rejimlere karşı yapılan entrikalar ardarda ortaya çıkarıldı. Siyasi ve iktisadi baskılarda başarısızlık belirtileri ortaya çıkmaya başladı. «İslâm Paktı»nın içyüzü açıklandı ve kitlelerin gözünde itibarını yitirdi. Adende ve Güney Arabistanda, İngiliz işgaline karşı açılan savaşlar birbirini izledi. İlerici güçler ve milli kurtuluş kuvvetleri birlik bayrağını yükselttiler ve birlik uğrunda bazı somut tedbirler aldılar. Bu uğur-

daki çağrı ve uyandırdığı güçlü yankılar, emperyalizmin Arap alemindeki etkisine karşı güdülen savaşın kuvvetlenmesine yardım etti.

Emperyalistler, devrimcilikle gericilik arasındaki savaşın, mantığı sonucuna kadar devam etmesine göz yumulmayacağını çabucak anlıyarak saldırı ve harp yolunu tutmayı kararlaştırdılar. Amaçlarına ulaşmak için de İsrailden ve Arap-İsrail anlaşmazlığından faydalandılar. Böylelikle emperyalistlerin saldırı taktiklerinin sinsiliği kendisini bir kere daha göstermiş oldu.

Katiyen dini ve irki bir karakteri olmıyan Arap-İsrail anlaşmazlığının ayrıntılarına girmeden, şunu belirtmeliyiz ki, Yahudiler, son 14 yüzyıl boyunca, Arap memleketlerinde hiçbir zaman baskıyla karşılaşmamışlardır. Bunun tam aksi olmuş, yani dünyanın diğer bölgelerinde katliamlar yüzünden ve kendilerinden nefret edilmesi sebebiyle çok ıstırap çeken Yahudiler, Arap halkları arasına daima tehlikesizce sığınabilmişlerdir.

Emperyalistler Arap ülkelerinde yapılan şovenistçe beyanatlardan faydalanmışlar, bu arada sahte beyanatlar icad etmekten de geri kalmıyarak, bunları bir kısım ilerici Arap liderlerininmiş gibi göstermişlerdir. Bununla da, Arapların her an İsrail aleyhinde bir imha harbine başlamak hazırlığında oldukları kanısını uyandırmak ve Yahudilere karşı mevcut sempati-den istifade ile, dünya kamuoyunu Araplar aleyhine çevirmek amacını gütmüşlerdir.

Bu sıralarda İsrailde «sauvunma» harbinin hazırlıkları hızlandırılmıştır. Hükümetin daha militarist olması için kabinede yeni bir gruplaşma yapılmıştır. Bazı emperyalist ülkeler İsraille muazzam miktarda silâh sağlamışlardır. Harp isterisini alevlendiren İsraildeki aşırı çevreler için, emperyalizmin bir nevi «hayır duacı» olan Amerikanın altıncı filosu, harbe hazır hale getirilmiştir. Saldırı hareketlerini açıklamak cesaretini gösteren İsrail Komünist Partisini ve bu partinin milletvekillerini susmaya zorlamak için denemelere başvuruldu. Fakat, şovenistlerin amansız tedbir ve baskılarına rağmen, İsrail Komünist Partisi, saldırı yapıldıktan sonra da, enternasyonalizm mevkilerini terketmiyerek, İsrailin saldırganlığını takbih etti. Parti Merkez Komitesinin 22 Haziran 1967 tarihli plenyumu tarafından kabul edilen karar suretinde «İsrailin güvenliği ve geleceği saldırıya son verilmesini, elleri Viyetnam ve diğer memleketler halklarının kanı ile bulaşmış olan Amerikalı petrol ve silâh krallarıyla yapılan işlerden vazgeçilmesini gerektirdiği» belirtildi.

Feci olayların cereyan ettiği sıralarda, yani Haziran ayının başlarında, Arap memleketlerindeki devrimci hareket, belirli başarılarla, gelişmekte olduğu halde, arzu edilen amaçlara ulaşmaktan uzaktı. Arap memleketlerinden birçokları, kendi halklarının köklü menfaatlerine karşı entrikalar bataklığına dalmış olan gerici rejimlerin köleliği altındaydı. Arap ülkelelerinin topraklarında, harp edilen bölgelerin yakınlarında Amerikan ve İngiliz askeri üsleri bulunmaktaydı. Arap petrolleri genel olarak emper-

yalist tekellerin elindeydi. Arap ülkelerinden çoğunun ekonomileri emperyalist devletlerin kontrolü altındaydı.

Başarının başlıca koşulu olan, devrimci güçlerin birliği, yeter derecede sağlam değildi. Devrimci hareketin belirli çevrelerinde, birlik davasına hiç te küçüksenmeyecek derecede zarar veren komünizm aleyhtarlığı, kalıntıları halâ hüküm sürmekteydi. Bundan başka, ilerici rejimler arasındaki birlik, perçinleyici amilden yoksundu. Yani emperyalizmin ve siyonizmin Arap alemindeki entrikalarına ve gerici Arap çevrelerine karşı uygulanacak savaş taktiği başta olmak üzere, birçok önemli meselelerde görüşler arasında uygunluk yoktu.

Bunlar ve diğer bazı güçlükler, saldırının Araplar için yenilge ile sonuçlanmasını, kısmen olsun, aydınlatmaktadır. Bilindiği üzere Birleşik Arap Cumhuriyeti, Suriye ve Ürdün topraklarının önemli bir kısmı işgal edilmiştir. Asker ve sivil olmak üzere binlerce insan öldürülmüştür. Yüzbinlerce kişi evlerini baskınlarını terketmek zorunda kalmışlardır. Arap halkları maddi ve manevi bakımlardan muazzam zararlara uğramışlardır. Dolayısıyla saldırı, küçüksenmemesi gereken, belirli bayarılarla ulaşmıştır, çünkü Araplar askeri bozguna uğrarken, İsrail, Süveyş kanalından Ürdün nehrine kadar uzanan toprakları işgal etmiştir. Bundan başka harp, Arap devletlerini muazzam güçlüklerle karşı karşıya getirmiştir. Maddi kayıplardan gayri, Süveyş kanalının kapatılması ve diğer iktisadi tedbirler, söz konusu devletler için ağır bir mali yük olmuştur.

Ama bütün bunlara rağmen saldırının asıl amacı gerçekleşmemiştir. Birleşik Arap Cumhuriyetindeki ve Suriyedeki rejimler ayakta kalmıştır. Bu rejimler sadece kendi halkları tarafından değil, diğer Arap ülkelerindeki halklar tarafından da desteklenmektedir. Birçok Arap şehirlerinde, milyonlarca insanın sokaklara dökülerek, şahsen başkan Nasıra değilse bile, onun yürüttüğü devrimci yola güvenlerini ifade etmeleri bu desteğin parlak bir belirtisi olmuştur. Şu da muhakkak ki, emperyalizmin, hele Amerikan emperyalizminin içyüzünü İsrail harbi derecesinde hiçbir propaganda açıklayamaz ve geniş halk kitlelerinin gözünde bu kadar rezil edemezdi.

Yüzlerce ve binlerce Arap yurtseverinin kalbi emperyalizme karşı kinle dolmuştur ve emperyalistlerin, sebep oldukları ıstırap ve hakaretlerin hesabını vermeleri istenilmektedir. Buna mukabul, sosyalist memleketlere ve bilhassa Araplara yaptığı samimi ve gerçek yardım dolayısıyla, Sovyetler Birliğine karşı duyulan derin saygı ve minnet duygusu daha da artmıştır. Burada şu ciheti önemli belirtmek lâzımdır ki, sosyalist devletlerin siyasi teşebbüsleri ve süratle harekete geçmeleri, saldırganlara ait orduların İsrailin komşusu olan Arap ülkelerinin topraklarına daha fazla dalmalarına ve Güvenlik Konseyinin ateş kes kararına uymalarına önemli derecede etkide bulunmuştur. Dolayısıyla, sosyalist devletlerin eylemleri, Arap halklarına karşı girişilen saldırının daha fazla genişlemesini engellemiştir.

Yakın Doğuda durum, evvelce olduğu gibi, gayet gergindir. Arap topraklarının işgal altında tutulmasına devam edilmesi, Kudüsteki Arap bölgesinin, Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun iki karar suretine rağmen ilhaki, Filistin meselesinin, İsrailin kontrolü altında bir kukla Arap devletinin meydana getirilmesi suretiyle «kesin olarak düzenlenmesi» için tedbirler alınması, mülteciler ordusunun artması gibi olaylar, İsrail ile kendisine efendilik eden emperyalistlerin, saldırının meyvalarını Arapların zararına toplamak niyetinde olduklarını göstermektedir.

Saldırının başlıca amacının gerçekleşmemesi, tehlikenin ciddi olmasına yol açmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri ve İsraildeki idareci çevrelerin, iki yüzlü barışçı beyanatlarına rağmen, Arap alemindeki devrimci hareketi boğmak için yeni denemelere girişileceği açıkça anlaşılmaktadır.

Bu amaca varmak için, Amerikan emperyalizmi İsrail işgalini belirsiz bir zamana kadar uzatmaya çalışmakta, İsraili, normal duruma dönüşü güçleştirecek adımlar atmamaya teşvik etmektedir. Bu davranışlar ise, Amerika Birleşik Devletlerindeki idareci çevrelerin taktiğine tamamiyle uymaktadır. Amerikan emperyalistleri, üstüste saldırılarda bulunmak ve bunlara bir daimilik karakteri vermekle, kamuoyunu bu gibi olayları normal saymaya alıştırmak amacını gütmektedirler. Viyetnam harbindeki tırmanma taktiği altıncı filosun Akdenizdeki manevraları v.s. bunu göstermektedir.

İsrail işgalinin devam etmesi, Arap devletlerinde olağanüstü bir gerginliğe sebep olmaktadır. Amerikan emperyalistleri işgalden, bu devletlere karşı baskıyı arttırmak için, bir manivela olarak faydalanmak ümidindedirler. Amerikan emperyalistleri, Araplar arasına bozgun havasını sokabilmek ve kuklalarını yeniden oynatabilmek için, elverişli havayı yaratmak için, propagandaların arttıracaklardır. Bunun yanı sıra Arap devletleri ve bilhassa ilerici rejimlere sahip Arap devletleri arasındaki birliği zayıflatmaya çalışacaklardır. Ödevlerinin arasında, en önemlilerinden biri, Arap memleketlerinin sosyalist ülkelerle ve bilhassa Sovyetler Birliğiyle ilişkilerini kundaklamak olacaktır. Hiç şüphesiz ki, ikinci bir defa silâha başvurma ihtimali de gözden uzak tutulmamalıdır. İşte bu sebeplerden dolayı Yakın Doğuda durum son derece gergindir.

Arap memleketlerinin önünde, kaybettikleri toprakları geri almak, yapılacak her türlü yeni saldırıyı ve harbin yarattığı güçlükleri önlemek gibi birleşik ödevler durmaktadır. Bu ödevlerin çözülmesi, sadece Arapları değil, bütün barışçı güçleri ve ülkeleri ilgilendirmektedir. Emperyalistlerin dünyanın bu bölgesinde amaçlarına erişmelerine müsaade etmemek için, herşeyin yapılması lâzımdır, çünkü onların amaçlarına ulaşmaları sadece Araplar için değil, tek mil milletlerarası devrim hareketleri için bir kayıp olur. Yaratılan durumda ne yapılmalıdır? Bu temel soru, ortaya, emperyalizmin artan faaliyetleriyle ilgili olarak, birçok hayati meseleyi çıkarmaktadır. Yıllar ve hattâ asırlar boyunca, sömürgeciliğin yağma ve sömürüsü yüzünden zayıflamış olan gelişme halindeki ülkelerde, gerçek özgürlüğün ve toplumsal ilerleyişin sağlanması, bütün gerçek devrimciler için

ödev olan, barış içinde bir arada yaşama uğrındaki savaşın yürütülmesi, barış içinde bir arada yaşama koşulları içinde saldırıya karşı savaşmanın taktik ve yollarının bulunması, dünyadaki bütün emperyalizm aleyhtarı güçlerin ve herşeyden önce, emperyalist saldırının dizginlenmesi ve yokedilmesi için, başlıca şart olan, milletlerarası komünist hareketin birleşmesi gibi sorunlar Arap devrimcilerini gece gündüz meşgul etmektedir.

Devrimci hareketi, bir tek yolun mevcut olduğu, başka şıkların sözkonusu edilemeyeceği görüşünü kabule zorlamak için denemeler yapılmaktadır. Bu görüş harbi öngürmektedir ve her duruma uyacak, hazır reçeteler sunmaktadır. Böylelikle düşmanın, gerçek devrimcinin hiçbir zaman müsaade etmeyeceği şeyler yapması, yani devrimci savaşın araçlarını sınırlandırması imkân dahiline girmektedir. Gerçek devrimci, daima emrinde bulunan tek mil araçlardan yararlanmak, bunların arasındak zamana en elverişli olan seçmek imkânını yaratmaya gayret etmelidir.

Bununla ilgili olarak şunu belirtmek lâzımdır ki, başkan Nasır, saldırıya karşı sadece bir tek savaş yolu olduğu konusunda ihtiyatlı davranmakla, sorumluluk duygusunu ispat etmiştir. Gerçekten de, Mısır devriminin 15-inci yıldönümü münasebetiyle yaptığı konuşmada «amacımıza varmak için kısa bir yol yoktur... Aynı anda çeşitli yollardan yürümemiz lâzımdır ki, bunlar siyasi, iktisadi, diplomatik, ideolojik ve askeri eylemlerdir» demiştir.

Siyasi ve diplomatik araçların, henüz, İsrailin Arap topraklarından çekilmesini sağlamadığı bir gerçektir. Fakat bu araçlar, birçok hallerde, saldırının esasını açıklama ve Amerika Birleşik Devletlerinin oynadığı rolü ortaya çıkarma hususlarında yardımcı olmuşlardır. Artık, İsrailin yaptıklarını doğru bulanların sayısı azalmıştır. Dünya kamuoyu, Arap topraklarının işgal altında bulundurulmasını ve İsrailin, işgal ettiği topraklardaki, haklı olmiyan tedbirlerini gitgide daha az desteklemektedir. Ayrıca, henüz bütün siyasi ve diplomatik araçların kullanılmadığını da belirtmemiz lâzımdır. Bu alanda daha çok şeyler yapılabilir. Süveyş kanalının kapatılması ve diğer bazı iktisadi tedbirlerin alınması da ayrı bir rol oynamaktadır ki, bunların tek mil önemini şimdiden ölçmek güçtür.

Arap ülkelerinde dikkatler, ertelenmesi mümkün olmiyan birçok meselelere çevrilmiştir: siyasi görüşlerin ayarlanması, Arap devletleri arasındaki anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması, ortak gayretlerin saldırıya karşı azami ölçüde seferber edilmesi v.s. bunların arasındadır. Bu devletlerde, harbin sebep olduğu iktisadi güçlüklerin ortadan kaldırılması yoluna gidilmekte ve meselenin askeri yönü ve ihmal edilmektedir. Arap silahlı kuvvetlerinin yeniden örgütlenmesi ve techizi ile uğraşmaktadır.

Söz konusu edilen meselelerin muazzam önemi, bu yılın Ağustos-Eylül aylarında Hartumda yapılan yüksek kademeli konferansta ortaya çıkmıştır.

Dolayısıyla, bizzat hayat ta, biricik savaş yolu «teorisi»ni reddetmiştir. Arap memleketleri için, sadece askeri hareket şikkının mevcut olduğuna

dair iddialar, yalnız milletlerarası durumun kavranılmadığını değil, söz konusu ülkelerin, hali-hazırda, böyle bir yol tutmak imkânına sahip olmadıklarının da bilinmediğini göstermektedir.

Hazırandaki harp, Arap devrimcileri için, üzerinde düşünülmesi gereken birçok şeyleri ortaya çıkardı. Geçen olaylar üzerinde geniş ölçüde açık ve samimi fikir teatisinde bulunmaktadır. Bunun, gelecekteki siyasetin, taktiğin ve eylemlerin tespiti için, geçmişten ders alma bakımından, meyvalar vermesi gereklidir. Tabii, ileri sürülen bazı fikirlerin ardında sağcılık ve bozgunculuk belirtileri gizlenmektedir. Birtakım kimseler, çeşitli hata ve noksanlıkların tankidi perdesi arkasında, bilhassa ilerici rejimlerde, devrimin esas yönünü şüphe altında bırakmak ve bu yönün gerçekleşmesi uğrunda uygulanan son derece önemli tedbirleri lekelemek için, her gayreti sarfetmektedirler. Öte yandan ise, maceraperest ve «solcu» görüşleri savunan kimseler de bulunmaktadır. İşin dikkate değer yanı şu ki, her iki tarafın temsilcileri de, sosyalist memleketlerin buhran sıralarındaki tutumunu tenkit etmekte ve Arapların saldırıyı, sosyalist ülkelerin ve bilhassa Sovyetler Birliğinin güya etkili yardımda bulunmamaları yüzünden defedemediklerini ileri sürmektedirler. Devrimci mevzilerden vazgeçilmesini isteyen gerici kampanya, Arapların sosyalist ülkelerle ittifak ve dostlukların sarsmak ve devrimi yokalmaya mahkûm etmek için denemeler yapmaktadır. Gerçekçi olmıyan şiarları ileri süren bazı beyanotlar da, objektif olarak, aynı amaca hizmet etmektedir.

Fakat Arap aleminde, her iki eğilimi de yokedecek derecede, sağlam kuvvetler mevcuttur. Şayet bu kuvvetler uyanıklık gösterir, henüz pek taze olan acı tecrübelerden doğru sonuçlar çıkarmayı başarır ve şayet emekçilere sapasağlam dayanırlarsa, o takdirde yapılan fikir teatileri devrimci güçler mevzilerinin kuvvetlenmesini sağlayabilir.

Bugünün temel sorunu, şimdiki durumdan çıkış yolunu bulmak, devrimi ileri götürecek yol ve araçları aramak, Arap aleminde emperyalizmin ve saldırgan siyonizmin mevzilerini çökertmektir. Apaktır ki, zaferin teminatı devrimci ve emperyalizme karşı olan güçlerin birliğidir.

Bizim kanaatimize göre, saldırıya karşı savaşta, toplum düzenleri ne olursa olsun, bütün Arap ülkeleri arasında, en geniş bir işbirliği şarttır. Bu ülkelerin, zaldırının izlerini ortadan kaldırmak maksadiyle, ahenkli tedbirler alabilmeleri için, herşeyi yapılması lâzımdır. Hiç şüphe yok ki, emperyalizm, Arap devletlerinin birbirine zıt cephelere ayrılmasına bel bağlamaktadır. Böyle bir ayrılma savaşta kuvvetlerin dağılmasına yol açar ve ancak düşmana hizmet eder.

Saldırı günlerinde kitlevi bir halk hadetki başlamıştı. Öyle ki, en gerici idare çevreler bile bu hareketin talep ve şiarlarını boyun eğmek zorunda kalmışlardı. Arap topraklarının işgali ve haysiyet duygusunun çiğnenmesi, toplumsal devrim yolunda yürüyenlerden daha geniş tabakalarda milli duyguların kabarmasına sebep olmuştu. Böylelikle de milli duygu, dev-

rimcilerin ihmal edemeyecekleri bir önem kazanmıştı. Saldırıya karşı olduklarını belirten ve ona karşı savaşmaya hazır olan güçlerin fazlalığı bununla izah edilebilir. Bunun için de devrimci güçler bu amilden ve onun meydana getirdiği, emperyalizme karşı halk savaşı hareketinden, faydalanabilirler ve faydalanmalıdırlar.

Arap topraklarının işgaline son verilmesiyle ilgili, somut tedbirlere dayanacak bir ortak hareket programı, gerici rejimleri bile, kendilerine bu programda verilecek ödevleri yerine getirmeye zorlayabilir.

Aksi takdirde kendi halklarının gözünde içyüzleri açıklanmış olur ki, bu da devrim davası için faydalı bir şeydir.

Fakat şunu da unutmamak lâzımdır: bu çatışma esasta emperyalizmle ilerici güçler arasındaki çatışmadır. Dolayısıyla emperyalizme ve saldırıya karşı savaşta esas ve yönetici rol oynaması gerekenler, milli menfaatlerin en sarsılmak savunucuları, ilerici rejimlerde ve emperyalizme karşı olan ilerici partilerde birleşin Arap devrimcileridir. Bu güç birliği zaferin başlıca koşuludur ve bu sebepten birliğe yardım edecek en önemli amillerin dikkatle incelenmesi gerekmektedir.

Haziran ayındaki harp emekçilerin ve hepsinden önce işçi sınıfının, emperyalizmle mücadelenin en azimli savaşçıları ve devrimin en sarsılmaz destekçileri olduklarını yeniden gösterdi. Suudi Arabistanda, Libyada, Adende, Sudanda, Lübnanda ve diğer Arap ülkelerinde, çoğu defa idari çevrelere rağmen, dikkate değer vatanseverlik örnekleri gösterdiler. Bu ülkelerdeki emekçiler emperyalizme karşı barışmaz bir mevzi aldılar ve bunu sadece şiddetli nümayişlerle değil, petrol üretimini durdurmakla, Amerikan, İngiliz ve Batı Almanya gemilerini yükletip boşaltmaya razı olmakla v.s. ispat ettiler. 9 ve 10 Haziranda milyonlarca işçi ve köylü, devrimi savunmak ve iktidarın sağcılara eline geçmesini önlemek için, kelimenin tam manasıyla, Kahireye akın ettiler.

Bu olaylar şunu ispat etmektedir: Emperyalizmden tamamiyle kurtulma ve toplumsal ilerleme gibi sorunlar en fazla emekçileri ilgilendirmekte, onların menfaatlerine yaramaktadır. Burada emekçi insanların kahramanlığı gibi boş lâflar değil, emekçi menfaatlerinin, sürekli ve açık bir siyasetin dayanak noktası olması söz konusudur. Devrimin belkemiği emekçiler olduğu için, onların örgütlenmesi, eğitilmesi lâzımdır ve kendilerini harekette, yönetici ve sorumlu mevkilere getirmelidir. Bir devrimci partinin ciddiyet derecesi bu siyasetin gerçekleştirilip gerçekleştirilmemesiyle ölçülür.

İlerici rejimlere sahip ülkelerde, işçi sınıfı ile emekçi köylülerin muazzam enerjisinin harekete geçirilmesi meselesi bir zaruret haline gelmiştir. Devrimin daimi surette ilerlemesinin teminatı, devrimin savunulmasının teminatı, budur. Temeli, emekçi sınıflarının meydana getirmeleri gereklidir ve onlar, bütün halkı özgürlüğe ve sosyalizme doğru yönetebilecek kabiliyette olanları, öncülük yapan devrimci partinin seçkin yöneticilerini yetiştirebilirler.

Böyle bir partinin yokluğu, ilerici rejime sahip ülkelerin en ciddi noksanlığıdır. Genel olarak kabul edildiğine göre, ilerici rejimler son senelerde dikkate değer başarılar elde etmişlerdir. fakat emperyalizmin ve gericilerin istifade edebileceği kapıcıklar mevcut olduğu için, bu başarıların tehlike altına düşmesi mümkündür. Son olaylar, devrim düşmanlarının devlet cihazında önemli mevkiler işgal ettiklerine ve bu mevkilerinden, devrimi çökertmek üzere denemelerde bulunmak için defalarca faydalandıklarına dair, son derece endişe verici örnekler ortaya çıkarmıştır. Devlet cihazında ve silâhlı kuvvetler saflarında gerçekten devrimci kadroların yokluğu, Arapların askeri yenilgesinin sebeplerinden biri olmuştur. Öncülük yapacak devrimci parti, sadece bu gibi entrikalara karşı mücadele için değil, emekçilerin siyasi bakımdan eğitilmesini, uyanıklıklarının arttırılmasını ve onların siyasi eylemlere daha fazla katılmasını sağlamak için de lüzumludur.

Emperyalizme karşı savaştaki azim ve toplumsal devrim yolundaki ısrar, en geniş kitlelerin birleşmesini temin eder. Bugün tamamiyle apaçıktır ki, emperyalistlerin iktisadi alanda olduğu gibi, hayatın diğer alanlarında da anahtar mevzilerini kontrol etmelerine ve Arap topraklarında askeri üsler meydana getirmelerine imkân veren her türlü işbirliği Arap halkları için son derece zararlıdır. Bunun tam zıddı bir siyasetin, sadece iktisadi gelişme bakımından değil, fakat herşeyden önce Arap ülkelerinin varolup olmamaları bakımından zaruri olduğu her zamankinden daha açıkça görülmektedir.

İlerici rejimlerin, halkın maddi ve manevi bakımlardan seviyesinin yükselmesi, birçok alanlarda kayda değer sonuçlar elde edilmesi, milletlerarası itibarın yükselmesi v.s. gibi alanlardaki başarıları devrimin muazzam imkânlarını ispat etmektedir. Bu rejimlerin ilân ettikleri ve gerçekleştirdikleri siyaset, dünyanın bu bölgesinde emperyalistlerin entrikalarına karşı gerçek direnmedir, Arap halklarının menfaatlerini gerçek anlamda korumaktır. Bunun içindir ki, Arap aleminde en geniş kitleler tarafından desteklenmektedir ve birçok kimseler bu rejimlerin savunulması için hayatlarını feda etmeye hazırdır.

Tam özgürlük uğrunda azimle savaşmak, iktisadiyatı emperyalizmin hakimiyetinden kurtarmak, emekçilerin hayat koşullarında köklü toplumsal ve politik değişiklikler yapmak, devrimci öncü güçlerin partisini kurmak yolu, Arap devriminin yoludur, emperyalist saldırıya verilmesi gereken cevaptır, Arap aleminde bütün ilerici ve yurtsever güçlerin birleşmesini sağlamanın somut programıdır.

Arap devrimcilerinin birliği uğrundaki bayram, İsrail saldırısından önce yükseltilmiş, çeşitli kademelerde verimli görüşmeler yapılmış ve birlik uğrunda birçok somut adımlar atılmıştı.

Şimdi bu görüşmelere devam edilmesi, bunların başarılı sonuçlarının sağlanması daha büyük bir zaruret haline gelmiştir. Bilhassa birlik için

geniş bir kitlevi temelin yaratılması gerekmektedir. Sendikalar, öğrenci, köylü v.s. birlikleri arasında sıkı bağlar sağlanması lâzımdır. Böylelikle, devlet ve parti kademesindeki temaslarla birlikte, devrimci ve emperyalizme karşı güçlerin daha dayanıklı birliği sağlanabilir.

Bununla ilgili olarak komünizm aleyhtarlığı kalıntılarının tehlikesi üzerinde durmak gereklidir. Çeşitli tarihi sebepler gereğince, komünistlerle devrim hareketinin diğer müfrezeleri arasında, şiddetli mücadeleler olmuştur. Söz konusu mücadelelerin nedenleri ve ayrıntıları üzerinde uzun uzadıya durmak bu makalenin ödevi değildir. Fakat komünistlerle devrim hareketinin diğer müfrezeleri arasındaki ilişkilerde başgösteren önemli değişikliklere, belirli ölçüdeki karşılıklı işbirliğine rağmen, halâ komünizm aleyhtarlığından vazgeçmek arzusunu göstermeyen bazı çevreler mevcuttur. Öyle ki, bazı Arap ülkelerinde komünistler ve demokratlar halâ hapislerde bulunmaktadır, diğer bazı ülkelerde ise eylemleri sınırlandırılmıştır.

Komünizm aleyhtarlığı hiçbir zaman devrimin gelişmesini kolaylaştırmamış, bilâkis geçmişte devrim için zararlı olmuştur. Bugün ise sadece emperyalistlere ve gericilere faydası dokunabilir ve dolayısıyla devrimin gelişmesini geciktirebilir. Komünistler, geçmişte olduğu gibi, şimdi de emperyalizme karşı savaşımdan yılmadıklarını, devrim davasına ve halka mutlak surette sadık olduklarını ve ortak düşmana karşı savaşta birleşmeye hazır bulunduklarını ispat etmektedirler. Salıdırının sonuçları, son derece belirli çizgilerle şunu göstermiştir ki, komünizm aleyhtarlığının Arap halklarının menfaatleriyle hiçbir bağı yoktur ve bütün devrimci Arapların birleşmesi için, komünizm aleyhtarlığının bir tarafa bırakılması lâzımdır. Cezayirde ve Irakta hapiste bulunan komünistlerin ve demokratların serbest bırakılması ve Suriyedeki ilerici hükümetin halkçı temelini genişletilmesi, birleşme davasına en iyi hizmet olur.

Arap devrimin geleceği ve başarıyla sonuçlanması, milletlerarası devrimci hareketin geleceğine ve bundan sonraki başarılarına kopmaz bağlarla bağlı bulunmaktadır. Arap devrimi, en hayati menfaatleri adına, gayretlerini, bütün gerçek enternasyonalistlerle birleştirme ödevi ile karşı karşıyadır. Bu gayretler sayesinde ki, hareketin üç esas kaynağı, yani sosyalist memleketler, milli kurtuluş hareketi ve kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi arasındaki birlik sağlanabilir. *Arap memleketlerinde devrimin başarısı için en iyi koşullar, böyle bir birlik sayesinde ve bu birliğe dayanılarak garanti edilebilir.*

Arap alemindeki devrimci güçler, her şeyden önce sosyalist ülkelerle ve bilhassa Sovyetler Birliğiyle dostluk ve işbirliği bağlarını genişletmek ve kuvvetlendirmek zorunluluğundadırlar. Arap devletlerinin sosyalist ülkelerle bağlarının gelişmesi karşısında korkuya düşen emperyalistler ve gericiler, bu bağları baltalamak için herşeyi yapmaktadırlar. Amaçları da Arapları en emin dostlarından mahrum bırakmaktır. Fakat geçmişte olduğu gibi, bugün de olayların gelişmesi şunu göstermektedir:

Arapların sosyalist ülkelerle ve bilhassa Sovyetler Birliği ile ilişkileri ne derse sıkı ise, emperyalizme ve onun entrikalarına karşı savaş kabiliyetleri o derecede güçlü ve yüksektir.

★

Emekçilere sağlamca dayanmak, emperyalizm aleyhinde ve toplumsal ilerleme lehinde azimle savaşmak, bütün ilerici ve yurtsever güçlerin enerjisini seferber etmek ve milletlerarası devrim hareketiyle en sıkı birliği sağlamak uğrunda birleşecek olan Arap devrimci kuvvetleri, emperyalist saldırının kalıntılarını ortadan kaldırılması, Arap alemine önemli değişikliklerin temelini hazırlanması ve devrimin zafere ulaşması uğrunda biricik teminattır.

Endonezyada «Yeni düzen»

Suchahyo

Bütün dünya ilerici insanlığı, iki yıldan beri, Endonezyada daha bu güne kadar eşi görülmemiş bir şiddet ve hunharlıkla komünistler ve öteki demokratlara karşı devam eden terör hareketini, hiddet ve endişe ile izlemektedir. Enternasyonalist komünistler ve öteki demokratlar bütün dünyada, Endonezya yurtseverlerine karşı yürütülen terör hareketinin durdurulmasını, halkın demokratik haklarının ve özgürlüklerinin tanınmasını istemektedirler. Gericiliğin azgın saldırıları karşısında ve askeri bir diktatura altında, emperyalizme karşı, emekçi yığınların menfaatleri uğrunda, Endonezya Devriminin kazançlarını elde tutabilmek için savaş² yığıtçe devam eden komünistlere ve öteki yurtseverlerle dayanışmalarını ~~belirletmektedirler.~~ *yürütülmektedir.*

Cakartadan aldığımız bir mektubu aşağıda yayınlıyoruz. Mektub, Endonezyadaki son feci olayları aydınlatmakta, ve memlekette son durumu anlatmaktadır.

Bu gün, bu mektubu yazdığımız tarihte, Endonezya ulusal faciasından, yani 30 Eylül 1965 olaylarından bu yana aşağı yukarı iki yıl geçmiştir. 1966 yılı Haziranında, yani bu faciadan dokuz ay sonra Amerikan Times dergisi Endonezyada olup bitenler için şu sonucu çıkarıyordu:

Yıllardan beri Asyadan gelen «Batı için en sevindirici haber»

Bu güne kadar halâ «30 Eylül Hareketi» diye anılan 30 Eylül olayları, Generaller Konseyinin komplosunu önlemek için başarıya ulaşamamış bir çıkıştı. Bu çıkışın başarısızlığı, misli görülmemiş bir terör hareketine sebep oldu. Halkın bu güne kadar uğradığı bütün kayıplar gözönünde tutulursa, gerçek, dünya basının ¹ sözünü ettiği 400.000 ölünün üstündedir. Yalnız Bali adasında kanlı terörün kurbanlarının sayısı 100.000 üstündedir. Java, Sumatra, ve Endonezyanın öteki bölgelerindeki Kurbanları 600.000 civarında saymak gerçeğe daha yakındır.

Sağcı askeri hükümet devirmesinin birinci aşaması 11 Mart 1966'da, başkan Sokarnoya verilen bir ültimatomla başladı. 11 Martta Cakartanın bütün stratejik noktaları ordu birlikleri tarafından işgal edildi. İlâve yedek olarak, «Silivangi» tümeni Batı Javadan getirildi. (Bu tümene evvelve general Nasution kumanda etmişti.) Medaka sarayı, tankların ve zırhlı arabaların desteği ile piyade birlikleri komandoları tarafından işgal edildi. Başkan Sokarnoya bu şartlar altında ültimatom verildi. Sokarno bu ültimatomdan sonra bir «buyrultu yayınladı». Buyrultuda general

Suhartoya «Başkomutan ve devrimin büyük önderi başkan adına, devlet idaresinin güvenlik, sükûnet ve duruluğunu sağlamak için gereken bütün tedbirleri almak yetkisi» veriliyordu . . .

Bu «buyrultu» general Suhartoya hızlı bir manevra ile kendisinin ve kliğinin durumunu kuvvetlendirmek, başlamış olduğu hükümet devirmesi hareketini sonuca ulaştırmak fırsatını verdi. Suharto 12 Martta, başkan adına Endonezya Komünist Partisini bütün yığın teşkilatları ile dağıttı ve bütün Endonezya topraklarında onun faaliyetini yasakladı. 18 Martta yine başkan adına, Sokarno taraftarı on dört bakanı tutsak edip hapse attı. İleri sürülen sebep hep «güvenliği sağlamak» ve «devlet idaresini durulamak»tı.

Bununla beraber, komünistleri ve öteki ilericiileri yoketme hareketi sona ereceğine, daha da sertleşti. Bu ağır günlerde bütün komünistler ölüm tehlikesi içinde idiler. Komünist Partisinin malları yağma edildi, Marksçı yayınlar yakıldı ve yasaklandı. Endonezya Milli Partisi ve Endonezya Partisi (Partindo) de aynı akibete uğradılar. Hatta ilerici eğilimli müslüman kişiler, özellikle Endonezya Barış Komitesi idarecilerinden Hacı Siracuddin Abbaş bile tutsak edildi. Ama bu sırada, sağcı Masjumu Partisi ve Endonezya Sosyalist Partisi idarecileri serbest bırakılıyorlardı. Nusantara gibi, Endonezyanın sosyalist ülkelerle ilişkilerinin kesilmesini isteyen gerici yayınlar tekrar yayınlanmaya başlandı.

Alınan bütün bu tedbirleri «halka doğrulatmak» ve bunlara sözde legal bir yön vermek yoluna gidiliyordu. Bunun için de Halk Danışma Meclisinin doğrulama oyunun alınması gerekiyordu. Militarist klığın bu yönde ilk adımı Meclisten bütün komünistleri ve ilericiileri, 30 Eylül olaylarına dolaylı veya dolaysız bir şekilde katılmak şüphesi altında bulunanları çıkarmak oldu. Parlâmentoda da bu gibi tedbirler alındı. Bu şekilde boşalmış yerlere adamlarını yerleştiren, askerleri katarak Kurucu Meclisin sayısını arttıran ordu, Halk Danışma Meclisinde ezici bir çoğunluğu elde etti.

Bu şekildedir ki, 11 Mart «Buyrultusu», Nasutionun başkanlığındaki Halk Danışma Meclisi tarafından general Suhartoya verilen «yetki» haline geldi. Endonezya Komünist Partisinin ve Marksçı-Leninci propaganda yasağı Meclisin kararı ile doğrulanmıştı. Sokarno ömür boyunca başkan ve «Devrimin Büyük Şefi» olmaktan çıktı. Onun doktrinin tekrar gözden geçirmek söz konusu oldu. Halk Dayanışma Meclisi, yeni rejimin şefi Suhartonun aldığı tedbirleri «legalize etmek» ve onun gelecekteki eylemlerine «kanuni bir temel» sağlamak gereken koşulları yarattı.

İşte bundan sonradır ki, sağcı militarist klik Sokarno'yu işbaşından uzaklaştırmak savaşına hız verdi. Sağcı öğrenci gösterileri tertiplendi, siyasi partiler ve sendikalar Sokarnonun iktidardan uzaklaştırılmasını ve Yüksek Askeri Mahkeme önünde yargılanmasını isteyen bildiriler yayınlamaya teşvik edildi.

Sokarnoya iktidardan kendi isteği ile çekilmesi için «dostça fikir vermek» zamanı gelmişti deniliyordu. Bu işi bitirmek için Suharto askeri

rejimin isteklerini bildirmek için Bagora gitti. 20 Şubat 1967 de Sokarno bütün uygulama yetkilerini general Suhartoya verdi. İhtiyaç duyulduğu takdirde, zaman zaman Suharto, Sokarnonun kendine devrettiği yetkilerin kullanılış şekli hakkında hafâ ismen başkan olan Sokarnoya hesap vermek zorunda idi. Bu değişikliğin «rêsmen» tasdiki, Halk Danışma Meclisinin 12 Mart 1967 tarihli toplantısında yapıldı. Bu toplantıda Meclis Sokarnonun başkanlık sıfatını kaldırdı ve general Suhartoyu gelecek genel seçimlere kadar başkan vekili tâyin etti. İşte sağcı militarist klik, hükümet devirmesini bu şekilde sonuçlandırmış oldu.

Sömürgeciliğe ve emperyalizme karşı tarihi boyunca ağır kayıplara uğrayan Endonezya halkı bu sağa kayışı kolaylıkla kabul etmedi. Nasution Suharto grubu bunu pek iyi bilmektedirler. Bunun içindir ki, bu grub, hükümet devirmesinin başından beri, Endonezya Komünist Partisinin yasaklanmasının ve Sokarnonun devrilmesinin, Endonezyanın sağa kayması anlamına gelmeyeceği yönünde halka garanti vermiştir. Suharto 1965 yılı sonunda Sokarno ile beraber imzaladığı bir vesikanın kopyasını yayınladı. Bu vesika Endonezya devriminin devamlılığını gösteriyordu. Vesika, Endonezya devriminin sol, sosyalist, anti-emperyalist, anti-kapitalist, anti-feodal ve anti-raşist bir devrim olduğunu gösteriyordu.

Dış işleri bakanı Adam Malik, yabancı ve Endonezyalı gazetecilere verdiği bir demeçte, Endonezyada sağcı eğilimlerin çok kuvvetli olduğunu, bunların hem yerli hem de yabancı gerici kuvvetler tarafından desteklendiğini söylemiş, Endonezya halkının çoğunluğunun sağa kaymaya karşı olduğunu belirtmiştir.

Gerçekten de Endonezya halkı memleketinin bu yöne kaymasını istememektedir. Memleketin geçirdiği bu zor günlerde bile, halkın bu eğilime karşı direnmesi tesbit edilmiştir. Bununla beraber, sağcı militarist kliği «Yeni Düzeni» kurduktan sonra, Endonezyanın çoktan sağa kaymış olduğu oa açıktır. Bu gerçeği, resmi bütün garantilere rağmen, saklamaya imkân yoktur.

Markscı-Leninci ideolojinin tam bir şekilde yasaklanması, Hollandalı sömürgecilerin egemenliği sırasında bile yoktu. Oysa bu gün bu yasak vardır. Sömürge egemenliği sırasında bile, Marksın ve Leninin eserlerini kütüphanelerde inceleme imkânı vardı.

Endonezyanın bugünkü askeri idarecilerinin politikasının memleketimizde yeni sömürgecilik idaresinin kurulmasına yöneldiğini saklamaya imkân varmı? Endonezya ve Hollanda arasındaki ekonomik müzakereler sırasında Hollanda, el konmuş mallarına karşılık dört milyar Guldên «tazminat» istemiştir. Bu miktar sonunda 600 milyon Guldene indirilmiş olmakla beraber, bu aşırı isteğin kabul edildiği meydandadır.

Parlâmento askeri rejimin sunduğu ekonomik kanun tasarılarını oylamak için acele etmektedir. Bunlar arasında yabancı yatırımlar hakkındaki kanun tasarısı var. Bu tasarı, borç veren yabancılar için elverişli şartlar kabul etmektedir. Nahdatul Ulama (İslam Partisi) organı Duta Masjarakat yeni rejimi desteklemesine rağmen idarecilerden kendi öz yurtlarında kendilerini sefil hisseden Endonezyalı patronların menfaatlerinin korunmasını istemiştir. Yabancılar millileştirilmiş işletmelerini yeniden ele geçirmektedirler. Oysa bunların millileştirilmesi için Endonezyalı emekçiler büyük gayretler harcamışlardı.

Aynı gazetenin yazdığına göre, Hollandalı, Fransız, Japon ve Amerikalı sermayeciler, Endonezya hükûmetine nikel, bakır ve petrol madenlerine yatırım yapmaya hazır olduklarını bildirmişlerdir.

Bu sermayeciler Endonezyanın tâbii zenginlikleri hakkında doğru bilgiye sahiptirler. Bunların elinde öyle bilgiler var ki, hattâ Endonezyalı devlet adamları bile hayretlerini gizleyememektedirler.

Az zaman sonra, İngiliz Radyosunun (BBC)nin bildirdiğine göre, Birleşik Amerika, Batı İran bakır madenlerinin işletilmesi için yatırım yapmak yetkisini elde etmiştir. Yapılan yatırım 100 milyon doları geçmeyecektir. Birleşik Amerikanın, Endonezyaya doğrudan doğruya veya aracı devletler vasıtasıyla yardım etmek konusunda harcadığı gayretler, Endonezyanın yardımlı lde etmek için konan politik şartları kabul ettiğini göstermektedir. Bu şartlar başkan Conson tarafından Endonezyaya bildirilmişti. Conson hiç çekinmeden Endonezyaya yardım yapmak için, bu memleketin evvelâ iç düzeni sağlaması borç veren yabancı fonlara ve sermayecilere elverişli şartlar yaratması gerektiğini söylemiş ve Endonezyanın milletlerarası alanda serüven eylemlerinden kaçınmasını istemişti.

Görüldüğü gibi yardımla politik kısıtlamalar arasındaki bağ açıktır: Yeni sömürgeciliğin Endonezya etrafındaki ekonomik bağı sıkışmakta ve memleket onun politik bağımlılığı altına düşmektedir.

Bundan bir müddet evvel, Adam Malik, hükûmetin Güney Kore ile diplomatik ilişkiler kurmak niyetinde olmadığını söylemişti. Oysa Güney Kore Cakartaya bir genel konsolos gönderdi bile.

Adam Malik, emperyalistlerle bağlı, Malayisia, Endonezya, Tailand, Filipinler ve Singapur arasında bir blokun kurulması için büyük gayretler harcadı. Sonunda bu blok 1967 Ağustosu başında, Güney Doğu Asya memleketleri Birliği (A.S.E.A.N.) şeklinde kuruldu. Bu bloka katılan memleketlerden çoğu, bu bölgede kurulmuş olan başka saldırı bloklarına, (O.T.A.S.E., S.A.A., ASPAC) katılmış veya, Birleşik Amerika, ya da başka emperyalist devletlerle ikili askeri anlaşmalar imzalamışlardır. Böylece Endonezya, A.S.E.A.N. ye katılmakla Güney-Doğu Asyanın öteki memleketlerinin hepsini aşan 110 milyon nüfusu ile, emperyalizme bağlı bu bloka üye öteki memleketlerle beraber, başında Birleşik Amerikanın bulunduğu emperyalistlerin dünyanın bu kısmında kurdukları askeri bloklar zincirinin bir halkası olmak tehlikesindedir. Endonezya A.S.E.A.N. ye katıl-

makla Birleşik Amerika ve müttefiklerinin Güney-Doğu Asyadaki askeri plânlarına ve saldırgan eylemlerine sürüklenmiştir.

Endonezyada demokrasi gün geçtikçe daha fazla çiğnenmektedir. Siyasi partilerin varlığı daha fazla kararsız hale gelmektedir. Aynı zamanda askerileştirme hayatın her alanına yayılmaktadır. Bu durum askerlerin daha fazla valilik makamlarına bölge ve eyalet idareciliğine atanmaları, elçiliklere tâyini hattâ köy idare heyetlerine getirilmeleri ve askerlerin memleket ekonomisine hâkim olmaya başlamaları ile belirmektedir. Ekonominin askerler tarafından idaresinin, ekonomik hayatın duraklanmasının başlıca sebeplerinden biri olduğunda herkes hemfikir. Kaçakçılar ve devlet hazinesini soyanlar en çok ordu mensupları arasındadır. Çünkü onların suç ortaklığı olmadan kaçakçılığın bu derece yayılması imkânsızdı. Telug Nibungtan yapılan kaçakçılık skandanlinde Tandjung Prioktaki mal askerler tarafından taşınmaktaydı. Duta Masjarakat gazetesine göre 18 Mart 1967 den bu yana Endonezyanın kaçakçılıktan uğradığı kayıp 1966 milyon dolara ulaşmıştır. Kaçakçılık valilerin asker olduğu Sumatra Doğu sahilleri, Kalimantan ve Sulaweside daha çok toplanmıştır.

İşte sağcı askeri diktaturanın kurduğu «Yeni düzen» budur. Bu diktatura 1945 Anayasasını çiğnemiş, Parlâmento ve Halk Danışma Meclisini gerici güçlerin elinde bir alet haline getirmiştir. Bu güçler Endonezyayı yeniden emperyalizmin ve yeni sömürgeciliğin etkisi altına sokmuştur. Bu «Yeni düzen» yüz binlerce günahsız komünist yok etmiş ya da hapse atmıştır.

Komünistlere karşı bu kadar vahşi bir harekete girişilmesinin, Komünist Partisini ve Marksçı-Leninci doktrini yasaklamanın sebebi nedir? Endonezya gericileri, 30 Eylül olaylarında, sorumluluğu Endonezya Komünist Partisinin üstüne atmak üzere istifade ettiler. Antikomünist histeriyi, *Time* göre, bir hançer ve silâh hırsı haline getirecek derecede körüklediler. Fakat her zaman olduğu gibi, antikomünizmin ilerici olan herşeyi ezdiği yerde, kaybetmiş olduğu mevzileri ele geçirmeye uğraşan emperyalizmin çehresi görünür. Eylem halinde antikomünizmi kirli Viyetnam harbin ya da Endonezyada olduğu gibi egemen halklara karşı sabotaj ve provokasyonlara benzemektedir.

Ne yazık ki, 30 Eylül olayları Komünist Partisini vurmak için gericiliğin elinde bulunmaz bir vesile oldu. Oysa bu olayların sorumluluğunu Pertiye yüklemek, ve onları Marksizm-Leninizm doktrinine mal etmeye kalkışmak gülünçtür. Çünkü Marksizm-Leninizm politik avantürleri şiddetle redetmektedir. Marksizm-Leninizm ve dolayısıyla Parti, bütün eylemlerin yığınlar tarafından desteklenmesini istemektedirler. Bizim bildiğimiz olaylar, ve özellikle Yüksek Askeri Mahkemedeki yargılamalar sırasında yapılan açıklamalar, «30 Eylül Hareketinin» Endonezya Cumhuriyeti silâhlı kuvvetlerinin bazı birlikleri, özellikle en ilerici subayların bulunduğu kara

birlikleri tarafından yapıldığını ortaya koymuştur. Hareket, bütün ülkeye yayılır ümidiyle Cakarta'da başladı. Gayesi, Generaller Konseyinin komplosunu boşa çıkarmak, kara kuvvetlerini komploya katılanlardan temizlemesi ~~eri~~ ^{eri} eseri değildir. Partinin en yüksek organı kongresi tarafından münakaşası ve komünistlerin işbirliği (Nasakom) temeline dayatmak ve böylece de halk demokrasisine yolu açmaktır.

Bu hareket Parti Programıyla hattâ Marksizm-Leninizm doktrini ^{ne} nasıl bağdaşır? Endonezya Komünist Partisinin bir tüzüğü ve bir de programı vardır. Bunların bütün sorumluluğunu taşır. Bu dokümanlar bir tek şahsın eseri değildir. Partinin en yüksek organı kongres ^{tarafından} tarafından münakaşası yapılmış ve kabul edilmişlerdir. Bu dokümanlar daha evvel Partinin daha aşağı kademelerinde binlerce teşkilâtında kabul edilmişti. Tüzüklerin başlangıç kısmı açıkça Parti faaliyetlerinin Marksçı-Leninci teoriye dayandığını belirtir. Çok zaman isteyen ve bir hayli karışık olan bu devrim hareketinin başına geçebilmesi için, Parti, acele etmeden dikkatle fakat engellenemez bir şekilde halkın devrimci hareketini geliştirecek ve iki eğilime karşı duracaktı: Her ikisi de küçük burjuva kararsızlığının birer ifadesi olan, teslim olma ve avantürizm politikası. Programın on başlıca tezi ve Endonezya halkının on dört yıllık eylemi sırasında formüle ettiği elli istek, Partinin uğurunda savaştığı gayeleri ve bu gayelere ulaşmak için kullandığı metotları açıkça gösterir. 30 Eylül olayları her noktada Partinin programına aykırı düşmektedir.

Bazı Parti üyelerinin bu olaylara karışması, Partinin bu olayların sorumluluğunu yükleneyeceği anlamına gelmez. Ve gericiliğe, günahsız yüz binlerce komünist yok etme, ve sırf Komünist Partisi üyesi olduklarından yine yüz binlerce komünist hapishanelere atma, binlerce yurttaş geçim araçlarından yoksun etme ve Anayasanın garanti ettiği hakları ortadan kaldırma hakkını vermez.

Oysa bütün bunlar olmuştur ve bu gün halâ olan da budur. Yüz binlerce insan yargılanmadan idam edilmiştir. Parti yöneticilerinden Aidit, Lukman ve Nyoto yoldaşlar terörün kurbanı olarak yok oldular. 1967 Temmuzunda Cakarta Yüksek Askeri Mahkemesi, Endonezya Komünist Partisi Polit Büro Üyesi ve Merkez Komitesi sekreteri Sudismanı ölüme mahkûm etti. Yüz binlerce insan toplama kampları ve hapishanelerde bulunmaktadır. Bunlar arasında Politbüro yedek üyesi Enver Sanusi, Joko Sudjono, Karel Şupit bulunmaktadır. Bunlar Merkez Komitesi Sekreterliği üyelerindendir.

Bununla beraber, bu korkunç olaylar içinde, Endonezyalı komünistler ve öteki ilerici güçler, kardeş partilerin ve dünya ilerici halklarının dayanışma ve yardımlarını görmektedirler. Bu gün, bu dayanışma, sağcı militarist kliğin zıندانlarında ve toplama kamplarında bulunanlar için lâzımdır. Çünkü bu dayanışma, yurtseverlerin, «kaçmaya teşebbüs», «kalb krizi» gibi vesilelerle yok edilmelerini önlemek, tutsaklık şartlarını iyileş-

tirmek aile üyelerinin ve avukatlarının kendilerini görmelerini sağlamak için lâzımdır.

Enternasyonal proletarya, bütün dünya komünist ve işçi partileri, bütün devrimci ve ilerici halklar, ödevlerine bağlı olarak, enternasyonal dayanışmalarını ifade edeceklerdir. Onların sempatileri ve yardımları Endonezya devrimci güçleri en zor günlerinde desteklemiş ve kuvvetlendirmiştir.

Kanlı teröre kurban giden yüz binlerce komünist ve sempatizanın, kanlarını yurdun kutsal topraklarına akıtanların hatırasına bağlı olarak, enternasyonal dayanışma ve bize gösterilen yardımla kuvvetlenerek, tek doğru yol olan, Marksizm-Leninizm yolunda Endonezyada milli ve demokratik devrimin üstün gelmesi için savaşıyor ilerleyeceğiz.

Oktober Devrimi ve sosyalist dünya sistemi

B. Ladigin

«Dünyanın devrimci yenilenmesi davası, Oktober Devriminin yol açtığı ve Sovyetler Birliğinde sosyalizmin zaferinde hayat bulan bu dava, öteki ülkelerde sosyalist devrimlerin zaferiyle devam ettirildi. Sosyalist dünya sisteminin kuruluşu, Büyük Oktober Sosyalist Devriminden bu yana en büyük tarihsel olaydır.» SBKP Merkez Komitesinin tezlerinden alınan bu satırlar, bu yılın eylül ayında Moskova'da yapılan – Sovyetler Birliği Bilimler Akademisi ile Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyi sekreterliğinin düzenlediği – uluslararası bilimsel konferansın materyellerinin en kısa özeti olabilirdi.

Bu konferansa Bulgaristan, Alman Demokratik Cumhuriyeti, Yugoslavya, Moğol Halk Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Romanya, Çekoslovakya ve Sovyetler Birliğinden ileri gelen bilim adamları katıldı.

Konferans, dünya sosyalizminin gelişmesinin karmaşık sorunlarını kardeş ülkelerin bilim adamlarının temelli olarak ve her yönden inceletilmelerini gösterdi. Konferansa sunulan raporların konuları ve özleri bunu göstermektedir. Örneğin, bu raporlarda şu sorunlar inceleniyordu: Oktober Devriminin uluslararası önemi, bunun ayrı ayrı ülkelerde sosyalizm kuruluşuna politik ve ekonomik programıyla yaptığı etki; ayrı ayrı ülkelerde ve dünya ölçüsünde sosyalist üretim biçimlerinin gelişmesinin genellikle geçerli kanunlulukları ve özellikleri; gelişme ile ilgili aktüel sorunlar ve uluslararası sosyalist işbölümünün iki ve çok taraflı şekillerinin genişletilmesi; iki dünya sisteminin yarışması. Konferansta, adı geçen bu sorunlarla ilgili olarak ilginç ve orijinal görüşler açıkça ortaya kondu.

Delegelerin demeçleri, proletarya enternasyonalizmi ile ilgili leninci prensipler temeli üzerinde sosyalist halklar topluluğunun daha da sağlamlaştırılması fikrini yansıttı. Sosyalist ülkelerin işbirliğinin sözümona burjuva karakterinde olduğu yolundaki görüşlerle sosyalist dünya sisteminin çelişmelerinin «çözülmezliği» hakkında bazı anti-komünizm «nazariyecileri»nin görüşleri konferansta inandırıcı bir eleştirmeden geçirildi.

Delegelerin demeçlerinde, marksizm-leninizmin ortaya çıkardığı ve sosyalizme geçişin genellikle geçerli kanunluluğunun ancak yaratıcı bir şekilde kullanılmasıyla, ancak Oktober'un tecrübelerinden yaratıcı bir şekilde yararlanılarak sosyalist kuruculuk cephesinde başarılar sağlanabileceği belirtildi.

Avrupadaki birçok kardeş ülkenin toplumsal-politik ve ekonomik hayatının gündeminde gelişmiş sosyalist toplumun kuruluşu yer almaktadır. Bu ülkelerin komünist partileri ve hükümetleri buna bağlı olarak, halk ekonomisinde yeni planlama ve yönetim sistemine geçiş doğrultusunu; olumlu niteliklerini yitirerek bazı sosyalist ülkelerin hayat gereklerine daha fazla cevap veremeyecek olan ve administratif direktiflere dayanan eski sistemin bütün tutucu etkenlerini cesaretle giderme doğrultusunu almışlardır. Halk ekonomisinin yeni yönetim sistemi, delegelerin belirttiği gibi, yönetimin daha da demokratikleştirilmesini, planlamanın mükemmelleştirilmesini ve mal-para ilişkilerinden geniş ölçüde yararlanmayı önşart olarak gerektirmektedir. Ayrıca, ekonomik reformu uluslararası sosyalist işbirliği alanına yaymanın zorunluluğuna da işaret edildi. Bununla ilgili olarak henüz kullanılmamış olan ve ilgili sosyalist ülkelerin işletmeleri arasında işbirliği ilişkileri yolunu düzlemeye yarayacak olanaklar; ekonomik dış ticaret muhasebesi ilkelerinin sağlamlaştırılması; temel maddeler sanayiinde ekonomik işletmelerin ortaklaşa kurulması zorunluğu; hesaplaşmalarda çok yönlülüğün geliştirilmesi; Karşılıklı Ekonomik Yardım Konseyinin örgütleyici ve ahenkleştirici çalışmalarının kuvvetlendirilmesi ve ayrı ayrı ülkelerin özel çıkarları gözönünde tutularak işbirliğinde eşnek ve gerçekçi biçimlerin aranması zorunluğu üzerinde duruldu. Kardeş ülkeler arasında işbirliği mekanizmasının olgunlaştırılması, sosyalist enternasyonalizm ilkesini daha da somut olarak belirginleştirmektedir. Kardeş ülkelerin bilim adamlarının bu sorunlarla ilgili öğütleri, uluslararası sosyalist işbölümünün etkililiğinin artmasına ve sosyalizmin burjuva düzeninden temelli üstünlüklerinin gittikçe daha açık olarak aydınlanmasına katkıda bulunabilir.

Dünyanın devrimci dönüşümünde kolektif tecrübelerin ortaklaşa çabalarla değerlendirilmesi, bu sürecin hızlandırılması bakımından büyük bir önem taşımaktadır. Sosyalist ülkelerin bilim adamlarının Moskova konferansı buna katkıda bulunmuştur.

Oktobr'u terenüm eden adam

Con Rid'in adı, bundan elli yıl evvel başarılan Büyük Sosyalist Devrim'i ile kopmaz bir şekilde bağlıdır. O bu devrime katıldı, devrimi canla-başla savundu ve onu olağanüstü bir açıklık ve ustalıklı anlattığı eseriyle milyonlarca insana da tanıttı, hayatını da bu devrimin yarattığı sosyalist topluma hasretti. Lenin, onun «Dünyayı sarsan on gün» adlı şaheserini en büyük övgüye lâyık görerek, şu sözleriyle değerlendirdi:

«Ben Con Rid'in «Dünyayı sarsan on gün» adlı kitabını büyük bir ilgi ve gittikçe artan bir dikkatle okudum. Bu eseri, bütün ülkeler işçilerine hararetle tavsiye ederim. Olayları gerçeğe sadakatle ve alabildiğine canlılıkla anlatıp gösteren, proleter devriminin ne olduğunu, proletarya diktatörlüğünün ne olduğu kavratan bu çok önemli kitabın bütün dillere çevrilerek milyonlarca nüsha basılıp yayımlanmasını görmek isterdim. Bugün bu sorunlar (proletarya devrimi ve diktatörlüğü) geniş ölçüde müzakere edilmektedir. Fakat bu fikirler kabul veya reddedilmeden önce, alınacak kararın bütün önemini anlamak gerekmektedir. Con Rid'in kitabının, dünya işçi hareketinin ana problemi olan bu sorunun açıklanmasına yardımcı edeceği şüphesizdir.»

Lenin'in bu dileği daha sonra gerçekleşti. «Dünyayı sarsan on gün» birçok dillere çevrilerek milyonlarca nüsha yayımlandı. Kitabı beyaz perdeye de aktaran bir Sovyet filmi, milyonlarca kişi tarafından büyük bir ilgiyle seyredildi. 1966 yılında Moskova'da bulunduğum günlerde, bu eserin dramatisasyonu olan bir piyes sahneye konmuştu, tiyatro dolup dolup boşalıyordu. Yakında Amerika'da «İnterneyşinl pıblışır» Yayınevi, kitabın yeni baskısını Amerikan okuyucularına sunacaktır.

Bu yeni Amerikan baskısına, Nadejda Krupskaya'nın giriş yazısı ile Lenin'in çok değerli önsözü de alınmıştır. Lenin'in eşi, bu giriş yazısında, birçoklarının sorduğu soruya, yani «Amerika gibi uzak bir ülkeden gelmiş olan ve Rusları ilk defa gören bir kişi, nasıl olup da, yığınların ruh halini böylesine canlılıkla yansıtabilmiş, olayların özünü, büyük mücadelenin muhtevasını böylesine derinlikle nasıl anlamış ve anlatabilmiştir» sorusuna cevap vermektedir. Krupskaya, Con Rid'in ancak devrimci ve komünist olduğu için bunu yapabildiğini söylemektedir. Ve «eğer Con

Rid bu devrimci bilince sahip olmasaydı, yığınların kabaran bir dalga gibi yükselişini anıyamaz, bu kitabı yazamazdı» diyerek şunları belirtmektedir: «Türü kendine özgü bir epos (destan) olan bu eserin gençlik için, gelecek kuşaklar için özellikle büyük önemi vardır.»

Con Rid, kökü bakımından, uğruna hayatını hasrettiği sınıftan değildir. Oregon eyaletinin Portlind şehrinde doğmuştur. Orta varlıklı bir ailenin çocuğu olarak bahtiyar büyümüştür. Yüksek öğrenimini Harvard Üniversitesinde ve onu olağanüstü bir açıklık ve ustalıklarla anlattığı eserleriyle milyonlarca yergi yazıları yayınlamış, üniversite müzik klübünün yönetmeni ve sutopu takımının kaptanı olmuş ve ancak yirmi altı yaşındayken sınıf mücadelesine katılmakta ilk denemesini yaşamıştır. Halk sevgisi ve adaletsizliklerden nefret duygusu, onu kavgada işçilerin yanında yer almaya sevk etmiştir. Ve işte onun bu mücadele içinde kendini gösteren, gelişen ve sağlamlaşan kabiliyeti «Dünyayı sarsan on gün» adlı kitabında en yüksek noktasını bulmuştur.

Con Rid, gelecekte edineceği sosyalist dünya görüşü yönünde ilk adımlarını attığı sıralarda, kendisine ümitlenilerek bakılan genç bir aydın kişiydi. Nü York'ta önde gelen burjuva yayınlarından biri olan «Ameriken Magazin» dergisi yazı kurulu üyesi iken geniş ölçüde tanınmıştı. Ünlü yazarlar onun yazılarını ve destanlarını beğeniyor, övüyorlardı. Kazancı kötü değildi. Fakat bu hayat onu tatmin etmiyordu. Henüz Marksist aldığı söylenemezdi, amma kapitalist toplumun egoizminden ve gaddarlığından nefret ediyordu. O çalıştığı dergideki redaktörlerinin verdiklerinden çok daha büyük ölçüde hürriyet istiyordu. Nihayet, a zamanlar kültür hayatı sorunlarına ışık tutan ve devrimci yönelişiyle çok tutulan «Mesiz» dergisiyle bağ kurdu; bu dergide yazmaya, bir yandan da Marksist temel kitapları okumaya başladı.

O zamanlar Nü Yorka yakın Nyü Jersey'in Patersin şehrindeki yün-ipek dokuma fabrikasında küçük bir ücretle çalışan ve 25 bin proleterin grevini yönetmiş olan tecrübeli ve güvenilir işçi lideri Vilyam D. Heyvut'la buluşup görüştüler. Heyvut, C. Rid'e greve katılanlardan Valentino Modestino'nun şirket dedektifleri tarafından öldürüldüğünü, yüzlerce işçinin de tutuklandığını söyledi. Ve genç yazardan, onlara yardım etmesini rica etti. C. Rid durumu incelemek üzere derhal Patersin'a hareket etti. Fakat bu yüzden kendisi de hapse atıldı.

Bu tutuklanma C. Rid'in hayatında dönüm noktası oldu. Genç yazar hapisede bulunduğu koşu düpedüz dershaneye çevirdi, içerdeki tutuklular da onun öğrencileri oldular. Bu grevciler çeşitli Avrupa ülkelerinden gelmiş işçilerdi. Hepsisi de İRM'in, yani tüzüğünde işçi sınıfı ile kapitalistler sınıfı arasında hiçbir müşterek nokta olmadığını ilân eden Dünya Endüstri İşçileri Örgütü'nün mensuplarıydı. Heyvut da onlarla beraber hapse atılmıştı. Grevcilere, C. Rid'in de kendilerinden yana olduğunu söylemişti. Onlar da genç yazarı benimsemişlerdi.

Hapisanede birçok işçileri canavarca dövüyor, işkence ediyorlardı. Böyle nice olaylara tanık olan C. Rid, bu işçilerin yiğitliğine, dayanışmasına ve ruh sağlamlığına hayrandı. Onlar, her şeye rağmen, bu niteliklerini yansıtan işçi türküleri söylüyorlardı. Ve C. Rid hapiste geçirdiği günlerden çıkardığı dersleri iyice benimsedi ve bütün hayatı için kılavuz edildi.

Can Rid hapisten çıktıktan sonra, «Mesiz» dergisinde bir seri yazıyla grevcilerin eylemlerini ve haleti ruhiyelerini dile getirdi. İşçilerin birliğini heyecanla yansıtan, işçi düşmanlarının gaddarlığını bütün dehşetiyle ortaya koyan bu savaş hikâyeleri, onun sınıf savaşına ilk katkısı ve sınıf düşmanlarını ilk itham raporuydu. Ama bu henüz başlangıçtı. Bu olaydan birkaç ay sonra, Con Rid, köylü çete savaşı önderi general Villa'nın çağrısına koşarak, atına atlıyan savaşçılara katıldı. General Villa'nın ordusu, zengin Terasas ailesinin elinden 17 milyon akra toprağı almış ve onun Kuzey Meksika'lı ırgatlarına dağıtmıştı. Bu bir halk devrimiydi. Çeteler, aralarına katılan genç yazara, bu yeni dosta şöyle diyorlardı: «Bu topraklar zenginlerin elindeydi, ama artık bizim kompanieros'ların malıdır.»

Can Rid «kompanieros»la beraber atını mahmuzlayarak savaşlara katıldı. Nice savaş arkadaşlarının atlarından düştüklerini gözleriyle gördü. Genç yazar da çetelerle birlikte çölde geceledi, onlarla beraber mısır çöreği yedi. «Kompanieros»u candan sevmişti. Çeteler, Meksika topraklarının yarısını kesip alan ve halkı ezen kuzey devletinin «gringo» adını verdikleri şehir beylerinden nefret ediyorlardı. Ama «kompanieros» Con Rid'i benimsemişti. Genç bir çete ona şöyle diyordu: «Biz seninle aynı battaniyeyi örtüneceğiz ve daima beraber olacağız. Seni bizim eve de götüreceğim, ve babam seni de oğlu gibi bağrına basacak.»

C. Rid'in o zamanlar yazdıklarının en güzeli, «Metropolitan Magazin» dergisinde çıkan tefrikaları ve «Ayaklanan Meksika» adlı kitabında topladığı yazılarıdır. R. Kipling, bu tefrikaları okuduktan sonra, «İşte bunlar benim Meksikayı görmeme yardım etti» demiştir. C. Rid bu yazılarında, ufkunu göğün yarısına kadar sıradağ doruklarının kapladığı çölün o yaban ve çıplak güzelliğini ustalıkla anlatır; savaşın en kızışık zamanında üstübaşı çamur içindeki general Villa'nın, yüzünde yorgunluğun zerrece gölgesi olmaksızın, savaşçıların dizileri arasında bir uçtan uca nasıl dolaştığını tasvir eder. Fakat C. Rid'in bu yazılarında yürek dolusu sevgiyle tanımadığı kişiler hürriyet ve toprak için gözlerini kırpmadan savaşan sıradan köylüler ve kovboylardır. Onun bu yazıları sayesinde ki, Meksika devrimi Birleşik Amerikada namuslu insanların desteğini kazanmıştır. Meksika devrimine müdahale edilmesini isteyen Amerikan maden kumpanyalarına ve Rokfeller'in petrol korsanlarına karşı muhalefet yine C. Rid'in yazılarının etkisi sayesinde kuvvetlenmiştir. Ve Birleşik Amerika için bir yüzkarası olarak, Rokfeller ve çevresi nihayet emellerine ulaşmışlardır. Ama «Ayaklanan Meksika» Amerikan kıtasının bütün anti-emperyalist güçlerinin belleğinde capcanlı kalmıştır. Bu kitap, genç yazarın ilerde meydana getireceği daha önemli eserin müjdecisi olmuştur.

Con Rid Nüyorka henüz dönmüştü ki, Rokfeller'cilerin eşi görülmemiş bir canavarlığını incelemek üzere Kolorado'ya çağrıldı. Petrol kralları ailesinin kömür ocaklarında çalışan işçiler, bu işyerindeki kölelik şartlarını protesto için yedi ay boyunca grev yapmışlardı. Gayet düşük ücretle çalıştırılan bu kömür işçileri, kumpanya tarafından yaptırılmış barakalarda toplu halde barındırılıyor ve patronun silâhlı adamlarının nezareti altında bulunduruluyordu. Bunlar sendika ile bağlantı kurdukları ve grev yaptıkları takdirde, kumpanyanın barakalı köyünden koğuluyorlardı.

İşte sözkonusu yedi aylık grevde de böyle olmuş, barakalardan sürülüp çıkarılan grevciler, aileleriyle birlikte, çadırlardan kurulu bazı küçük kasabalara sığınmışlardı. Dayanışmaları sağladı. Açlığa, soğuğa ve hattâ tertipli cinayetlere göğüs geriyorlardı. Derken, 1914 yılının 20 Nisan günü, 400 kadar silâhlı gardiyan ve eyalet kıtalarına mensup asker, Ladlu kasabası civarında madenciler sendikasının kalesi durumundaki kümeli işçi çadırlarına hücum ettiler. Askerler buradaki herkesi sıradan öldürmek üzere talimat aldıklarını, daha sonra kendileriyle konuşan Con Rid'den gizlemediler. Hücum, sürekli mitralyöz ateşiyle başlamıştı. Rokfellerin adamları, bütün çadırları da gaz dökerek ateşlediler. Bu canavarlık sona erdikten sonra, yanan çadırlardan birinin altında 11 çocuğun ve iki annenin yanmış cesetleri bulundu. Con Rid'in hikâye ettiği bu askerlerden biri, bu canavarlık içinde avını ele geçirmek üzere sağa-sola koşarken, çadırlardan korkunç çocuk ve kadın çığlıkları duyulduğunu pervasızca söylemekten çekinmez.

Ben Ladlu faciası hakkında birçok yazılar okumuşumdur. Ama bunlar arasında Con Rid'in anlatımı, facianın en dolgun tablosunu çizer. Ustalıkla yazılmış olan bu 14 bin kelimelik reportaj, ilk defa «Metropolitan Magazin» dergisinde «Kolorado'da harp» başlığı altında yayınlandı. Daha sonra Con Stüart, bu reportajı «Con Rid'in sanatçı kişiliğinin teşekkülü» adlı kitabına aldı. Kitabın bu başlığında isabet vardı. Con Rid bir sanatçı ve devrimci olarak olgunlaşıyordu. Ben onun Kolorado reportajını tekrar okuduktan sonra şöyle düşündüm: N'olurdu, çocukların ve kadınların Napalm yangınları içinde yanmaya devam ettiği Viyetnam faciasını da C. Rid'in amansız kaleminden okuyabilseydik...

C. Rid Kolorado madencilerinin grev zaferini de görmek, kalemiyle bunu da yansıtmak isterdi. Olmadı. Kahramanca yürütülen bu grev savaşı geçici bir başarısızlıkla sonuçlandı. Zira Başkan Vilson Kolorado'ya Federal Ordu birliklerini yolladı. Ama C. Rid grevcilerin tekrar harekete geçeceklerini biliyordu. Artık onun hayatı işçi sınıfının savaşıyla kopmaz bir şekilde bağlıydı.

Con Rid harbin dehşetini bizzat yaşadı. 1914 yılı Ağustosunda askeri harekât başladıktan sonra, askeri muhabir olarak sırasıyla Fransız, Alman ve İngiliz cephelelerinde bulundu. Çarpışan tarafların egemen çevreleri

hesabına göz göre göre ölüp giden nice mutsuz sıra neferleriyle kardeşleşmişti. Rayştæg'da harp kredilerine karşı oy kullanan kahraman sosyalist Karl Liebkneht ile yaptığı mülâkat Con Rid'i kanatlandırmış, yüreklendirmişti. Ama bir başka sosyal-demokrat mebusun, «Alman partisi olarak, üyelerden parti aidatını siperlerde topladıklarını ve bunu hükümetten rica ettikleri takdirde, hükümetin bu aidat toplamını aylıklardan keserek partiye havale ettiğini» övünerek anlatması, Con Rid'in dehşetli gücüne gitmişti. Genç yazar içi burkularak görüyordu ki, Fransa, İngiltere ve Almanya sosyal-demokrat önderlerinin önemli bir çoğunluğu, bu kapitalist salhanesinde insan kırımı başlar başlamaz, enternasyonalizmi unutmışlardı. Ve Con Rid, yazırlarından birinde şu ihtarda bulunuyordu: «Demokrasi ve hürriyeti lâfta vaadedenenlerin oyununa gelmeyiniz. Bu, emperyalizme karşı Haçlı Seferi değil, emperyalizmin yağma ve çapula konmak için insanları birbirine kırdırmasıdır. Bu bizim savaşıımız değildir.»

Sosyalist eğilimli olma iddiasındaki liberal «Metropolitan» dergisi Con Rid'in bu yazısını basmadı. Fakat genç yazarın siperlerdeki hayatı yansıtan ve birbiri ardınca yayınlanan canlı ve ilginç eskizleri büyük bir rağbet gördü. Redaktörler geniş ölçüde tanınan ve tutulan bu genç yazardan daha çok yararlanmak istediler. Ve bu maksatla onu 1915 yılında Doğu Cephesine gönderdiler. Con Rid, ölüm fırtınasının o zamana kadar tanık olduğunun en müthişini orada gördü ve yaşadı.

Genç yazar, memleketinde yurttaşlarının gerçeği öğrenmeye can attıklarını biliyordu. Bundan ötürü, gerçeği önce kendisi daha derinlemesine görmek ve olduğu gibi dile getirmek maksadiyle yedi ay boyunca seyahat ederek, Sibirya, Yunanistan, Romanya, Bulgaristan, Türkiye ve Rusyayı dolaştı. Ve sonunda, sapına kadar barış savaşçısı olarak memleketine döndü.

Ne var ki, gerçeği olduğu gibi söyleme özgürlüğü artık bir hayli sınırlıydı. «Metropolitan» dergisi, reklâm firmalarının ve ~~ve~~ bankerlerin baskısı altında kıvranıyordu. Jingoist duygularla dolup taşan eski Başkan Teodor Ruzvelt, bu derginin hemen de her sayısında boy göstererek Amerikayı harbe karışmaya çağırıyordu. Bu arada, Con Rid'e kendi bildiği gibi ancak birkaç yazı yazdırdılar. Çok geçmeden de bu geçit adamakıllı daraldı. Ve Con Rid, bir yakın dostuna, artık kapitalizme karşı duyduğu nefreti yansıtmıyacak nitelikte ve devrime yararı dokunmıyacak olan hiçbir şey yazmıyacağını söyleyerek dert yandı.

Sınıf savaşını kendi gözlemleriyle yaşamış olma tecrübesi, Con Rid'e, Amerikanın dünya emperyalist savaşına karışması yönünde çalışan propaganda karşısında sağlam bir muafiyet kazandırmıştı. Gerçekte, bu jingoist, şovnist propaganda birçok Amerikan sosyalistinin zihinlerini bulandırmıştı. Örneğin, C. Rid'in Harvard Üniversitesinden arkadaşı olan Valter Lipman'ı bu propaganda çabucak etkilemişti. Upton Sinkler ve

daha bazıları 1916–17 yıllarında aynı etki altında kaldılar. Ama C. Rid, harpçi çevreleri finanse eden kapitalistlerin egoizmini ve gaddarlığını artık iyice biliyordu. Gözlerinin önünden her zaman Kolorado, Patersin ve Nyü Jersey'in Bayon şehrindeki «Standard Öyl» petrol rafinerileri ve gidip gördüğü öteki sanayi bölgelerindeki sınıf savaşları geçiyordu. Ve C. Rid durmadan barış çağrıları yazıp yayınlıyor, birçok mitinglerde söz alıyordu. Nihayet, Kongre harp ilân etmeye hazırlandığı sırada, C. Rid kapitalist canilerin karşısına dikilerek, buna karşı olduğunu tekrar ve açıkça belirtmekten çekinmedi.

«Mesiz» dergisinde, okuyucularına «Bu harp kimin harbi?» diye soran C. Rid, sorunun karşılığını yine kendisi veriyordu: «Bu benim savaşım değildir. Ben bugün biliyorum ki, finans çevrelerinin büyük «yurtseverleri» hesabına çalıştırılan yüzbinlerce Amerikan emekçisi, normal bir hayat sağlamaya elverecek bir ücret alamıyorlar. Ben nice yoksulların, yargılamaya bile lüzum görülmeden, uzun süreli cezalara çarptırılarak zindanlara atıldığını gözlerimle görmüşümdür... Ve öyle «gönüllü» ajanlar gördüm ki, haklarını arıyan grevcileri, kadınları ve çocuklarıyla beraber mitralyöz ateşine tuttular ve diri diri yaktılar. Hayat pahalılaştıkça, zenginler daha zengin, yoksullar daha yoksul oldu. Bu emekçiler harp istemiyorlar. Harbi isteyenler, İngiltere ve Almanyadaki gibi, spekülâtörler, mütaahhitler ve plütokratlardır...»

Bilindiği gibi, Kongre daha sonra harp ilân etti. Yığınla tutuklamalar başladı. Con Rid de artık birçok gençleri tehdit eden ateşin içinde kaldı. Ve hiç tereddüt etmeden, Volstriit için harbe gitmeyeceğini açıkladı. Harp aleyhtarı harekete aktif olarak katıldı. O sıralarda devrim Rusyasında işçi ve Asker Delegeleleri Sovyetleri kurulmasında başlanmıştı. Con Rid derhal Rusyaya hareket etmek isteğiyle faaliyete geçti. Ama bağlı olduğu dergilerden hiçbir burjuva redaktörü onu Rusyaya göndermeye yanaşmadı. İş hep erteleyip sürüncemede bıraktılar. Sonunda, C. Rid arkadaşlarının topladığı parayla yola çıktı ve ancak Eylül ayında Petrograda varabildi.

Artık o tarihsel gün yaklaşıyordu. General Kornilof'un ayaklanması bastırılmıştı. Bolşeviklerin «Bütün egemenlik sovyetlere!» şiarı, yığınların şiarı olmuştu. Askerler harekete katılıyor, köylüler pomeşçik topraklarına el koyuyor, yığınlar barış ve toprak için savaşta Lenin partisinden yana çıkıyorlardı. Ve C. Rid böylece bütün Rusyayı kaplayan devrimci akım içinde gerçek kişiliğini buluyor, bu akıma katılıyordu.

C. Rid artık yığınların kudretini her zamankinden fazla hissediyordu. Yığın mitinglerine gidiyor, gecesini ve gündüzünü işçiler ve askerler arasında geçiriyor, Smolni'de kızıl muhafızlarla kardeşleşiyor ve Bolşeviklerin önderlerini sık sık görüyordu. Con Rid bu arada halkın düşmanlarını da tanıdı. Bu cümleden olarak, Geçici Hükümet'in başındaki korkak ve kurnaz Aleksandır Kerenski ile bir mülakat yaptı; iri kapitalistlerle, sağcı sosyalistlerin önderleriyle ve işçi egemenliğinin diğer düşmanlarıyla de görüştü.

İşte bundan sonra tarihsel on gün başladı. C. Rid 7 Kasım'da Kışlık Saray'a muzafer işçiler ve askerlerle beraber girdi. Sovyetlerin Kongresinde Lenin'in konuşmasını dinledi. Lenin, «Şimdi sosyalist düzeni kurmaya girişme zamanıdır!» diyordu. C. Rid, akla sığmaz güçlükler içinde bu kuruluşun nasıl başladığına tanık oldu. Karşı-devrimin ilk dalgalarının kırılışına yürekten sevindi. Alman askerlerine hitaben birçok çağrılar yazdı, onları hem barış bağlamaya, hem de devrimden yana geçmeye davet etti.

C. Rid Alman cephesinin zayıflamasına yardımcı oldu. Ama Başkan Vilson ona karşı her hangi bir kadirşinaslık duymuyordu. Genç yazar Nü York'a dönüşünden sonra, 1917 yılında «Mesiz» dergisinde çıkan yazıları sebep gösterilerek tutuklandı. Notları, materyal dosyaları ve beraberinde getirdiği yüzlerce Rus gazetesi elinden alındı. Ve C. Rid, bu materyal tam altı ay sonra kendisine iade edilinceye kadar, notları ve belgeleriyle iyice hazırlandığı eserini yazmaya başlayamadı.

Ama bu arada C. Rid devrimi savunma konusunda bir seri – yüzden fazla – demeç yazmaya koyuldu. Bu demeçlerinden birinde Vilson'u Sovyet Rusyaya müdahaleden ötürü cesaretle itham ettiği için, «Mesiz» dergisinin öteki redaktörleriyle birlikte mahkemeye verildi. Onu mahkûm etselerdi, yirmi yıl hapis cezasına çarptırabilirdi, fakat mahkeme üyeleri buna razı olmadılar. Mahkeme heyeti, ona karşı «ışyana teşvik» ithamıyla açılan ikinci ve üçüncü dâvalarda da beraat kararı aldı.

C. Rid, Sovyet Rusyaya karşı ilân edilmeden girilen ve nice Amerikan askerinin mahvına sebep olan harbi ithama devam etti. 1918 yılı sonunda, Lenin'in «Amerikan işçilerine mektup»unun bütün Amerikan halkına tanıtılmasında büyük hizmeti oldu. Onun Amerikada çıkan biyografilerinde bu olay sükûtle geçirilmiş olsa da, ben bu gerçeği, Moskova'da, Lenin'in sözkonusu mektubunu «sıhhiye kordonları» arasından her güçlüğü atlatarak geçirmeye muvaffak olan eski Bolşevik Pyotr Travin'den öğrendim. Mektup Nü York'a ulaştırıldıktan sonra, orada Rusça çıkmakta olan küçük bir gazetenin redaktörü, bu değerli belgenin ilkönce kendi gazetesinde basılmasını istemişti. Ama C. Rid çok daha akıllı davrandı. Mektubun mümkün olduğu kadar geniş ölçüde, kapitalist basında da çıkmasında ısrar etti ve bunun sağlanabileceğini söyledi. Hemen mektubu alıp Vaşington'a gitti ve Kaliforniya senatörlerinden Hayrem Conson'a gösterdi. Conson bir cumhuriyetçi ve kapitalistti. Müdahalenin kendi sınıfına zarar verdiği kanısında idi. Lenin'in mektubu, Sovyet hükümetinin barış istediğine Conson'u da inandırdı. Ve Hayrem Conson Senato'da kürsüye çıkarak, bu gerçeği bütün Amerika halkına duyurdu. Neden sonra bu olayı Travin'den öğrenen Lenin'de, C. Rid'in bu taktiğini haretle onayladı.

Con Rid «Dünyayı sarsan on gün» adlı kitabını, ancak el konulan notları ve belgeleri 1918 güzünde kendisine iade edildikten sonra yazmaya

başladı. Ertesi yılın Ocak ayında da tamamladı. Ve eser, Mart ayında ışınlarıyla bulutları delip baharı müjdeliyen güneş gibi ortaya çıktı ve devrim ufkumuzu pırıl pırıl aydınlatıverdi. Volt Vitman, Horest Trobel gibi yakın dostları ve diğer ilerici aydınlar bu olayı büyük bir sevinçle karşıladılar. Alabildiğine radikal görüşlü işçiler bir süre bu kitaptan başka bir şey düşünemez ve konuşamaz oldular. Benim kendim için aldığım kitap, elden ele geçerken paralandı gitti. Hemen belirtmeliyim ki, Amerikan askerlerinin Arhangelsk'ten yurda dönmeleri sonucunu sağlayan yığın kampanyası, C. Rid'in bu eserinde verdiği bilgiler ve okuyanların aldığı ilham sayesinde hız kazandı ve başarıya ulaştı.

Bundan sonra, Lenin'in önsözü ile eserin Rusça basımı yapıldı. Bu konuda, İngiliz kadın yonutçusu (heykeltıraş) Kler Şeridan, 1920 Eylülünde yaptığı Moskova ziyareti hakkındaki günlük notlarında şöyle der: «Ruslar bana «Dünyayı sarsan on gün»ü milli klâsik eser saydıklarını ve okullarda da okunup incelendiğini söylediler.»

«Dünyayı sarsan on gün», çok geçmeden, Avrupa ve Lâtin Amerika'da, daha sonra da Asya'da birçok dillere çevrilerek yayımlandı. Birleşik Amerikada yeni baskıları yapıldı. Benim evimde, kitabın «Rusyada açlık çekenler için özel baskı» sından da 1922 Martında satın alınmış bir tane var. Bu baskının bütünü kazancı ve telif hakkının tümü – ki bu her doların 50 sentidir – Volga boyunda açlık çekenlere gönderildi.

Bu özel baskının önsözünde, C. Rid'in dul eşi Luiza Brayant şöyle diyordu: «İnsan, kendi yurttaşlarının yüreklerinde yaşadıkça, ölmüş olmaz. O da, dâvası yaşamaya devam ettikçe, ölmüş değildir.»

C. Rid'in dâvası artık yıllar yılı yaşamaktadır. Ben, komünizm hakkındaki anlayışlarını «Dünyayı sarsan on gün»ü okumakla zenginleştirmiş birçok Amerikalı tanıyorum. Zenci Henri Vinston bunlardan biridir. Komünist Partisinin başkanı olan Vinston, hapisanede gözlerini kaybetti, kör oldu, amma politik uyanıklığını yitirmedi. Onun bana söylediği bir söz bugün gibi aklımda: «Bu, gençliğimde okuduğum ilk Marksist kitaptır.»

Unlü dramaturg ve eleştirci Con Hovard Lovson «Interneyşinil pıblışır» yayınevinin hazırladığı yeni baskıya yazdığı önsözde şöyle demektedir: «Devrim hakkındaki bu klâsik hikâye, gazeteciliğin en yüksek sanat düzeyine çıkarılmış örneğidir.»

C. Rid'in bu eşsiz reportajı bölünmez bir bütün olarak okunmalıdır. Onun her parçası, öteki parçalarının anlam ve özünü tamamlar, zenginleştirir. Gerçi, Sovyetlerin Kongresinde Lenin'i tasvir eden aşağıdaki parça apayrı da alınabilir:

«Saat tam 8,40 ... Birden bir alkış tufanı, coşkun haykırışlar ... Herkes ayakta ... Bu alkışlar, bu sevgi tezahüratı, prezidyum üyelerinin yerlerini almak üzere göründüklerini haber veriyor. Lenin, yüce Lenin de aralarında ... Sirtında yıpranmış bir kostüm ... Putlaşmadan alabildiğine uzak,

lat

sade mi sade... Tarihte belki pek az öndere nasip olduğundan fazla sevilen ve sayılan adam... Olağanüstü bir halk önderi, üstün zekâsıyla müstesna önder... hele en karmaşık fikirleri en basit sözlerle açıklamakta ve konke bir durumu öngörü esnekliği ve aklın en atılımı cesaretiyle bağdaştırarak çözümlemekteki hüneri büyük mü büyük...» *atılan*

«Dünyayı sarsan on gün»ü bitirdikten sonra, C. Rid politik çalışmalar için daha çok vakit bulabildi. Bu çalışmalar Komünist Partisinin kuruluşu ile sonuçlandı.

erikade

Sosyalist Partisi bir bunalım geçiriyordu. Tutarlı sosyalistlerden çoğu hapisteydiler. Partinin yürütme organı orta sınıfın sağcı temsilcileri tarafından kontrol ediliyordu. Fakat devrimci sol kanat derlenip toparlanıyordu. Bu devrimci sol kanat, işçi sınıfına dayanıyor ve politikasının esası olarak, süngü süngüye savaş, ürpertileri içindeki Rusyayı adamakıllı destekliyordu. C. Rid bu sol kanadın manifestosunun hazırlanmasına yardım etti ve onun yürütme organı yöneticilerinden biri oldu. Bir yandan da, aynı kanadın «Revolüşnırı eyj» ve «Nüyük komünist» gibi yayın organlarında yazılar yazıyor, birçok mitinglerde söz alıyordu. Ben bu mitinglerde onun daima candan alkışlandığına tanık oldum.

Con Rid'in ilerici işçiler tarafından ne kadar tutulduğu ve sevildiği, Sosyalist Partisinin milli referandumunda bir kere daha belli oldu. Bu referandum sonucunda, Con Rid, sağ kanada verilen 5.871 oya karşılık, çoğunluğun 17.235 oyu ile partinin milletlerarası temsilciliğine seçildi. Yine aynı oylamada, partinin 15 üyelik milli yürütüm komitesinin 12 üyeliğini sol kanat temsilcileri kazandılar. Fakat parti üyelerinin bu oylamanın yansıttığı kararını hiçe sayan sağ kanat bürokratları, çoğu partinin yabancısı dil konuşan federasyonlarının üyeleri olmak üzere 50 binden fazla aktif sosyalist parti saflarından çıkararak egemenliklerini sağlamlaştırdılar.

Bu kayıplar Sosyalist Partisinin sönüp gitmesine başlangıç oldu. Nete-kim, parti bugün tamamen sönüp gitmiştir.

Con Rid'in partisinin, Komünist Partisinin kuruluşu ile ilgili ayrıntılar sık sık sözkonusu olmakta ve bilinmektedir. Parti, Şikago'da, sosyalistlerin orda milli konferanslarını yaptıkları sırada kuruldu. Yöneticileri arasında C. Rid'in de bulunduğu büyük bir sol kanat grubu, yani sosyalistlerin konferansına delege olarak seçilmiş bulunanlar, içeri girip yerlerini almak istemişlerdi. Onlar daha ileri eylemlere girişmeden önce, dürüst delegelere görüşlerini izah etmek istiyorlardı. Ama sağcı bürokratlar, çağırıldıkları polislin yardımıyla solları konferanstan çıkardılar. Öteki sollar, sosyalistlerin konferansını tamamen boykot etmeye karar verdiler. Bu taktik ayrılığı, geçici olarak iki komünist partisi kurulması sonucunu verdi. Sonradan bu iki komünist partisi birleştiler. Con Rid bu birleşmede aktif bir rol oynadı.

Komünist Portisinin kurucularından Vilyam Veynston, o zamanki C. Rid'i bütün canlılığı ve devrimci ateşi içinde düşünerek, bir konuşmamızda, ona dair anılarını şöyle özetledi: «Con Rid'i bütün varlığıyla savaşı olarak tanıdım. Onun, Amerikan işçi sınıfının mücadele ruhu ile nasıl öğüdüldüğünü, bu sınıfın geleceğine inancını, milletlerarası dayanışma prensiplerine bütün kalbiyle nasıl bağlı olduğunu unutamam.»

Con Rid, partinin kurulmasından sonra, «Mesiz» dergisinin yerini alan «Libereytor» dergisinin muhabiri olarak Sovyetler Birliği'ne döndü. O zaman Sovyetler Birliği hâlâ abluka altında bulunduğundan, C. Rid Atlantik'i bir İskandinav gemisinde ateşçilik yaparak geçebildi. Norveç'ten biletsiz olarak bindiği bir gemiyle Finlândiya'ya çıktı. Ordan da rahatlıkla Rusya'ya girebildi.

Moskova C. Rid'i hararetle karşıladı. Bana Kremlin'i gezdirenler, küçük bir odada, kendisini çok seven Lenin'le uzun uzun konuşurken oturduğu sandalyeyi de gösterdiler.

Con Rid'in Moskova'ya dönüşünü çetin bir güz ve zorlu bir kış izledi. Beyazorducular ve müdahaleciler Sovyet ülkesinde ekonomik hayatı altüst etmişlerdi. Düşman hâlâ asıp kesiyordu. Halk açlık çekiyordu. Ve Con Rid de, işçilerle beraber, ekmek ve balıktan ibaret bir tayınla yetiniyordu. Fakat onun «Libereytor» dergisindeki yazıları, hiçbir güçlükten yılmıyan Sovyet insanların heyecan ve iyimserliği ile dolup taşıyordu.

Ben ve eşim, aradan 44 yıl geçtikten sonra, C. Rid'in o zamanki adımlarını izliyerek, bir sanayi şehri olan Serpuhof'a doğru yollandık. Orda, C. Rid'in 1920 yılında aç işçilere hitaben bir konuşma yaptığı salonda ben de kürsüye çıkıp konuştum. O zaman, nice işçiler, C. Rid'i dinlemek için, karlı yolları teperek uzun mesafelerden gelmişler. Halen yaşlı-başlı adamlar olan bu işçilerle ben de görüştüm. Bu şehirde, Con Rid'in adını taşıyan caddeyi gördüğümüz zaman, bu büyük yurttaşımızla biz de eşsiz bir kıvanç duyduk. Ve onun şerefine yapılan mitinge biz de katıldık.

Memlekette, Amerikada, birçok şehirlerde komünistlerin yığınla tevkif edildiği haberleri yayıldığı zaman, C. Rid «Kornilof'tan Brest-Litovsk'a» adlı kitabı üzerinde çalışıyordu. Kendi öz memleketindeki mücadele cephesi onu çekiyor, çağırıyordu. C. Rid, «sağlık kordonu»nu aşarak, Finlândiya üzerinden sıyrılıp gitmeyi denedi. Ama Baron Manerhaym'ın polisleri onu yakaladılar ve buz gibi soğuk bir hücreye hapsedtiler. Yeterince gıda da vermediler. Üç ay geçmeden, C. Rid serbest bırakılmasını, yoksa açlık grevi yapacağını söyleyerek dayattı. Serbest bırakılırsa da, yurduna dönmesine izin vermiyerek, tekrar Moskova'ya gönderdiler. Sağlık durumu hayli sarsılmıştı. Ama ruhan yine demir gibiydi.

Sosyalizm 1920 yılında bir kere daha muzaffer oldu. Karşı-devrim ordularının esas birlikleri tepelendi. Devrim fikirleri Asya'da da yayılmaya başladı. Con Rid'i Bakü'de Doğu Halkları Kongresi'ne delege olarak

gönderdiler. Bu Kongre'ye Asya ülkelerinden iki bin delege katılıyordu. C. Rid alabildiğine yürekli ve kanatlıydı. Ne çare ki, ordan dönüşünde, karşı-devrimin ölümcül mirası olan tifüse kurban gitti.

Con Rid, 33 yaşını bitirmesine birkaç gün kala, 17 Ekim'de Moskova'da öldü. Sovyet önderleri ve binlerce işçi, onun Kremlin duvarı dibinde hazin bir törenle toprağa verilmesinde hazır bulundular. C. Rid, kendisini sınıf savaşına hasreden yakın dostu Heyvut'la yanyana gömülüdür. Bu yılın 22 Ekiminde C. Rid 80 yaşında olacaktı. Fakat kendisini tanıyanlar için, o sağdır ve ebediyen gençtir.

ART. ŞILDO

Ateşli devrimcinin ardından

Binbaşı Ernesto Gevara, 8 Ekimde, Bolivya dağlarında, kurtuluş çetelri ile gerici hükümet kuvvetleri arasındaki bir çarpışmada yaralandı, esir alındı ve daha sonra Amerikan emperyalizminin kiralık ajanları tarafından işkenceyle öldürüldü. Bu kara haber, milletlerarası işçi hareketi saflarında ve dünyanın bütün devrimcileri ve namuslu insanları tarafından derin bir acı ve üzüntüyle karşılandı. Gevara yoldaşın ölümü, yalnız Küba ve Lâtin Amerika halkları için değil, aynı zamanda bütün dünya devrimci hareketi için büyük bir kayıptır.

Arjantinli olan Ernesto Gevara 14 Haziran 1928-de doğdu. Babası bir mimardı. Gevara tıp fakültesini bitirerek doktor oldu. Sosyal-politik problemlerle de ilgilenen genç doktor – daha sonra belirttiği gibi – insanoğlunun bütün yoksunluk ve ıstıraplarının bir sosyal marazdan ileri geldiğini ve bunun da ancak devrimci yöntemlerle yok edilebileceğini anlamakta gecikmedi.

Böylece, Gevara'nın Lâtin Amerika memleketlerini dolaşma yılları başladı. Devrimci hareketin çekici gücü onu Guatemala'ya alıp götürdüğü zaman henüz 26 yaşındaydı. Bunu izliyen ayların olayları, Guatemala devrimine karşı Amerikan emperyalizminin örgütlediği kanlı terör, Ernesto Gevara'nın kafasında bazı kanıların esaslı şekilde yerleşmesine yol açtı. Bu kanılar şunlardı: Halkların baş düşmanı Amerikan emperyalizmidir. Bu baş düşmana karşı Lâtin Amerikada yürütülecek savaş genel ve ortak karakterli olmalıdır. Emperyalizm ve gericiliğin silâhlı zorkullanışına, halkın devrimci zorkullanışı ile karşıkonması gerekmektedir.

Ernesto Gevara Guatemaladaki baskı ve terörden zor kurtularak Meksika'ya gitti. Orada, daha sonra, Küba'da silâhlı devrim savaşına hazırlanmakta olan Fidel Kastro ve diğer Kübalı mültecilerle tanıştı.

Küba'nın ayaklanma savaşında Çe'nin(!) oynadığı önemli rol herkesçe bilinmektedir. Gevara, 1956 Kasımında, Fidel Kastro'nun önderliğinde, «Granma» gemisinden karaya çıkan 82 devrimci içinde, verdikleri ilk buluşma? savaştan sonra sağ kalan 12 kişiden birisi Sierra Maestro dağında buluşma? buluşan bu 12 devrimci, çete savaşının çekirdeğini teşkil ettiler. Yıldan yıla büyüyün bu çete kuvvetleri içinde, Çe, olağanüstü yiğitliği, savaş kabiliyeti, disiplini ve devrimci prensiplere yürekten bağlılığı sayesinde, çok geçmeden, ayaklanma hareketinin yöneticilerinden biri oldu. 1958

(!) Çe, onun savaş arkadaşlarının armağanı olan takma adı idi. Ve Gevara dünya basınında daha ziyade bu adla anılıyordu.

yılında, Çe'nin ve arkadaşı Kamilo Sienfuegos'un kumanda ettikleri ayaklanma ordusu müfrezeleri, Fidel Kastro'nun verdiği önemli bir ödevi, yani adanın ortasına doğru yol açmayı başarıyla gerçekleştirdiler. Devrimcilerin az sayıdaki bu müfrezeleri, çetin çarpışmalarla 500 kilometreden fazla yol alarak, Batista rejimine ağır darbeler indirdiler. Bu darbeler, Batista diktatorasına karşı silâhlı savaşın sonucu (Santa Klara çarpışması) üzerinde çözümleyici bir rol oynadı. Ve 4 Ocak 1959 da Çe'nin birliği Havana'ya girdi.

Batista'nın alaşağı edilmesinden sonra, Çe Gevara Küba devrimci hükümetinde birçok önemli görevler aldı. Bu cümleden olarak, Küba Milli Bankası müdürü ve Sanayi Bakanı idi. Küba devriminin zafer üstüne zaferle gelişmesinde onun çalışmalarının da önemli derecede payı vardır. 1960 yılı yazında, Küba devrimci yöneticileri arasında, Küba devriminin «karakterî bakımından Marksist bir devrim» olduğunu ilk söyleyen Çe Gevara oldu. Bundan başka, Çe, yeni Küba'nın, sosyalist Küba'nın en aktif kurucularından biriydi. Küba'nın Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerle dostluk ilişkilerinin kurulmasında ve sağlamlaşmasında, milli sanayiî temellerinin atılmasında, yığınların devrim ruhunda eğitilmesinde Gevara önemli bir rol oynadı.

1965 yılı ilkbaharında, binbaşı Gevara, devrimci enternasyonalist ve hümanist kanılarının emrine uyarak, ikinci vatani olan Küba'dan, bütün görevlerinden istifa, ettiğini Fidel Kastro'ya bir mektupla bildirmek suretiyle, ayrıldı. Maksudı, ezgi altında bulunan diğer ülkelerde emperyalizme karşı silâh elde savaşmaya devam etmektir. İşte, Gevara, bu devrimci ödevini yerine getirirken, Güney Amerika kıtasının orta göbeğindeki bir savaş alanında kahramanca can verdi.

Çe Gevara, kendisini Lâtin Amerika gençliğinin ve bütün dünyanın gözünde efsanevi bir kahraman mertebesine yükselten üstün kabiliyetli bir asker ve devrimci olma niteliğinin yanı sıra, aynı zamanda devrimci bir fikir adamıydı. Onun teorik görüşleri, kurtuluş hareketinin ana problemleri çerçevesi içinde inceleme ve tartışmalara konu oluyordu.

Çe, ateş hatlarında sayısız imtihanlardan geçen yiğitliği, fedakârlığı ve kanılarına sarsılmaz bağlılığı ile herkesin sevgi ve saygısını kazandı. Hattâ düşmanlarımız bile, ona gereken saygıyı gösterdiler ve gösteriyorlar. Daima hayatın sesini duymak için çırpınan, ne kadar acı olursa olsun hiçbir gerçekten korkmayan Gevara, bütün devrimci eylemlerini her zaman o kendine özgü tenkit ruhu, düşünce, söz ve iş arasında uyumluluk süzgecinden geçirdiği için, yığınların hayranlık, sevgi ve güvenini kazandı.

Ernesto Gevara, dünya devrimci hareketinde birlik olmaya çağıran konuşmasında şöyle diyordu: «Anlaşmazlıklarımızı çözme ve her şeyi devrimci mücadelemizin hizmetine hasretme zamanı gelmiştir... Darbelerimizin daha kuvvetli ve daha isabetli olması için, savaşmakta olan halklara etraflı yardımın daha etkin olması için sınıfsız birleşmeyi başarabilsaydık, yarınlara ne kadar güzel, ne kadar yakın olurdu!»

«Barış ve Sosyalizm Problemleri» dergisi, bu seçkin devrimcinin ardından bütün dünyada duyulan acıya, saygı ve sevgi ifadesine katılmaktadır. Ernesto Gevara yoldaşın kanı boşuna akmamıştır. Hayatlarını insanlığın kurtuluşu dâvasına hasretmiş – bilinen ve bilinmeyen – nice kahramanların kanlarına karışan onun kanı da sosyalist geleceği yaklaştıracaktır. Bugün, Lâtin Amerika da, geçilecek yol ne kadar çetin olursa olsun, sosyalist geleceğe doğru yürümektedir.

Küba devriminin kahramanı, Amerikan emperyalizminin amansız düşmanı, milli kurtuluş ve sosyalizm savaşçısı komünist Çe Gevara'nın kişiliği, sınırsız ruh temizliği ve hayatını hiçe sayan fedakârlığı ile ortaya koyduğu örnek, dünya halklarının yüreklerinde ve eylemlerinde yaşamaya devam edecektir. Dileğimiz, bu ateşli devrimcinin hâtırasının da, anti-emperyalist güçlerin ortak düşmana karşı «herdaim zafere kadar» savaş birliğini daha da perçinlemesidir.

Käthe Kollwitzin yüzüncü doğum yılı

W. Geismeyer

Öncü sanatın büyükleri arasında Käthe Kollwitzin adı (1867–1945) onurlu bir yer tutmaktadır.

İlk sosyalist Alman devleti kurulduktan sonra, Käthe Kollwitzin hayatı ve eserleri özel bir sevgi ve bakıma konu olmuştur.

Hümanist sanatın bu ustasına saygı gösteren Dünya Barış Konseyi, bu yıl onun doğumunun yüzüncü yıldönümünü kutlamayı kararlaştırmıştır. Käthe Kollwitzin son mektuplarından birinde açığa vurduğu düşünceler onun, fikri ve artistik gelişmesinin sonuçlarını göstermektedir:

«Harp sonuna kadar yakamı bırakmadı... Fakat yeni bir ideal doğdu ve onunla bütün harplar sona erecektir. Bu güvenle ölüyorum. Bu gayeye ulaşmak için çok çalışmak gerekecektir. Fakat ona ulaşılacaktır. Söz konusu yeni bir idealdir. Yani insanlar arasında kardeşlik.»

Bir kaç hafta evvel yazdığı mektupta da bu «İnsanlar arasındaki kardeşlik» idealinden bahsetmiş ve harp hakkındaki fikirlerini şu cümle ile bitirmişti:»

«Bunun içindir ki, bütün kalbimle bu çılgınlığa tamamen son verilmesini istiyorum. Ve yalnız dünya sosyalizminden birşeyler bekliyorum.»

Käthe Kollwitz, hem liberal hem de Alman sosyal-demokrasisinin etkisi altında kalmış bir burjuva ailesinden gelmiştir. Ana tarafından büyük babası, Julius Rupp ilahiyatçı ve filozoftu. Prusya devletinin gerici dini ortodoksuluğu ile sert bir şekilde savaşıyor, 1948 devrimini heyacanla savunmuştu. Babası Karl Schmidt, memurdu. Fakat gerici devlet mekanizmasına hizmeti reddettiğinden istifa etmişti. Kardeşi, Konrad, sosyal-demokratların önde gelen ekonomistlerindendi. Daha sonra Vorwärtzin redaktörü oldu. Ve Käthe üzerinde kesin politik etkiye bulundu.

Yakınlarının ilerici fikirleri, ve sosyal meseleler hakkında duyduğu ilgi, Käthe Kollwitzin sanatının başlıca konusu oldu. Proletaryanın hayatı.

Kocas, sanatçının ideolojik gelişmesi üzerine büyük bir etki yapmıştır. Sigorta Kasası hekimlerinden olan Karl Kollwitz işçi mahallelerinde emekçi halkı tedavi ederdi. Käthe, kocasına sık sık yardım eder, evlere yaptığı ziyaretlerde onunla beraber giderdi. Böylece proletaryanın meselelerini derinlerine dalardı. O zamana kadar, su götürmez etik yönlerine rağmen işçinin güzelliği onun için herşeyden evvel estetik bir kıymet taşı-

yordu. Ama daha sonra sosyal sefaleti, hattâ, işçi ailelerinin kara ve umutsuz sefaletini görebildi. Bu durum onu önemli bir olay için olgunlaştırdı. 26 Şubat 1893'te Berlin «Freie Bühne» tiyatrosunda Gerhart Hauptmann'ın «Dokumacılar» piyesini gördü. Kendi izlemlerinin anlatılışı ve piyesin taşıdığı fikirler, Käthe Kollwitz'ti Alman sanatçılarının en ön saflarına yerleştirdi. Bu olaydan hemen sonra Käthe Kollwitz, 1897–1898 de bitirdiği seri tablolarının hazırlık çalışmalarına başladı. Tabloların adı «Dokumacıların ayaklanması» idi. Bu eserinde sanatçı, Silezya dokumacılarının kaderini, onların amansız sefaletini, umutsuz ayaklanmalarını ve ayaklanmanın kan içinde bastırılmasını anlatıyordu.

Bu eser 1898 de Berlin büyük resim galerisinde gösterildi. Yaşlı Adolf Menzel'in de üyesi bulunduğu jüri, ona altın madalyayı teklif etti. Fakat kral Guillaume II bu karara karşı çıktı. Çünkü 31 yaşında basmış olan sanatçının eseri onun için, ayaklanma hareketlerinin bir unsuru idi. Kral bu sanatı kibirli bir tonla «kanalizasyon sanatı» diye adlandırıyordu. Fakat bu tutum Käthe Kollwitz'i doğru yoldan şaşırtmadı. Sanatın sosyal bir rolü olduğuna derin bir inancı vardı. Kendisine karşı duyulan genel hayranlığı ve takdiri, kayzerin fikirlerinden üstün tutuyordu. 1899 da «Köylü Harpleri» serisine başladı. Bunun da 1908'de bitirdi. Burada devrimci histerinin geliştiğini kaydetmek gerek. Birinci serinin, dokumacılar kolunun toarzu geçtiğini gösteren dördüncü sayfasını «Köylü Harplerinin» köylü yığınlarının sel gibi akışını gösteren beşinci sayfasını mukayese edildiğinde çelişmenin göze batar bir derecede olduğu derhal görülür. Desenin ikinci plânında bulunan Kara Anna bir yandan beddua eder bir yandan savaşçıları teşvik eder. Bu tipi bizzat sanatçı Käthe Kollwitz'le birleştirmek mümkündür. Çünkü çocukluk yılları hakkında sanatçı şunları yazıyordu:

«Babamın ve Konradın katıldığı barikad savaşları. İşte kahramanlık hayallerim bunlardı.»

Bundan sonra gelen dönem ve Birinci Dünya Harbinin son yıllarına kadar, bu devrimci hız ve sosyal tenkid sanatçının eserlerinin temel unsuru haline gelir. Bu sıralarda bu temalarla «Ölüm» «İşsizlik» ve «Büyük bir kent çocuklarının sefaleti» adlı afiş krokilerini ve beyannamemelet işler.

Sanatçının eserlerinde bu dönemde devrimci özden yoksunluğu şöyle izah edebiliriz: Sosyal-demokrasi günden güne daha fazla reformizmin, hareketsizliği ve dağıtıcılığı etkisi altında kalıyordu. Käthe Kollwitz bu etkinin altında kaldı. Hattâ ilk zamanlarda Birinci Dünya Harbinin emperyalist niteliğini anlayamadı.

İkinci Dünya Harbi Kollwitz ailesini ağır bir şekilde vurdu. Orduya gönüllü katılan küçük oğulları Peter 1914'te Flandreda düştü. Sanatçı uzun zaman bu ölümün gereksiz olduğunu anlayamadı. İlk şüpheleri oğlunun yiğitçe kendini feda edişine karşı bir ihanet saydı ve bu düşünceleri zihninden çıkardı. Bu devirde oğlu Peterin hatırasını sonsuzlaştırdı.

mak için, bir ideal için kendini feda edişe artistik bir şekil vermek için bir proje hazırladı. Fakat harbin insan yığınlarını kırması, sanatçıyı sonunda şu fikre getirdi:

«O zamanki hislerimizde aldanmışız.»

Ve o korkunç aldatmaca olmasa idi, Peter ve onun gibi milyonlarca insan belki halâ hayatta olacaktı. Herkesi aldattılar. Böylece oğlu için hazırladığı ve 1932'de biten anıt Belçika askeri mezarlığında gösterildi. Anıt şu şekli almıştı: Katılmış bir ana ve bir baba. Acıdan, ikisi de yan yana dize gelmiş. Barlachın yas yemeği gibi. Ölümlere saygı anlamını taşıyan bu heykeli Naziler Magdeburg katedralinden çıkardılar. Fakat sonra anıt yeniden katedrala kondu. Käthe Kollwitzin yarattığı harp tipleri deyi-min kelime anlamı ile bir harp anıtı değil, harbe karşı bir uyardır. Bu anlam, onun eserini o devirde Almanyada hertarafta yapılan sayısız anıtlardan ayırır. Bu anıtlar, ölümü, sahte yurtseverlik, mistik ve ideal anlama gelen bir şekle bürüyordu.

Oğlunun ölümü, gelişen şüpheler, bütün bunlar, eserin kuvvetini felce uğratmıştı. Fakat, harb niteliğinin açık görünüşü ve bunun acı bir savaş sonunda elde edilmesi bütün yalan hayalleri dağıtmıştı. Käthe Kollwitz, harbin bitişinden evvel, yazar Richard Dehmelin *Vorwärts* te «Dayanmak» başlığı altında yayınladığı çağrıya karşı cephe almıştı. Sanatçı onur ve milliyetçiliğin yanlış anlayışını reddediyor ve Goethenin şu sözlerini tekrarlıyordu:

«Ekinlerin harab olmaması gerek!»

Oktober Devrimi ona yeni bir umut verdi. 31 Aralık 1917'de şunları açıklıyor:

«Bundan böyle dünyaya yeni bir şeyler geldi. Birşeyler ki, bana gerçekten de iyi görünüyor.»

Aynı zamanda Almanyadaki Kasım Devriminden çok şey bekliyordu. Ama sonunda hayal kırıklığına uğradı:

«Çocuk bir mucize değil, fakat ana babasına pek benzemektedir... Beklenilene karşılığında, Sosyal-demokrasinin verdiği cılızdır. Ama işte bir fikir taşıdığına şüphe olmayan komünizm, geliyor ve ~~komünizm~~ bu fikirle insanları çekiyor.»

Rosa Luxemburg ve Karl Liebknechtin öldürülmeleri Käthe Kollwitzi çok sarstı. Liebknecht ailesinin öldürülmüş işçi liderinin canlandırılması, onun için bir iç zorunluk haline geldi. Ve sanatçı en kuvvetli ve en meşhur desenlerinden birini verdi. Karl Liebknechtin portresi ve altında şu kayıt:

«Yaşayanlardan ölüye. 15 Ocak 1919 hatırası.»

Devrimden sonra Käthe Kollwitz, idik olduğu onur verildi. Prusya Güzel Sanatlar Akademisi üyesi ve profesör oldu. Ve nihayet 1929 da şövalyelik «Liyakat» madalyasını aldı. Bu şerefe, bilim ve sanata yaptığı hizmetlerden ötürü layık görüldü. Fakat şan ve şeref sanatçı için politik

Sovyetler Birliğini görmek isteğini 1927'de yerine getirdi. Sovyetler Birliği Ressamlar Teşkilâtının davetlisi olarak Karl ve Käthe Kollwitz Moskova'da iki hafta kaldılar. Aynı zamanda Moskova ve Kazanda sanatçının eserleri gösterilmekte idi. 1932'de Moskova ve Leningratta sanatçının 65. doğum yıldönümü münasebetiyle büyük bir sergi hazırlandı. Bu sırada dünyada ilk işçi ve köylü devletinin XV. yıldönümü münasebetiyle «Sovyetler Birliğini Savunuyoruz.» litografisini hazırladı. 1930'ta Arbeiter Illustrierte Zeitungun Mayıs sayısı için çizilen «Gösteri»sine paralel olarak bu eseri, Käthe Kollwitzin işçi sınıfına yeni bir çehre veren bir seri desenleri arasındadır. Artık söz konusu olan mutsuz ve umutsuz insan değil, bilinçli ve örgütlü savaşıdır.

Käthe Kollwitz gerçeği arama yolunda proletaryaya daha fazla yaklaşıyor ve onun sorunlarını benimsiyordu. İşçi hayatından alınan konular, sanatçının işçi hareketi ile bağları, onun hümanist sanatının kaynaklarıydı. Bunun içindir ki, onun çalışmaları Almanyada proletarya devrimci sanatını kuvvetli bir şekilde canlandırmıştır. Onun örneği, XX. yüzyılda Almanyada kara kalem sanatının derin bağlarla işçi hareketine bağlı olduğunu gösterir.

Nazi terörü devrinde Käthe Kollwitz de tabii, Nazilerin takibatına uğrayanlar arasında idi. Barışma için her aracılığı redetti.

«Ben takibata uğrayanlar arasında olmak istiyorum ve onlar arasında olmalıyım.»

1923 Sonbaharında akademideki atelyesini terketti ve Klosterstarsede bir atelyeye yerleşti. Orada bir çok kişi kendisine sempati gösterdi ve onu yalnız bırakmak istemeyen dostlar buldu. 1934'le 1938 yılları arasında sanatçı bu atelyede, «Ölüm» serisinde sekiz litografi üzerinde çalıştı. Yaşlı sanatçıda, yorgunluk ve hayal kırıklığı, bu eserlerinde sarsıcı suçlama şeklini almıştı. Politik ve artistik inançlarından da vazgeçmiş değildi. Sanatçı, 1935 Şubatında kanun dışı ilân edilmiş, Max Libermannın Schönauser Allee'deki yahudi mezarlığında gömme töreninde bulunan küçük grub arasında idi. 1938'de kendisi gibi takibata uğramış bir sanatçı olan Ernst Barlachın hatırasına saygısını açıklamak üzere Güstrowa gitti. İki yıl öncede Gestapo, Käthe Kollwitz'i *İzvestiyaya* verdiği bir demeç yüzünden sorguya çekmişti. Demeç sırasında hazır bulunan üçüncü bir şahsın adını öğrenmek istiyorlardı. Toplama kampına atılmak tehdidine rağmen, Otto Nagel olan üçüncü şahsın adını vermeyi reddetti. Bu acıklı devre sırasında tutsak edilmektense intihar etmeyi kararlaştırmıştı. Bu yola baş vurmamak zorunda kalmamakla beraber, sanatçının ihtiyarlığı, İkinci Dünya Harbi olayları ile karardı. Kocasını Karl Kollwitz 1940 yılında öldü. Sanatçı 1942'de «Ekinin tahrib edilmemesi gerek» litografisi ile bir daha harbe karşı cephe aldı. Aynı yıl da torunu Peters cephede vuruldu. Bu yıllara ait eser, mektup ve krokilerden bir kısmı kurtarılabilmektedir. Önemli bir kısmı ise kayıptır. 1944'de sağlık durumu ağırlaştı. Gözleri zayıfladı. Ve artan

vücüt zaafı onun yakın ölümünü haber veriyordu. Käthe Kollwitz 22 Nisan 1945 de 77 yaşında, Moritzbourgda hayata gözlerini yumdu.

Uzun zamandan beri Käthe Kollwitzin eserleri dünya işçi hareketinin malı olmuştur. Sefalet, harbe karşı ve Sovyetler Birliği ile dayanışma için yarattığı eserler, proletarya enternasyonalizmine adanmış eserlerdir. Devrimci sanat, özellikle Avrupa devrimci sanatı üzerindeki etkisi açıktır. Eserleri her tarafa, özellikle yüzüncü doğum yıldönümünde, her yerde incelenmektedir. Bu durum Käthe Kollwitzin işçi sınıfını ve onun savaşını gayet zengin bir açıdan ve genel sorunlarla bağlı olarak gördüğünü ve bunlara doğru çözüm yolları bulduğunu gösteriyor.

Doğumunun yüzüncü yıldönümü münasebetiyle:

Tevfik Fikret'i anıyoruz

1867 yılının Aralık ayında İstanbulda dünyaya gelen Fikret'in 100-üncü doğum yılını yalnız Türk edebiyatçıları değil, milletlerarası kurumlar da anıyorlar. Moskovada, Azarbaycanda, Bulgaristanda, Yugoslavyada ve diğer memleketlerde Fikret'in şiirleri basılıyor, doğum yıldönümünü anma toplantıları yapılıyor.

Şair Tevfik Fikret'i ölmeler arasına katan, kendi çevresinin dışındakileri de onu saygıyla anmağa sevkeden değeri nedir? Bunu küçük bir yazıda belirtmek güçtür. Bu yazıda, bu değerlendirmenin ancak ana hatlarını çizmeğe çalışacağız.

Türk edebiyatının, ölmeler arasına katılan, Türk halkına mal olan üç büyük şairi vardır: Namık Kemal, Tevfik Fikret, Nazım Hikmet. Bu şairlere bu yüksek değeri verdiren, yalnız edebiyat ve sanat hayatındaki başarıları değil, Türk edebiyatına, fikir hayatına getirdikleri yenilik ve nesillerine aşıladıkları savaşçı ruhtur. Şairleri, sanatkârları değerlendirirken, bunların yalnız edebi nitelikleri üzerinde değil, sanat ve düşünce hayatına getirdikleri yenilik üzerinde de durmak gerekir.

Tanzimat edebiyatının, «Edebiyatı Cedide»nin, son çağdaş edebiyatın da çok değerli simaları vardır. Fakat bunların hiçbirisi, bu üç büyük şair kadar, kendi nesilleri ve gelecek nesiller üzerinde etki yapacak eserler vermemişlerdir. Bunların çoğu, zamanlarında dar bir çerçeve içinde, aydınlar arasında etki yaptıkları halde, ölümlerinden sonra ancak edebiyat tarihinin sayfalarında kalmışlardır. Oysa, Namık Kemal'in, Abdülhamit saltanatına karşı yaptığı savaş, yalnız edebiyat tarihi sayfalarında kalmamış, kendi nesline savaş ruhu aşılamıştır. Bugün hâlâ Namık Kemal'in hürriyet şiirleri, vatan şiirleri yeni nesillerin yaptığı hürriyet savaşında dillerinden düşürmedikleri şiirlerdir.

Tevfik Fikret'in şiirleri de yalnız edebi değeri bakımından değil, Türk edebiyatına getirdiği yenilik bakımından da önemlidir. Fikret'in de hürriyet şiirleri, yaşadığı düzenin bozukluklarını belirten isyancı mısraları, insanıyetçi ideolojisini, harp düşmanlığını belirten şiirleri, Türkiye sınırlarını aşarak, Doğu illerine Orta-Doğuya, Balkanlara yayılmıştır.

Nazım Hikmet bu iki şairin şiirleriyle ölçülemeyecek değerde eserler yaratmışsa, sanat eserleri 70 dile çevrilmişse, ölmezler arasına girmişse, bunu yalnız edebi dehâsı bakımından değil, Türk edebiyatına, düşünce-sine getirdiği yenilik, nesline aşıladığı devrimci ruh açısından da değerlendirmek gerekir.

Burada Nazım'ın, Namık Kemal'in değerleri üzerinde ayrıca duracak değiliz. Ancak bu üç büyük şairi ölmezler arasına katan niteliklerini belirtmek için örnek olarak veriyoruz. Biz, bu açıdan Tevfik Fikret'i incelemeye çalışacağız.

Tevfik Fikret Türk edebiyatına ne yenilik getirdi?

Divan edebiyatı daha çok bir saray edebiyatı idi. O devir şairlerinin büyük bir kısmının şiirleri, toplum dışında kişisel ve soyut konulara, tasavvufa dayanıyordu.

Tanzimat edebiyatı bu çerçeveyi kırdı. Namık Kemaller, Şinasiler, Ziya Paşalar, Divan edebiyatının dilinden ayrıldılar, yeni bir Osmanlı dili yarattılar. Fakat bu dil de bir halk dili değildi. Halk, toplum, bu edebiyatın dışında kaldı. Yüzlerini Batıya çeviren bu yazarlar, bir dereceye kadar Batı tekniğini alıyor, bu teknik ile kendi dar çevrelerinin duygularını aksettiriyorlardı.

Namık Kemal bu ekolün saltanata karşı, diktatörlüğe karşı savaştan en büyük ustası oldu. Hapislere atılmasına, sürgünlere gönderilmesine bakmadan savaştı, baskıya boyun eğmedi, halkın hürriyete kavuşması için savaştan yılmadı. Abdülhamit devrinde şiirleri gizli birer beyanname gibi elden ele dolaştı, aydınlara hürriyet için savaş ruhunu aşıladı.

Fakat Tanzimat edebiyatı da bir halk edebiyatı değildi. Fransız romantizminin etkisi altında kalmıştı. Bu devrin edipleri kendi toplumlarının gerçeğini görememişlerdi. Edebiyatta büyük bir yenilik yapamamışlardı. Bu yazarlar, bir ayağı Doğuda, bir ayağı Batıda, gövdesi ve başı romantizm ve mistisizmle yoğrulmuş, toplumun tepesinde şakiyan Anka Kuşları idiler.

İşte Tevfik Fikret ve onun önderliğinde kurulan «Edebiyatı Cedide» akımının yazarları, bir halk edebiyatı kurmak, insanı ve tabiatı edebiyat çerçevesi içine almak amacıyla yola çıktılar. Bu akımı yürütmek için «Serveti Fünun» dergisinde toplandılar. «Serveti Fünun», o devrin yazarlarının

dan Ahmet İhsan'ın çıkardığı bir dergiydi. 1896 Şubatının başında Fikret derginin başına geçti. Ve o zamana kadar bir magazin biçiminde çıkan dergiye edebi bir nitelik verdi. Yazdığı edebiyat konusmalarıyla, Batıdaki edebiyat akımlarını inceledi. Bu yeni teknikle şiirler yazdı.

Aynı dergide Halit Ziya, Cenap Şehabettin, Mehmut Rauf, Hüseyin Suad, Faik Ali, Ahmet Hikmet gibi edipler, Ahmet Şuayip gibi fikir adamları yer aldılar. Bunlar edebiyatta hem şekil, hem muhteva bakımından bir değişiklik yapmak, dili sadeleştirmek, eski duyuş ve görüş tarzını değiştirmek, Batı tekniğini edebiyata getirmek iddiasıyla yolu çıktılar.

«Serveti Fünun» yazarları bu iddialarını gerçekleştiremediler. Halka doğru gitmek, dili sadeleştirmek amacıyla yola çıkanların hemen de hepsi, Osmanlı diline sarılmaktan kendilerini kurtaramadılar. Bunlara göre, tabiatı ve toplumda var olan, fakat çirkin olan hiçbir şey edebiyata giremezdi. Bu nedenle Türk dilini bayağı buldular. Arapça ve Farsça kelimelerin ahengini daha estetik saydılar. Eski sözlüklerden çıkarılmış, duyulmamış kelimeleri dile soktular. Tanzimat edipleri gibi Arapça ve Farsça kelimeleri bol bol kullandılar. Halka gidelim derken, özellikle dilde halktan ayrıldılar. İşte bugün Fikret'i yeni nesillere anlatabilmek için, şiirlerini Türkçeye çevirmek zorunluğu da bundan ileri geliyor. Fikret'in şiirlerinde öyle kelimeler vardır ki, bazılarını sözlükte bile bulmak güçtür.

Bu yazarların bir amacı da Batı edebiyatına ayak uydurmaktı. Onlar Batıdan yalnız teknik almakla yetinmediler; Batı görüşünü, duygusunu da, bir taklit malı olarak edebiyata aktardılar. Ve bu tekniği aktarmada gerçekten başarı gösterdiler. Tevfik Fikret'in şiirde, vezinde, kafiye yaptığı değişiklikler, Halit Ziya'nın romanlarındaki yeni tarz, şüphesiz ki büyük bir yenilikti. Fakat bunlar da Tanzimat edipleri gibi Fransız romantizminin etkisi altında kalarak, kendi toplumlarının yaşayışını gereği gibi aksettirmedi. Gözlerini kendi yaşadıkları topluma çevirecek yerde, Batıya baktılar. Bir Fransız gibi duyarak, üst tabakalarda rasladıkları konuları işlediler. Bu edebiyatta halk, köylü, işçi, bunların meseleleri ve duyguları yer almadı. «Serveti Fünun»cular, yaşadıkları çevrelerin edebiyatını yaptılar. Batıdan getirdikleri tekniğe, muhtevaya, hiç şüphe yok ki, kendi benliklerini kattılar, fakat verdikleri eserler Türk toplumunun gerçeklerini tam olarak yansıtan bir edebiyat yaratmadı.

«Edebiyatı Cedide»ciler içinde – dilinin ağırlığını bir kenara bırakırsak – toplumun meselelerini, yaşadığı devrin ıstıraplarını dile getiren, saltanata karşı hürriyeti savunan, zamanındaki kötülöklere karşı yılmadan savaşan Tevfik Fikret'tir. O, Türk edebiyatına şekil ve muhteva bakımından bir yenilik getiren, yaşadığı devrin aydınlarına kötülöklere karşı savaşmak ruhunu aşıl原因an şair oldu. Çürümekte olan Osmanlı İmparatorluğu içinde, Batının ilerlemesini memleketine aktarmak istedi. İnsaniyetçi görüşüyle tarihi inceledi; menfaat hırsıyla milletleri birbirine saldırtan harpçilere,

emperyalizme, cihangirlere karşı isyan etti. Kitleleri dogmalar, mistisizm içinde uyutan softaların fikir mekanizmasına karşı, felsefe görüşlerini, inançlarını korkmadan açıkladı. Gericilerin bütün saldırılarına karşı, inançlarını kahramanca savundu.

Fikret'in, saltanat zamanında, 1908 Devrimi'nin yürütüldüğü günlerde, idareci çevreye karşı yaptığı hürriyet savaşı, onu yaşadığı devir yazarlarının üstüne çıkardı. Şair Tevfik Fikret'i değerlendirirken, onun Türk edebiyatına getirdiği yeniliklerin, Türk düşünce mekanizmasına aşıladığı insaniyetçi ve materyalist görüşün üzerinde durmak gerekir.

Fikret, sanat hayatına girdiği günden ölümüne kadar çeşitli yollardan geçmiştir. Onun «Mirsat» ve «Serveti Fünun» dergilerinde yazı hayatına girdiği devir, Osmanlı İmparatorluğunun çökmeğe yüz tuttuğu, saltanatın bütün düşünen kafaları susturduğu devirdir. Bu dergilerde yazdığı, sonraları «Rûbabı Şikeste» adı altında toplayıp bastırdığı şiirler, Fransız edebiyatının etkisi altında yazdığı lirik tabiat tasvirleriyle dolu örneklerdir. Fikret'in şiirlerine fikir, topluma bakış, tarih ve felsefe görüşü, daha da olgunlaştığı devrede sinmiştir.

Fikret'in «Serveti Fünun» döneminde yazdığı «Sis» başlıklı şiiri, istipdat devrine karşı açık bir isyandır. Gerçi bu şiir, aktif bir savaş şiiri değildir; içli bir şairin, yaşadığı çevrenin ezgisine ve kötülüklerine karşı duyduğu bir gücenmedir, bir dert yanmadır. Zaten Fikret bütün hayatında aktif bir savaşçı olmadı. Politik ve sosyal hiçbir teşkilâta girmede. Fakat şiirleriyle her hangi bir teşkilâttan daha aktif bir rol oynadı. «Sarmış yine âfakını bir dûd-u muannit» mısraı ile başlayan «Sis» şiirinde, İstanbulun, daha doğrusu memleketin, istipdat idaresi altında nasıl nefes alamıyacak bir hale geldiğini anlatır, düzeni çürüten kötülükleri sayar. Zulme karşı nefretle yoğrulmuş yüreğinin isyanlarını belirtir.

«Milyonla barındırdığın ecsad arasından
kaç nâsiye vardır çıkacak pak-ü dirahşan?
Ey maderi hicranzede, ey hemser-i muğber,
Ey kimsesiz âvâre çocuklar, hele sizler...
hele sizler...»

diye yakınır ve sonra:

«Örtün evet ey haile... Örtün evet ey şehri,
Örtün ve müebbet uyu, ey facire-i dehr!...»

der.

Ecsat: cesetler, ölümler. Nâsiye: alın. Dirahşan: parlayan. Mâder: ana. Hicran: ayrılık. Hicranzede: ayrılık, acı çeken. Hemser: arkadaş, karı ve koca. Muğber: gücümüş. Haile: facia. Dehr: zaman, çağ.

Fikret bu şiiriyle, istipdada karşı isyan halinde olan, dili kilitlenmiş aydınlara, halk kitlelerine uyarıcı bir kamçı rolü oynadı. «Sis» şiiri elden ele dolaştı, kitlelerin içine girdi, istipdada karşı, halkı sömüren ve susturan Padişaha karşı, milletin kinini uyandıрмаğa hizmet etti.

Fikret yaşadığı devrin baskısı altında hürriyete gidecek yolu bulamıyor, isyanlarını haykırmakla yetiniyordu. Onun «Bir lâhze-i teehhür» şiiri de isyanının diğer bir örneğidir. Bu şiire vesile olan olay şudur: 1906 yılında Padişah selâmlık töreni için camiye gelmiş, namazdan sonra saraya döneceği sırada bir bomba patlamıştı. Fakat Padişah caminin kapısında Şeyhülislâm ile konuşmaya daldığı için bir dakika geç çıkmıştı. Yolun üzerine konan saatli bomba, zamanı gelince patlamış, fakat Abdülhamit bir dakika geciktiği için mutlak bir ölümden kurtulmuştu. İşte Fikret bu bir dakikalık geçikmeye çok içermiş ve üzüntüsünü şu mısralarla belirtmiştir:

«Ey şanlı avcı, dâminı beyrûde kurmadın,
Attın, fakat yazık ki, yazıklar ki vurmadin.
Dursaydı bir dakikacağız devr-i bi-sükûn,
Kanlarla bir cinayete pek benziyen bu iş,
Bir hayr olurdu, misli asırlarca geçmemiş.»

Fikret'i Yeni Zelânda'ya hicret etmek istemeye sevkeden de bu baskı rejiminden kurtulmak için çare araması idi. Londra'da kurulan bir cemiyet, Yeni Zelânda adalarına göçmen göndermek için reklâmlar yapıyor, gidecek olanlara badava arazi vaadediliyordu. Devrin baskısından Fikret gibi bunalmış aydınlar, Mehmet Rauf, Hüseyin Cahit, bunu duyunca, harekete geçtiler. Göz doktoru Esat Paşa Ankaradaki çiftliğini satın, Yeni Zelânda'ya göç edecek Türk kolonisinin yol masraflarını, oraya vardıkdan sonra da gereken sermayeyi verecekti. Orada bir komün hayatı yaşıyacaklardı... Fikret bu hayal ile gecelerce uyku uyumadı. Fakat bu hayal realite karşısında paramparça oldu. Saltanat idaresinin kanunları dış memleketlere seyahati yasaklamıştı. Esat Paşa da çiftliği satmamıştı... Daha sonra yeni bir ümit ışığı doğdu. Dostlarından Hüseyin Kâzım'ın Manisanın Sarıçam köyünde bir çiftliği vardı. Fikret ve arkadaşları o köye yerleşecek, komün hayatını orada yaşıyacaklardı. Ama memleket içinde seyahat için de geçit tezkeresi almak zorunluğu vardı. Abdülhamit anlara bu tezkerenin verilmesini de yasakladı... Fikret işte bu hayal kırıklığının etkisi altında «Yeşil Köy» başlıklı şiirini yazdı.

Fikret «Serveti Fünun» dönemindeki ümitsizlik ve kötümserlikten ancak 1908 Devrimi, Abdülhamit istipdadına karşı milletin bir isyanı idi. Hareketi hazırlayan «Genç Türkler», Mithat Paşa'nın kaleme aldığı, Padişah'ın da rafa kaldırdığı «Kanun-u Esasi»yi (Anayasa) yürürlüğe geçirdiler. İstihat ve Terakki Partisi, hürriyet ve eşitlik

Dâm: tuzak. Bi-sükûn: sakin olmayan, huzursuz.

devrinin geldiğini ilân etti. Artık zorbalığa son verilecek, ırk, cins, mezhep, milliyet ayrılığı gözetmeden, vatandaşlar kanun önünde eşit sayılacaktı. Böyle bir rejim, Fikret'in bütün hayatında hasretini çektiği rejimdi. O, koyu bir karanlıktan aydınlığa çıkıldığını inandı. Artık mutlu idi. Bu şevk ve heyecanla «Sis»e karşı «Rücu» şiirini yazdı:

«Hayır, hayır, sana raci değil bu tel'inat,
Bütün bu levm-ü teellüm, bu iptikây-i hayat.
Hayat-ı milleti tâzib eden, muhakkar eden,
Çamurlayan ne kadar levs varsa hep birden,
Kucaklamış, taşımış bir muhite aitti.
O mel'anet gecesinden uzaktayız şimdi.»

Fikret, 1908 Devrimi'nin hürriyet getireceğine, bütün kötülüklerin düzeleceğine o kadar inanmıştı ki, İttihat ve Terakki Partisi'nin siyasi plâtförmünü bütün kuvvetiyle destekledi. Aşağıdaki mısraları bu inançla yazdı:

«Zülmün topu var, güllesi var, kal'ası varsa,
Hakkın da bükülmez kolu, dönmez yüzü vardır.
Göz yumma güneşten, ne kadar nuru kararsa
Sönmez ebedi, her gecenin bir gündüzü vardır.
Millet yoludur, hak yoludur, tuttuğumuz yol,
Ey hak yaşa, ey sevgili millet yaşa, var ol!»

1908 Devrimi'ni bu kadar iyimserlikle karşılayan Fikret, devrimin yozlaşmaya yüz tuttuğu günlerde tekrar ümitsizliğe düştü. İdareci kadro yürüttüğü ekonomik liberalizm politikasıyla memleketi emperyalistlerin boyundurğundan kurtaramadı. Osmanlı İmparatorluğunu çökerten emperyalist baskısı arttı. «Düyun-u Umumiye» (genel borçlar kurumu), kapanmak şöyle dursun, bunlara yenileri eklendi. Batı tekellerine verilen imtiyazlar kaldırılmadı. Milli burjuvazi yaratmak politikasıyla, azınlık sermayesine karşı Türk sermayedarları korundu; milli kinler arttırıldı. Parti başında oturanlar gelirlerini arttırma, menfaat kaygısına düştüler. İdareyi elinde tutan bir zümre büyük servetler biriktirirken, halk yine açlık ve sefaletin pençesinde bırakıldı. Hükümet, halk arasında, aydınlar arasında başgösteren muhalefeti boğmak için tekrar istipdat yolunu tuttu. Hürriyet vaatleri kâğıt üzerinde kaldı. Yazarlar susturuluyor, hapislere sürgünlere gönderiliyordu. Para, post, çıkar kavgaları arasında hürriyet rejimi soysuzlaştı.

Batı emperyalistleri Osmanlı İmparatorluğunu devamlı harplerle zayıflatmak istiyorlardı. 1911-de İmparatorluğun bir parçası olan Trablusgarb'ı

Tel'inat: lanetlemeler. Levm: darılma, azarlama. Teellum: kederlenme, dertlenme. İptika: ağlama. Levs: pislik.

ele geçirmek için İtalyanlar harp ilân ettiler. İttihat ve Terakki Partisi bunu vesile ederek, «Meclis-i Mebusan»ı (Millet Meclisini) kapattı. Basına şiddetli bir kontrol koydu. Bu olayları üzüntüyle seyreden Fikret, bütün ümitlerinin yıkılmasından duyduğu isyanla «95'e doğru» başlıklı şiirini yazdı.

«Bir devr-i şeamet, yine çiğnendi yeminler,
Çiğnendi yazık, milletin ümid-i bülendi!
Kanun diye, topraklara süründü cebinler,
Kanun diye, kanun diye, kanun tepelendi.
Hâlâ tarafiyet, hasabiyet, mesebiyet,
Hâlâ o senindir, bu benim kısmeti câri
Hep dünkü terennüm, sayıdan saygıdan âri.
Son nağmesi yalnız, yaşasın sevgili millet!
Millet yaşamaz hakka tahassürle solurken,
Sussun diye vicdanına yumruklar inerse,
Millet yaşamaz, meclisi müstahkar olurken
İğfal ile, tehdid ile titrer ve sinerse
Millet yaşamaz, mâşer-i millet boğulurken.»

Fikret'in istipdat rejimine karşıkoyması, açıktan muhalefete geçmesi, İttihat ve Terakki Partisi'ni telâşa düşürdü. Fikret gibi halk tarafından sevilen, doğruluğu ve hakseverliği ile tanınan bir şairin bu açık direnişi, yönetici çevreler için en tehlikeliydi. Fikret çıkarıcıların yüzlerindeki maskeyi indiriyor, milleti uyanıklığa çağırıyordu.

Hükümet gazeteleri Fikret'i küçük düşürecek yazılar yazıyor, Pantür-kistlerin, Turanlıların toplandığı «Türk Ocağı»nda onun aleyhinde toplan-tılar yapıyordu.. Halk uğruna savaşan Fikret'i susturmak için, ona maddi baskılar da yapıldı. «Galata Saray» Lisesi Müdürü olduğu günlerde, okula birçok pedagojik yenilikler getirmişti. Zamanın Eğitim Bakanı olan Em-rullah Efendi bu yeniliklere karşı koydu. Fikret'in bu yolda yürütmesine imkân vermedi. Fikret bu baskılar karşısında hiçbir şey yapamıyacağını görünce, Âşyan'ına çekildi. Robert Kolej'deki öğretmenliğiyle yetindi. Yani o gümrak sazını kırdı; susması ile hükümeti protesto etti. Fikret'in bu susması uzun sürdü. Fakat memleket her gün biraz daha uçuruma sürükleniyordu. Bu yıkılışı köşesinden üzüntü ile seyreden Fikret, vicda-nının baskısına dayanamadı. «Rûbabın Cevabı» şiiri ile tekrar savaş ala-nına atıldı. «Yıllardır ey rûbab-ı hazinim gunûdesin» şikâyeti ile başlayan

Şeamet: uğursuzluk. Bulent: yüksek, yüce. Cebin: alın. Nesebiyyet: soy ve akrabalık bağılılığı. Ârı: çıplak, uzak, dışında. Müstahkar: alçaltılmış, hakarete uğramış. Maşer: topluluk.

bu şiirde, bu sosyal protestoda, artık susmanın vatana karşı bir hiyanet olacağını belirtti:

«Yıllarca susmadın ve bağırdın derin derin,
Zulmün gazub ayakları altında tellerin
kopmak değil, çelik kesilirken, bugün niçin
– Bir oklarından ayrı düşen yay kadar hazin,
... tozlanıyorsun?»

Fikret bu protestoda memleketin, halkın ıstıraplarını sayıp döktükten sonra:

«vatan,
İfrit-i hırs-ı gayzın, o her keyfi hak sayan,
Her şekl-i iltikamı helâl addeden, «Sözüm
Kanun» diyen tasallutun altında öksüzüm,
Bedbahtım, işte kimseceğin hayrı yok bana,
Ben bir zavallıyım!» diye şekvay-ı pür bükâ
İnlerken, artık inlememek, hem de en cesur,
En gür sesimle inlememek bir günâh olur.»

diyordu. Bundan sonradır ki, Fikret her tehlikeyi göze alarak, bütün baskıları hiçe sayarak, en cesur, en gür sesiyle bağırdı.

1908 Devrimi'nin ilk günlerinde duyulan heyecan sönmüş, idareci çevreler özel menfaatleri peşine düşmüşlerdi. Hürriyet, adalet, müsavat sözleri, ancak törenlerde, salonları süslemek için asılan kordelâların üzerinde görölüyordu. Memleket iflâs halinde idi. Korkunç bir sefalet, kara bir bulut gibi yurdun üstüne çökmüştü. İttihat ve Terakki Partisi ve hükümeti Alman emperyalizminin kucağına atılmış, yeni bir harbe hazırlanıyordu. Köylü, işçi, fakir halk ekmeğine katık bulamazken, devrin kodamanları, Almanya ve Avusturyadan gelen artistlerin sigaralarını banknotlarla yakıyorlardı. Fikret bu yıkılış karşısında duyduğu nefreti, isyanı hiç korkmadan «Hân-ı Yoğma» şiiriyle dile getirdi:

«Bu sofracık, efendiler, – ki iltikama muntazır,
Huzurunuzda titriyor – şu milletin hayatıdır;
Şu milletin ki mustarip, şu milletin ki muhtazır;
Fakat sakın çekinmeyin, yeyin, yutun hapır hapır;
Yeyin efendiler, yeyin, bu hân-ı iştiha sizin,
Doyunca, tıksınca, çatlayıncaya kadar yeyin.

Gazup: öfkeli, hiddetli. İltikam: yeme, lokma etme. Tasallut: musallat olma. Şekva: şikâyet, yakınma. Bükâ: ağlama.

Muhtazir: cançekişen.

Verir zavallı memleket, verir, ne varsa: Mâlini,
Vücudunu, hayatını, ümidini, hayalini;
Bütün ferağ-ı halini, olanca şevkübâlini,
Hemen yutun, düşünmeyin haramını, helâlîni . . .
Yeyin efendiler, yeyin, bu hân-ı canfeza sizin,
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yeyin.
Bu harmanın gelir sonu, kapaştırın gider ayak,
Yarın bakarsınız söner, bugün çatırdayan ocak,
Bugünkü mideler kavi, bugünkü çorbalar sıcak,
Atıştırın, tıksıtırın kapış kapış, çanak çanak.
Yeyin efendiler yeyin, bu hân-ı pürneva sizin,
Doyunca, tıksırınca, çatlayıncaya kadar yeyin.»

Fikret'in bu şiirleri yalnız gençler, aydınlar arasında değil, orta sınıflar arasında da büyük bir sevgiyle karşılanıyor, halk arasında heyecanlar yaratıyordu. Fikret bu çöküntünün içinde halka yeni bir kurtuluş için savaş aşkı aşılıyordu.

Devrimci Eikret:

Büyük şair, Batı uygarlığı karşısında geri kalmış Türkiye'nin kalkınma çaresini, Batı uygarlığına ayak uydurmakta, Batı kültürünü memlekete aktarmakta görüyordu. Eğitim için İskoçya'ya gönderdiği oğlu Halûk'a yazdığı «Halûk'un Veda» şiirinde, memleket içindeki yoksullukları, gerilikleri saydıktan sonra, şöyle der:

«Bu geçit işte böyle dar, muavveç,
Ey şetaretli yolcu, sen yürü geç,
Sen bu menhelde kalma, sıçra atıl,
Bir ziya kâribanı bul ve katıl.
Gez, dolaş kâinat-ı efkârı,
– Daima önde, daima yukarı –
Pür tehalük hayat-ı kuvvetten
Ne bulursan bırakma: Sanat, fen,
İtimat, itina, cesaret, ümit.
Hepsi lâzım bu yurda, hepsi müfit.
Bize bol bol ziya kucakla getir:
Düşmek etrafı görmemektendir.»

Menhal: hayvan suvarılacak yer. Kâriban: kervan. Purtehalük: istek ve hevesle atılan.

Fikret memleketin kalkınmasını, Batıdan aktarılabilecek teknik ve kültürde gördüğü için, Halûk'a da bu öğütleri veriyordu. Memleketin ekonomik kalkınması için gereken sosyal, ekonomik, politik şartları incelemiş değildi. Özlediği ilerici, insanîyetçi topluma ancak ilim ve fen yoluyla varılabacağına inanıyordu. «Galata Saray» Lisesi'nin açılması münasebetiyle yazdığı «Sultaniye» şiirinde görüşünü şöyle belirtir:

«Garp iştîyak-ı fikre açık bir ufuk, ve sen
Şarkın bu ufka açılan bir dericesi.»

Batıya açılan bu pencereden yurda ışık bekleyen Fikret, memleket içinde köklü bir değişmeyi uzak görüyordu. Ona göre, devrim derece derece olacaktı. Bununla beraber, şıçramaları da imkânsız görmüyordu:

«Yarın ümit ediyorlar ki, bir genişçe adım,
Bir atlayış-ne diyorlardı pek de anlamadım – a
Hayatı kurturacak.
Beşer, bu şimdi muazzep sürüklenen meflûç,
Adım adım edecek zirve-i halâsa huruç.
İnan Halûk, ezeli bir şifadır aldanmak.»

Sosyal bir devrim Fikret'in ideolojisinde belirmiş değildi. Memlekette sınıfların gelişmediği, derebeylik artıklarının temizlenmediği, bir sıçrama için şartlar olgunlaşmadığı bir devrede böyle bir görüş Fikret'ten beklenemezdi. O yalnız toplumun sosyal sefaletine bakıyor, kurtuluş çareleri arıyordu.

Toplumcu Fikret:

«Serveti Fünun» devri yazarlarının arasında ilk defa gözünü toplum içine çeviren Fikret,

«Bugün hayatı müselsel bir ihtiyac-ı siyah,
Bugün saadeti gafil bir iştîyak-ı tebâh,
Bugün teneffüsü yorgun, kadid bir sürü “ah”
olan bu cemiyet . . .»

şikâyetiyle başlayan şiirinde, ve şiirlerinin bir çoğunda, sefalet tabloları çizer, sosyal adalet hasretini belirtir. Fakat Fikret sosyal bir ideoloji olarak

İştîyak: özlem, şiddetli arzu. Deriçe: pencere. Zirve: tepe. Halâs: kurtuluş. Huruç: Çıkma. Müselsel: birbirine bağlı olan, zicirleme. Tebah: mahvoluma, harabolma. Kadid: cılız, kuru kemik.

sosyalizmi benimsemiş değildir. İsteddiği sosyal değişimler hayalci sosyalistlerin görüşünü taşır; sınıflara ayrılmış toplumu ve onun içindeki çelişmeleri, kavgayı görmez. Sosyalizm unsurları Fikret'te gölge fikirler halinde kalmıştır. Bu da pek doğaldır.

Harp düşmanı Fikret:

Fikret'i zamanının sanatçılarından ayıran, onu ölmezler arasına katan, sanat hayatında olduğu gibi, düşünce alanında da şiirleriyle yaptığı savaştır.

Fikret'e göre, tarih sayfalarını dolduran harpler, başta saltanat süren padişahların, ve bunların etrafında toplanan çıkarıcı zümrelerin, menfaatlerini sağlamak için açtıkları harplerdir. Idareci sınıflar insanları kanlı boğuşmalara sürüklemek için duygu sömürücülüğü yapar; «din şehit ister, gök kurban» teraneleriyle mâsum insanları harp deneni cehenneme sürüklerler.

Fikret «Tarih-i Kadim» şiirinde harbin kanlı sahnelerini derin bir kin ve nefretle belirttikten sonra, «uyuyanlar uyanın» der. Cihangilere karşı dilinin bütün kuvvetiyle, zulme karşı duyduğu kinle isyan eder:

«İndir ey mahşer-i cidal, indir
Perdeler sahne-i fecaatine,
Sönsün artık bu âteşin fitne!
.....
Kahramanlık... esası kan, vahşet,
Beldeler çiğne, ordular mahvet.
Kes, kopar, kır, sürükle, ez, yak, yık,
Ne "aman" bil, ne "ah" işit, ne "yazık",
Geçtiğin yer ölüm, elem dolsun.»

Harp facialarından ötürü baştakileri suçlandırdıktan sonra da şöyle haykırır:

«Fikre artık yeter tahakkümünüz,
Yaşanır pek güzel tegallüpsüz!»

Bu görüşüyle Fikret demokratik bir rejimi savunur. Gelecek çağlara en büyük müjdenin, harplerin yer yüzünden kalkması olduğunu söyler. Harp-siz bir dünya isteği, Fikret'in insaniyetçi görüşünün temel taşıdır.

Cidal: mücadele, savaşma.

Fikret, «Ben benim, sen de sen, ne rab, ne ibâd» diye özetlediği böyle bir değişmenin, barış içinde bir yaşamın, yüzyıllar boyunca örneği görülmemiş bir devrim olacağına inanır. Fakat bu büyük devrimi kimin yapacağına şüphesi vardır.

Fikret ateisttir. Varlığın üzerinde bir şuur, bir yaratıcı olduğunu kabul etmez. Milletleri harplere sürükliyen toplum içindeki ekonomik çelişkilerdir. Krallar, padişahlar, serdarlar, iktidarı ellerinde tutan çıkarıcı zümrelerin temsilcileridirler. Fakat Fikret bu temele inmez. Sadece softaların, ilâhiyat âlimlerinin idealist, mistik görüşüne isyan eder.

Fikret'in bu ateist görüşüne karşı, softalar, gerici çevreler zaman zaman hücumla geçtiler. Softaların, din adamlarının her kuvvetin üstünde bir kuvvet oldukları bir devirde, Allah, varlık ve şuur üzerinde fikir söylene-
mezdi. Bir dogma halinde sunulan din tartışılmazdı. Fakat Fikret «Tarih-i Kadim» şiirinde din adamlarının, felsefe alanında dahi eleştirilmesini yasak ettikleri konulara dokunuyor, mistik görüşleri çürütüyor, softaların din afyonuyla kitleleri uyutan gerici düşüncelerine saldırıyordu. O, gerçeğe ilim yolundan varacağını anladığını, «Tarih-i Kadim»e yazdığı zeyl'de (ek) şu mısralarla belirtiyordu:

«Ben ne mâbut, ne maabid bilirim,
Kendimi hilkate âbit bilirim.
Gökte binlerce mesacit görürüm.
Onda vicdanımı sacit görürüm.
Bu sucut işte benim taatim,
Bu ibadette geçir saâtim.
Bu ibadette fahur-u hürrem,
Ben beni bir kayadan fark etmem.
Bir minik kuşla biriz tapmakta,
Ben de tehlil ederim, ishak da,
Kitabım sahn-ı tabiat kitabı,
Bendedir hayr ile şer esbabı.
Varırım böyle der-i merkade dek
Bâs-u ukbaya mahal vermem pek.
Taşırım kalb-i şegaf peymada
Beşerin aşkını, alâminı da.
Din-i hak, bence bugün din-i hayat,
Sen ne dersin buna ey Molla Sırat? . . .»

Feruh: gururlu. Hurrem: sevinçli. Tehlil: ibadet. Deri-merkat: mezar kapısı. Bas-ukba: öldükten sonra ahrette dirilme. Şegâf: yürek zarı. Alam: elemeler.

Maabit: mabetler, tapınaklar. Abit: ibadet eden, tapan. Mesacit: mes-citler, tapınaklar. Sacit: secde eden, tapan. Sucut: secdeler. Taat: ibadet.

Görüldüğü gibi, Fikret, varlığın her zaman var olduğunu, tabiatın en büyük gerçek olduğunu, kendisi ile İshak Kuşu arasında bir ayrılık bulunmadığını söyler. Varlığın ne başı, ne sonu vardır. Fikret'in bu görüşü «Halûk'un Âmentüsü»nde açıktır:

«Bir kudret-i külliye var, ulvi ve münezzeh
Kudsi ve muallâ, ona vicdanla inandım.
Aklın, o büyük sahirin icazı önünde
Bâtıl geçecek yerlere hüsrarla, inandım.
Bir gün yapacak fen şu siyah toprağı altın,
Her şey olacak kudret-i irfanla . . . inandım.»

Fikret'in «kudret-i külliye» dediği tabiattır, varlıktır. Onu idealist görüşle inceliyenler, bu görüşünü anlamamışlardır.

Fikret'e göre, insan yaratıcı bir varlıktır. İlim, fen, fikir dünyasındaki bütün başarılar insanın eseridir. İnsan zekâsı, mistiklerin bize mucize diye saydıkları sırları birer birer çözüyor. Bugün yeryüzündeki insanları mutsuz eden, toplum içindeki ayrılıklardır. İnsanları zengin, fakir diye sınıflara ayırmak, insanı insana kul etmek, tepede saltanat sürenlere imtiyazlar tanımak, soyguncu zümreler hesabına insanları harplere sürüklemek cinayetlerin en büyüğüdür. Fikret, insanın kişisel haklarını kabul ettiği gibi, toplumda bütün insanları kapsayan eşitlik ve sosyal adaletin hâkim olmasını ister. İnsanlar ve milletler arasına kin sokan softalara, menfaat peşinde harplere girişen idareci sınıfa düşmandır.

«Toprak vatanım, nev-i beşer milletim . . . İnsan,
İnsan olur ancak bunu iz'anla, inandım.
Şeytan da biziz, cin de, ne şeytan, ne melek var.
Dünya dönecek cennete insanla, inandım.
Ebney-ı beşer birbirinin kardeşi . . . Hülya!
Olsun, ben o hülyaya da bin canla inandım.
İnsan eti yenmez, bu teselliye içimden
– Bir an için ecdadımı nişânla-inandım.
Kan şiddeti, şiddet kanı besler, bu muadât
Kan ateşidir, sönmiyecek kanla, inandım . . .»

Harp düşmanlığı Fikret'in insaniyetçi görüşünün temelidir. O, insaniyetçi görüşünü «Hilâl-i Ahmer», «Tarih-i Kadim» şiirlerinde olduğu gibi, «Harb-i

Münezzah: arınmış. Muallâ: ulu, yüce. Sahir: büyüleyici. İcaz: keramet, mucize.

İz'an: anlayış, kavrayış. Ebney-beşer: insan oğulları. Nişan: unutmama. Matemzede: matemli: Sine: göğüs. Mâder: ana. Tude: yığın. Bivaye: nasipsiz.

Mukaddes» şiirinde de kuvvetle belirtmiştir. Bu, söylendiğine göre, Fikret'in yazdığı son şiirdir ve basılmamıştır. Fikret, bu şiiri, İttihat ve Terakki Partisi'nin Alman emperyalizmi ile elele memleketi harbe sürüklemeye hazırlandığı sıralarda yazmıştır. O günlerde, hükümet, holki harbe hazırlamak için bir propaganda kampanyası açmıştır. Şair Mehmet Akif de halkı harbe teşvik için «Cihad-ı Mukaddes» şiirini yayınlamıştır. Fikret bu harp kışkırtıcılığına çok kızmış ve «Harb-i Mukaddes» şiiriyle Akif'e cevap vermiştir. «Ey hak diyerek hakkı boğan zümre-i bidad» mısraı ile başlayan bu şiirde, Fikret, harbin facialarını, dilinin ve duygularının bütün gücüyle şöyle belirtir:

«Matemzede her sine-i mâderdeki eytam,
Her kalbe çöken ayrıca bir tüde-i âlâm.
Öksüzleri biçare ve bivaye, muhakkar,
Yüzüstü kalan müntehire valideler mi?
Her kalbe çöken ayrı heyulây-ı keder mi?
Zehrab-ı sefalette ölen saileler mi?
Taun-u zaruret sürünen aileler mi?
Bak nazre-i iman ile, bak hangisi yoktur?
.
Lânet sana, lânet sana ey harb-i mukaddes,
Sensin bütün akvamı eden böyle mülevves!
Kopsun seni takdis ile alkışlayan eller,
Şanınla, cihadınla geber, ey ülu serdar!
Lânet sana, lânet sana ey kin-ü adavet,
Ey kin-ü adavet, sana yüz bin kere lânet! . . .»

Hükümetin harbi teşvik ettiği, harp aleyhine konuşmanın bir hiyanet sayıldığı devirde, barışçı Fikret'in bu şiiri yazması, onun insaniyetçi inancındaki kuvveti ve medeni cesareti gösterir.

İşte Tevkif Fikret, bu insaniyetçi, toplumcu, devrimci görüşleriyle, zamanının şairleri arasında, toplumun ıstıraplarına eğilen, onun dertlerini dile getiren ve gericiliğe, harbe karşı savaştan ilk şair olmuştur. İleri bir insan toplumuna duyduğu hasret, halkı ezenlere karşı duyduğu nefret, onu halka mal etmiştir.

Fikret hayatının son günlerinde seker hastalığından mustarıptı. Yalnızdı.

Şiir ~~Şiir~~ üler içinde hayata gözlerini yumdu. Ruşen Eşref, Fikret için yazdığı *Aşyan* 'ın kapısını çalan yoktu. Türk edebiyatının bu büyük şairi, *bu özüm için* kitapta, onun ölümünü şöyle anlatır:

Muntehir: intihar eden, kendini öldüren. Heyülâ: hayalet. Zehrab: zehirli su, acı su. Saile: dilenci kadın. Nazre: birtek bakış. Dide: göz. Akvam: kavimler, uluslar. Mülevves: Kirli, piş. Adavet: düşmanlık.

«Fikret 18–19 Ağustos gecesi öldü. Cenazesi ertesi gün kaldırıldı. Cenazeye yalnız Rıza Tevfik, Abdülhak Hamit, Cenab Şehabettin gibi yakın bir iki dostu gelmişti. Bir ara, Robert Kolej Müdürü, Aşîyan'a giderek, büyük bir üzüntü ve saygı ile Fikret hakkında güzel sözler söyledi. Kolejden ayrıca bir öğretmenin başkanlığında, Türk öğrencilerden 15–20 kişilik bir grup cenazeye katılmak için gelmişlerdi. Cenazede 40–50 kişilik bir kalabalık toplanmıştı. Büyük ölü Eyüp'teki aile mezarlığının bir kısmına yerleştirildi.»

1967 yılı Aralık ayında, yani doğumunun yüzüncü yıldönümünde Fikret'i değerlendiren Türk edebiyatçıların, yurtsever aydınların, barışsever Türk ulusunun bu büyük şairi saygı ve sevgi ile anmaları, ona bütün hayatında hücum eden, onu alçaltmağa çalışan gericilere, politikacılara, menfaat düşkünlerine karşı bir protestodur.

Fikret'in mezartasına yazılacak şiir, onun çelik gibi bükülmez karakterini, savunduğu dâvalar için, en küçük bir uzlaşmaya yanaşmayan iradesini belirten şu dörtlüktür:

«Kimseden ümmid-i feyz etmem, dilenmem perr-ü bâl,
Kendi cevvim, kendi eflâkimde, kendim tâirim;
İnhina tavk-i esaretten girandır boynuma,
Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür bir şainim.»

yazan:
Ayşe Eren

Feyz: ilerleme, yükselme. Perr-ü-bal: Kol-kanat. Cev: gök boşluğu, feza. Eflak: gökler. Tair: uçan. İnhina: eğilme. Tavk: zincir. Giran: ağır.

İÇİNDEKİLER

Boris Ponomaryof

Oktobr Devrimi: Sosyalizm ve komünizm çağının başlangıcı . . . 729

E. Salim, T. Babiker

Emperyalizme karşı olan bütün güçlerin birleşmesi arap halklarının
ilerlemesi için tek yoldur 754

Suchahyo

Endonezya «Yeni düzen» 765

BÜYÜK OKTOBR SOSYALIST DEVRİMİNİN 50. YILI KUTLANDI

B. Ladigin

Oktobr Devrimi ve sosyalist dünya sistemi 772

KOMÜNİZM SAVAŞI KAHRAMANLARI

Art. Şildo

Oktobr'u terennüm eden adam 774

Ateşli devrimcinii ardından 785

Käthe Kollwitzin yüzüncü doğum yılı 788

ÖZEL SAYFALARIMIZ

Ayşe Eren

Doğumunun yüzüncü yıldönümü münasebetiyle

TEVFİK FİKRET'i anıyoruz 794

B A R I Ş V E S O S Y A L I Z M P R O B L E M L E R İ

İngilizcesi:

Central Books Ltd., 37 Grays Inn Road, London, W. C. 1.

İtalyancası:

Libreria Rinascita, Via delle Botteghe, Oscure 2. Roma

Almancası:

«GLOBUS»-Vertrieb ausländischer Zeitschriften, Wien XX,
Hächstädtplatz 3

Yunancası (Kıbrıs'ta):

Laikon Praktorion, Tricoupi Street, 53 r., Nicosia

Ruşçası:

Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6, Thákurova 3

Fransızcası:

Societe d'Edition et d'Enformation 9, Boulevard des Italiens Paris (2e)

İspanyolcası:

Ediciones Pueblos Unidos Casilla Correo 589, Montevideo

İsveç dilinde:

Arbetarkultur, Söderarmsvagen 36, Johanneshov 6, Stockholm

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Bulgarcası:

Raznoiznos, I, Rue Tzar Assen, Sofia

Türkçesi:

«YENİ ÇAĞ» – Stredisko pro rozširovani tisku, Praha 6,
Thákurova 3

Fiyatı 1 lira